

Dit rapport is een uitgave van het NIVEL in 2006. De gegevens mogen met bronvermelding (F. de Graaff, NIVEL, E. Singer, UU, W. Devillé, NIVEL, *Onderzoek Diversiteit en Ouderbetrokkenheid in Kindercentra*, NIVEL 2006) worden gebruikt. Gezien het openbare karakter van NIVEL publicaties kunt u altijd naar deze pdf doorlinken.

Het rapport is te bestellen via receptie@nivel.nl.

Ga (terug) naar de website: <http://www.nivel.nl/>

Onderzoek Diversiteit en Ouderbetrokkenheid in Kindercentra

Eindrapport

F. de Graaff, NIVEL

E. Singer, UU

W. Devillé, NIVEL

ISBN-10: 90-6905-825-1
ISBN-13: 978-90-6905-825-2

<http://www.nivel.nl>
nivel@nivel.nl
Telefoon 030 2 729 700
Fax 030 2 729 729

©2006 NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het NIVEL te Utrecht. Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	7
1.2 Opzet en werkwijze van het ontwikkelproject ‘Ouders en Diversiteit’	7
1.3 Doel en vraagstellingen van het onderzoeksproject Diversiteit en Ouderbetrokkenheid	9
2 Methodische verantwoording	11
2.1 De organisatie van het onderzoek	11
2.2 De onderzoeksopzet	11
2.3 Het literatuuronderzoek	12
2.4 De eerste meting	13
2.5 De tweede meting	14
2.6 De derde meting	15
2.7 De expertmeeting	15
3 De plaats van het ontwikkelproject	17
3.1 Inleiding	17
3.2 De zoekstrategie	18
3.3 Ouderbetrokkenheid bij de opvang van (jonge) kinderen neemt vele vormen aan	18
3.3.1 Ouders als dienstverleners	19
3.3.2 Ouders als bestuurders	20
3.3.3 Ouders als co-opvoeders	22
3.3.4 Ouders als doelgroep van maatschappelijke preventie en ondersteuning	24
3.3.5 Ouders en beroepskrachten als deel van een sociale gemeenschap	27
3.3.6 De meerwaarde van deze inzichten en die van het ontwikkelproject	30
4 Het meten van de aandacht voor diversiteit in ouderbetrokkenheid	33
4.1 Inleiding	33
4.2 Verheldering van de begrippen	34
4.3 De operationalisering van de begrippen in toetsbare activiteiten	35
4.4 Weging van de activiteiten naar belang en uitvoering	36
4.5 Een schaal op basis van dit materiaal	38
4.6 Conclusies	43
5 Ervaringen en belangen van leidsters en ouders	45
5.1 Inleiding	45
5.2 De methode en onderzoekspopulatie	46
5.3 De emoties van leidsters bij oudercontacten	47
5.4 De belangen van leidsters	48
5.5 De emoties van ouders bij het contact met leidsters	53
5.6 De belangen van ouders	54

5.7	Specifieke ervaringen van allochtone versus autochtone ouders	58
5.8	Specifieke ervaringen van laag en hoog opgeleide ouders	60
5.9	Overeenkomsten en verschillen tussen de proeflocaties	62
5.10	Overeenkomsten en verschillen in de perspectieven van leidsters en ouders	63
5.11	Conclusies	66
6	De ervaren effecten van het ontwikkelingsproject	69
6.1	Inleiding	69
6.2	De methode en onderzoekspopulatie	69
6.3	De ervaringen van leidsters die deel namen aan het ontwikkelproject	69
6.4	De bevindingen van experts naar aanleiding van het onderzoek	72
6.4.1	Evaluatie van de ontwikkeling en bruikbaarheid van het meetlint	72
6.4.2	Evaluatie van de analyse van emoties en belangen van ouders en leidsters	74
6.5	Conclusies	76
7	Conclusies	77
	Literatuur	81
	Bijlagen	
Bijlage 1:	Oudercontacten in Amsterdam, Den Haag, Eindhoven en Tilburg, juni 2004	87
Bijlage 2:	Activiteiten in het kader van 'samen leven', 'samen doen' en 'samen denken/beslissing' gericht op vijf DECET doelen	91
Bijlage 3:	Vragenlijst voor leidsters in de 2e meting van Diversiteit en Ouderbetrokkenheid	93
Bijlage 4:	Activiteiten in het kader van 'samen leven', 'samen doen' en 'samen denken/beslissen' op het kindercentrum	99
Bijlage 5:	Vragenlijst voor leidsters in de 3 ^e meting van Diversiteit en Ouderbetrokkenheid	101
Bijlage 6:	Rangscore van het belang dat gehecht wordt aan de verschillende acties	107
Bijlage 7:	Gemiddelde scores van 'samen leven', 'samen doen' en 'samen denken/beslissen' met diverse ouders, per doelstelling, n = 2 x 20	109
Bijlage 8:	Reacties van experts op het meetlint voor diversiteit in de ouderbetrokkenheid	113
Bijlage 9:	Reacties van experts op de analyse van emoties en belangen van leidsters en ouders	117

Voorwoord

Het onderzoek “Diversiteit en ouderbetrokkenheid” werd gefinancierd door de Bernard van Leer Foundation onder de GRANT NET-2003-092., die ook het Ontwikkelingsproject “Ouders en Diversiteit” hebben gefinancierd. Activiteiten en effecten van het ontwikkelproject werden door het voorliggende project ondersteund en onderzocht. .

Het onderzoek gebeurde in samenwerking met Bureau MUTANT dat zelf het ontwikkelingsproject uitvoerde.

Het onderzoek werd inhoudelijk ondersteund door dr.E.Singer, Faculteit Sociale Wetenschappen, co-auteur van dit rapport.

De onderzoekers zijn ook de begeleidingscommissie dankbaar voor hun expertise en constructieve bijdrages vanuit hun respectievelijke disciplines:

- Professor L.W.C. Tavecchio, SCO Kohnstam instituut, UVA,
- Dr Peter Selten, Faculteit Sociale wetenschappen, UvUtrecht
- Dr. F.Smit ITS.KUN. Nijmegen
- Dr. T. Pels Verweij-Jonker Instituut, Utrecht
- Dhr M. Mdaghri Aak 4, Huizen
- Drs. A. van Keulen MUTANT, Utrecht
- Dr. D. Delnoij Nivel, Vraagsturing, Utrecht

Tenslotte willen de onderzoekers ook de deelnemers aan de expertmeeting aan het eind van het onderzoekstraject danken voor hun feedback op de uitkomsten van het onderzoek en het ontwikkeld instrument “meetlint voor het meten van diversiteit in ouderbetrokkenheid”.

Drs. F. de Graaff
Dr.E.Singer
Dr.W.Devillé

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Ouderbetrokkenheid wordt door aanbieders en overheden gezien als een belangrijk kwaliteitsaspect van de kinderopvanginstelling (Ligtemoet en Zwetsloot, 2000). Ouderbetrokkenheid is echter niet vanzelfsprekend: de communicatie tussen beroepskrachten en ouders is maar al te vaak eenrichtingsverkeer (De Wit, 2002). Recente wettelijke maatregelen voor de onderwijsstimulering (invoering voor- en vroegschoolse educatie, VVE) en de financiering (invoering van de nieuwe wet op de Kinderopvang) hebben de noodzaak tot afstemming tussen ouders en beroepskrachten nog versterkt: partnerschap is een door velen aangehaald ideaal, maar in de praktijk zijn er nog geen uitgekristalliseerde en door allen gewaardeerde vormen voor gevonden. Ouders vormen bovendien geen homogene groep: ouders hebben verschillende belangen en posities, verschillende sociale en etnische achtergronden, verschillende opvoedings- en communicatiestijlen. Inspelen op die verscheidenheid die recht doet aan de individuele ouder en rekening houdt met de (on)mogelijkheden van het kindercentrum is een uitdaging waaraan leidsters elke dag vorm geven. Het ontwikkelproject ‘Ouders en Diversiteit’ heeft sinds 2003 geëxperimenteerd met verschillende werkvormen en op grond daarvan ondersteuningsmaterialen voor leidsters en management van kindercentra en voorscholen ontwikkeld. Op verzoek van de projectleiders en financiers van het ontwikkelproject is een begeleidend onderzoek verricht dat tot doel heeft:

- 1 De grondslag van het ontwikkelproject Ouders en Diversiteit te versterken met behulp van relevante literatuur.
- 2 De methodische aanpak tijdens het project onderzoeksmatig te ondersteunen.
- 3 De effecten vanuit verschillende perspectieven (beroepskrachten en ouders) in kaart te brengen.
- 4 De implementatie te bevorderen door de onderzoeksbevindingen beschikbaar te stellen aan beleidsmakers en beroepskrachten.

1.2 Opzet en werkwijze van het ontwikkelproject ‘Ouders en Diversiteit’

Omdat het onderzoek ‘Diversiteit en Ouderbetrokkenheid’ zo nauw gelieerd is aan het ontwikkelproject ‘Ouders en Diversiteit’, volgt hier eerst enige informatie over doel en werkwijze van het ontwikkelproject.

Tabel 1.1 Kenmerken van het project Ouders en Diversiteit

<p>Een ontwikkelproject</p> <p>Het project 'Ouders en Diversiteit' is van 2003 tot 2006 door projectbureau MUTANT uitgevoerd om beroepskrachten in de kinderopvang en Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) te ondersteunen in het opzetten van een ouderbeleid, dat ouders als partners tegemoet treedt en dat rekening houdt met de diversiteit onder ouders. In drie jaar wilde men experimenteren met verschillende vormen van ouderbetrokkenheid om op basis daarvan instrumenten te ontwikkelen die (koepels van) kindercentra en voorscholen kunnen benutten voor het vergroten van ouderbetrokkenheid bij hun instellingen. Het project is gefinancierd door de Bernard Van Leer Foundation. Bureau MUTANT werkte in het kader van dit project nauw samen met Europees netwerk Diversity in Early Childhood Education and Training (DECET), dat diversiteitsbeleid in kindercentra voorstaat.</p> <p>Doel en werkwijze</p> <p>Het doel van het ontwikkelproject was het promoten van ouderbetrokkenheid en daarbinnen het bevorderen dat er aandacht is voor de diversiteit onder ouders, maar tevoren stond niet vast tot welke inhoudelijke resultaten dat zou leiden, omdat de experimenten in dertien kindercentra (van vijf organisaties van kinderopvang en VVE) juist moesten aangeven welke vormen en instrumenten dit doel zouden kunnen dienen. In de beginfase van het ontwikkelproject is vooral gebruik gemaakt van een veranderingsstrategie die ervan uit gaat dat organisaties een lerend vermogen hebben en dat men door te experimenteren het evolutieproces kan beïnvloeden. (Caluwé, 1999) De keuze voor deze veranderingsstrategieën maakte het mogelijk van alle kindercentra input te ontvangen: ieder centrum kon op eigen wijze de ervaringen met ouderbetrokkenheid inbrengen en naar behoefte van de andere kindercentra 'leren'. In de tweede fase van het project hebben alle bij het ontwikkelproject betrokken beroepskrachten zich ervoor ingezet de ontwikkelingen, strevingen en effecten meer te formuleren in meetbare eenheden.</p> <p>Aansluiten op de huidige situatie</p> <p>Op basis van het vooronderzoek is gekozen voor de aanbieders als invalshoek en niet de ouders. Onder leidsters was een duidelijke behoefte aan ondersteuning gesignaleerd en ook leek de infrastructuur van de aanbieders een betere voedingsbodem voor de implementatie van eventuele projectresultaten dan de infrastructuur van ouders-in-de-kinderopvang.</p> <p>Het vooronderzoek wees ook uit dat ouderbetrokkenheid momenteel beleidsmatig hoog in het vaandel staat, maar het begrip op verschillende manieren wordt ingevuld. Het ontwikkelproject beoogt niet het uitbreiden van het aantal deelnemers aan formele organen zoals de ouderraad en de medezeggenschapsraad. Men wil in het ontwikkelproject meerdere vormen van ouderbetrokkenheid exploreren en op hun merites beoordelen. Daarbij houdt men er rekening mee dat:</p> <ul style="list-style-type: none">- ouders als een spin in het web eindverantwoordelijke zijn voor de opvoeding van hun kinderen;- ouders idealiter een belangrijke stem moeten hebben in de vormgeving en inhoud van de samenwerking tussen ouders en instelling;- beroepskrachten in de kinderopvang en VVE-instellingen veelal vrouw, jong en MBO-opgeleid zijn;- ouders van deze voorzieningen in toenemende mate een heterogene groep vormen: gebruikers van kinderdagverblijven zijn vaak hoger opgeleide autochtone tweeverdieners, gebruikers van peuterspeelzalen zijn veelal lager en hoger opgeleide autochtonen, gebruikers van VVE-voorzieningen zijn vaak lager opgeleide allochtone en autochtone ouders. <p>De projectstructuur</p> <p>Het project vraagt aandacht voor diverse vormen van ouderbetrokkenheid en maakt gebruik van de indeling 'samen leven', 'samen doen', 'samen denken' en 'samen beslissen' (De Wit, 2002).</p> <p>Daarbij volgt het project de in Europees verband geformuleerde doelen: 'erbij horen', 'je identiteit erkend weten', 'van elkaar leren', 'vooroordelen in open communicatie oplossen', 'participeren als actieve burger' en 'samen institutionele discriminatie bestrijden'.</p> <p>Het project wordt aangestuurd door de twee landelijke projectleiders (van MUTANT) en door lokale projectleiders: de inhoudelijk verantwoordelijken van de koepelorganisaties van de 13 bij het project betrokken kindercentra. Het ontwikkelproject intervenueerde op drie niveaus: op het niveau van de</p>

uitvoerende leidsters, op instellingsniveau en op beleidsniveau. Voor leidsters zijn er driemaandelijke landelijke workshops georganiseerd, voor instellingen waren er instellingsbezoeken en ondersteuning van de inhoudelijke staf, voor beleidsmakers en verantwoordelijken zijn er jaarlijks symposia georganiseerd.

Deelnemende organisaties

Vijf (koepel) organisaties van en voor de kinderopvang en voor- en vroegschoolse educatie (VVE) hebben als kindercentra aan het ontwikkelproject bijgedragen, te weten: Alcides (later Partou) in Amsterdam, DAK in Den Haag, Kinderstad in Tilburg, Korein in Eindhoven en de landelijke opererende organisatie Kinderopvang Humanitas. Daarnaast heeft de steunorganisatie K2 in Noord-Brabant aan het project deelgenomen en heeft een school van SCO Lucas in Den Haag een tijdje meegedraaid. Deze proeflocaties zijn geselecteerd aan de hand van criteria als:

- draagvlak voor het project op uitvoerend en management/ bestuursniveau. Dit impliceert bereidheid om beroepskrachten te laten deelnemen aan projectactiviteiten;
- beschikbaarheid van een functionaris als lokale projectleider;
- bereidheid de projectresultaten te implementeren in de organisatie.

Het selecteren van scholen verliep moeizaam, onder meer omdat de invoering van VVE de scholen al veel tijd kostte en MUTANT in de onderwijswereld minder connecties heeft.

Eindproducten

Op basis van alle projectervaringen zijn er twee methodiekböeken geschreven, namelijk 'Families in beeld' en 'Van botsingen kun je leren' en een Handboek dat de verschillende beleidsmatige en praktische leerervaringen van het project presenteert.

Behoeftte aan onderzoek

De werkwijze van het ontwikkelproject kenmerkt zich door een leren van onderop, een leren uit de praktijk. Men wil volgens de principes van Paulo Freire een cyclisch proces doormaken waarin fasen van actie en fasen van reflectie elkaar afwisselen. Daarom is er voorafgaand aan het ontwikkelproject wel een studie gedaan naar lopende initiatieven op het gebied van ouderondersteuning, maar geen diepgaande studie. Toch bestond na de start behoefte aan nader onderzoek ter versterking van de theoretische grondslag van het ontwikkelproject en ter ondersteuning van het werkproces in de kindercentra.

1.3 Doel en vraagstellingen van het onderzoeksproject Diversiteit en Ouderbetrokkenheid

In nauwe samenwerking met de projectleiding van het ontwikkelproject is een onderzoeksvoorstel geschreven dat het NIVEL in 2002 heeft ingediend bij de Bernard Van Leer Foundation. Deze heeft het voorstel, zij het in afgeslankte vorm, gehonoreerd. Doel van het 3 jarige onderzoek is het versterken van de theoretische basis van het ontwikkelproject, het in kaart brengen van het ontwikkelproces, het op basis daarvan geven van tussentijdse feedback aan de leiders van het ontwikkelproject en het peilen van de effecten van de ontwikkelactiviteiten. Omdat het onderzoek verschillende doelen moet dienen zijn er verschillende clusters van onderzoeksvragen gesteld. De volgende (clusters van) onderzoeksvragen zijn geformuleerd:

1 Theoretische achtergrond (hoofdstuk 3)

- 1a Welke inzichten biedt (onderzoeks)literatuur op het gebied van ouderparticipatie bij de opvang van kinderen op kindercentra en (voor) scholen?*

- 1b *Op welke wijze besteden deze studies aandacht aan de diversiteit onder ouders?*
- 1c *Wat betekenen deze inzichten voor het ontwikkelproject en wat voegt het ontwikkelproject toe aan de gevonden inzichten?*

2 Instrumentontwikkeling (hoofdstuk 4)

Kunnen de in het ontwikkelproject gehanteerde indelingen (zoals samen leven, samen doen, samen denken en samen beslissen) geoperationaliseerd worden in een schaal, waarmee kindercentra die aandacht willen besteden aan ouderbetrokkenheid en aan diversiteit zich kunnen meten aan andere (op dit gebied ervaren) centra?

3 Perspectieven (hoofdstuk 5)

- 3a.1 *Welke ervaringen en belangen hebben leidster en ouders ten aanzien van hun onderlinge contact?*
- 3a.2 *Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse typen kinderopvang (hele of halve dagopvang in kinderdagverblijven, opvang in een peuterspeelzaal of voor- en vroegschoolse educatieve voorziening)?*
- 3a.3 *Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse contactmomenten (bij halen en brengen versus bij kindbesprekingen)?*
- 3b *In hoeverre stemmen de ervaringen en belangen van ouders en leidsters overeen en vormen zij een draagvlak voor het gepropageerde 'samen leven', 'samen doen', en 'samen denken'?*
- 3c *Waarmee zouden leidsters rekening kunnen houden in hun benadering van ouders met een 'andere' opvoedings- en leefstijl, zoals allochtone ouders en laagopgeleide of juist zeer hoogopgeleide ouders?*

4 Beschrijving van ervaren effecten (hoofdstuk 6)

- 4a *In hoeverre voelen de deelnemers van het ontwikkelproject zich gesterkt in hun communicatie met diverse ouders?*
- 4b *Op welke wijze kan het ontwikkelproject volgens experts bijdragen aan de ouderbetrokkenheid in de kinderopvang?*

2 Methodische verantwoording

2.1 De organisatie van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. F.M. de Graaff (onderzoeker) en dr. W.L.J.M. Devillé (programmaleider). Dr. E. Singer van de Universiteit Utrecht en het Kohnstam Instituut Amsterdam is vanwege haar inhoudelijke, methodische en wetenschappelijke expertise als adviseur betrokken bij het project. Daarnaast is er, gezien de noodzaak het onderzoek af te stemmen op het ontwikkelproject een samenwerkingscontract tussen het NIVEL en MUTANT gesloten. Binnen het NIVEL maakte dit onderzoek deel uit van de beleidslijnen uitgezet op het domein migranten/specifieke doelgroepen.

Afgesproken was dat er in vier kindercentra onderzoek zou worden gedaan. Van elke instelling die vanaf het begin in 2003 participeerde in het ontwikkelproject is één kindercentrum geselecteerd. Bij de selectie bleek dat in twee instellingen twee kindercentra zo nauw samenwerkten dat erin die steden een duo van kindercentra als onderzoekspilot is aangemerkt. In de praktijk heeft het onderzoek dus de ontwikkelingen van het ontwikkelproject Ouders en Diversiteit gevolgd in:

- de Kleihut, onderdeel van de instelling Alcides, later Partou, in Amsterdam;
- Alexander en Sanne, deel uit makend van de instelling Kinderopvang Dak in Den Haag;
- Doerak, later Kinderplein Vorsterstraat van de instelling Korein Kinderopvang in Eindhoven;
- de Kwekkertjes en 't Kleine Woud van de instelling Kinderstad in Tilburg.

De belangrijkste respondenten voor het onderzoek vormden de leidsters en de ouders van deze centra. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met de hoofden van de kindercentra en met pedagogische medewerkers.

2.2 De onderzoeksopzet

De onderzoeksvragen zijn beantwoord met behulp van een mix van analysemethoden, zoals literatuuronderzoek, vragenlijst onderzoek, kwalitatieve interviews en focus-groepgesprekken. Volgens planning zijn er drie metingen in vier kindercentra uitgevoerd. De eerste meting in mei 2004 om de situatie van de ouderbetrokkenheid in de vier kindercentra in kaart te brengen en daarna in december 2004 en oktober 2005 twee vervolgmetingen om de veranderingen die (mogelijk mede) door het ontwikkelproject op gang zijn gebracht te peilen en om verdieping aan te brengen op de eerder ingewonnen informatie (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 Gehanteerde onderzoeksmethoden

Meetmoment	Onderzoeksmethode	Doelgroep	T.b.v. welke vraagstelling
voortdurend	literatuurstudie	-	theoretische achtergrond
1 ^e meting mei 2004	kwalitatieve interviews	leidsters	instrumentontwikkeling precisering andere onderzoeksvragen
	groepsgesprekken	ouders	instrumentontwikkeling precisering andere onderzoeksvragen
2 ^e meting dec 2004	vragenlijsten	leidsters	instrumentontwikkeling ervaren effecten
	kwalitatieve interviews	leidsters en ouders	perspectieven
3 ^e meting okt 2005	vragenlijsten	leidsters	instrumentontwikkeling ervaren effecten
	kwalitatieve interviews	leidsters en ouders	perspectieven
expertmeeting juni 2006	focusgroepmethode	managers	ervaren effecten

Tabel 2.2 geeft een overzicht van het aantal geïnterviewden per kindercentrum per meting.

Tabel 2.2 Aantal informanten per pilot per meting

Meting	Amsterdam		Den Haag		Eindhoven		Tilburg		Totaal	
	leidsters	ouders	leidsters	ouders	leidsters	ouders	leidsters	ouders	leidsters	ouders
mei 2004	7	1	6	6	7	5	6	9	26	21
dec 2004	6	6	6	5	7	4	6	7	25	22
okt 2005	6	4	4	4	5	5	5	6	20	19
Totaal	19	11	16	15	19	14	17	22	71	62

2.3 Het literatuuronderzoek

Op verschillende manieren is gezocht naar relevante literatuur. Eerst is er in de database ERIC een search gedaan naar wetenschappelijke artikelen vanaf 1981, waarbij gebruik is gemaakt van de trefwoorden ‘parent participation’ of ‘family involvement’, gecombineerd met ‘evaluation’ of ‘research’ (186 treffers), of ‘participative decision making’ gecombineerd met ‘evaluation’ of ‘research’ (17 treffers). Na lezing van de abstracts zijn 23 artikelen opgevraagd, waarvan er vijf werden achterhaald.

Veel publicaties betroffen Amerikaanse dissertaties die enige tijd na verschijnen in Europa niet meer te verkrijgen zijn.

Daarnaast is met behulp van de zoekmachine GOOGLE gezocht naar praktische en beleidsgerichte Nederlandstalige literatuur waarbij gebruik is gemaakt van de trefwoorden ouderbetrokkenheid, kinderopvang, diversiteit en onderzoek. Op basis van de beschrijvingen zijn relevante stukken gedownload en besteld. Ook werd er literatuur verkregen via de leden van de Adviesraad van het ontwikkelproject en van de leden van de Begeleidingscommissie van het onderzoeksproject. Zij hebben onder veel relevante titels van literatuur onder meer ook over de ouderbetrokkenheid op basisscholen aangeleverd. Omdat deze bronnen geregeld andere relevante literatuur citeerde kon met de sneeuwbalmethode verder gezocht worden naar interessante boekwerken of artikelen. Tenslotte is de bibliotheek van de Bernard van Leer Foundation in Den Haag geraadpleegd. Deze verzamelt internationaal literatuur over de ondersteuning van jonge kinderen en hun ouders en heeft een groot aantal titels aangeleverd die aandacht besteden aan diversiteit in de ouderbetrokkenheid van voorzieningen voor jonge kinderen.

2.4 De eerste meting

In de eerste meting zijn kwalitatieve interviews met leidsters gehouden en groepsgesprekken met ouders. In de interviews met leidsters is geïnventariseerd welke ervaringen zij hadden met ouderbetrokkenheid.

Tabel 2.3 Overzicht van de interviewvragen gerelateerd aan de hoofdstukken

Topics	Terug te vinden in:
1 Aard (van de contacten, van de ouders, van de personeelsformatie, van het centrum, van de projectinterventies)	hoofdstuk 4, 5 en 6
2 Positie en (ervaren) belang van de contactmomenten	hoofdstuk 4
3 Wat verstaan de leidsters/ouders onder de verschillende vormen van ouderbetrokkenheid 'samen leven', 'samen doen', 'samen denken', 'samen beslissen'? Waar hechten zij op die gebieden belang aan?	hoofdstuk 4
4 Wat verstaan zij onder respect voor diversiteit (gerelateerd aan DECET doelen)? Waar hechten zij op die gebieden belang aan?	hoofdstuk 4
5 Ervaringen tav ouderbetrokkenheid en respect voor diversiteit (nu, voor aanvang van het project)	hoofdstuk 5 en 6
6 Wensen tav ouderbetrokkenheid en respect voor diversiteit (nu en op langere termijn)	hoofdstuk 5 en 6

De interviews en groepsgesprekken zijn op band opgenomen en volledig uitgetypt. Deze teksten zijn met een computerprogramma kwalitatief geanalyseerd. Op basis van deze

informatie zijn in verschillende consensusbesprekingen met de landelijke en regionale projectleiders:

- werkdefinitie van de begrippen ‘samen leven’, ‘samen doen’ en ‘samen denken’ en ‘samen beslissen’ vastgesteld; en
- de actieve inzet van leidsters in de contact met ouders verwoord in 59 onderscheiden activiteiten die ieder bijdragen aan één vorm van ouderbetrokkenheid en één DECETdoel (zie bijlagen 1 en 2).

2.5 De tweede meting

Voor de tweede meting zijn verschillende meetinstrumenten benut.

Ten eerste is er een vragenlijst opgesteld ter beantwoording door leidsters om kwantitatieve gegevens over de diverse vormen van ouderbetrokkenheid te verzamelen en om hun waardering voor de diverse landelijke projectactiviteiten te peilen. De vragenlijst staat in bijlage 3.

Daarnaast kregen de leidsters 59 kaartjes voorgelegd. Zij moesten de kaartjes rangschikken om aan te geven welk belang zij hechten aan de op de kaartjes vermelde activiteiten (bijlage 2). Ook hebben de leidsters op het invulformulier aangegeven of en hoe vaak de activiteiten in hun centrum werden uitgevoerd. Leidsters werden uitgenodigd de 59 kaartjes te verdelen in drie stapeltjes van 19 of 20 kaartjes: een stapeltje kaartjes met top prioriteit, een stapeltje kaartjes die zij van minder belang achtten en een stapeltje kaartjes die zij het minst belangrijk vonden. Daarnaast konden zij met diezelfde kaartjes aangeven welke handelingen altijd plaats vonden in het centrum, welke geregeld maar niet altijd en welke minder vaak. Het formulier staat in bijlage 4.

Tenslotte zijn er kwalitatieve interviews met individuele leidsters en individuele ouders gehouden waarin gevraagd is naar de beleving van de dagelijkse contacten tussen hen en naar de beleving van kindbesprekingen. In de interviews zijn aan de ouders/leidsters de volgende vragen aan de orde gesteld:

- Hoe voel je je bij de contacten met ouders/leidsters bij het halen en brengen van de kinderen, welke emoties roepen die contacten bij je op?
- Wat maakt dat je je zo voelde? Wat zit erachter?
- Wat doe je om die oorzaken aan te pakken (bij ongewenste gevoelens) of vast te houden (bij gewenste gevoelens)?
- Wat kunnen (andere) leidsters, de organisatie en het project bijdragen aan het aanpakken van de oorzaken?

Dezelfde vragen werden gesteld over de beleving van de contacten bij een kindbespreking.

Het praten over gevoelens werd vergemakkelijkt doordat leidsters en ouders konden kiezen uit twaalf kaartjes met lachende, treurige of sturende gezichtjes, die uitdrukking gaven aan de gevoelens: bang, blij, boos, doen alsof, gewoon, in de war, trots, schaamte, schuldig, verdrietig en wraak. Ook was er een blanco kaartje waaraan de betrokkene een eigen stemming kon toekennen. Het kaartje ‘wraak’ is nooit gebruikt, wel zijn er

verschillende kaartjes toegevoegd zoals: afstand, gehaast/druk, nieuwsgierig en vertrouwd.

De leidsters en ouders vonden het leuk kaartjes te kiezen en daarbij hun verhaal te vertellen. Mede door de kaartjes vonden ze het niet moeilijk persoonlijke visies en gevoelens bloot te geven. De vraag naar achterliggende motieven en oorzaken vonden allen leerzaam en het doorvragen naar de mogelijkheden om pijnlijke gevoelens te vermijden, te voorkomen of af te handelen, gaf alle ruimte om eventuele pijnpunten te voorzien van actiepunten. De vraagmethode werd door de betrokkenen zeer gewaardeerd.

2.6 De derde meting

Bij de derde meting in het najaar van 2005 zijn opnieuw vragenlijsten gebruikt om de waardering voor de diverse landelijke projectactiviteiten en de algemene waardering voor het ontwikkelproject te peilen. Aan de eerdere vragenlijst zijn een aantal landelijke projectactiviteiten die plaats hadden in het laatste jaar toegevoegd en in plaats van de vragen naar kwantitatieve gegevens over verschillende werkvormen zijn er open vragen over de ervaringen met en meningen over het ontwikkelproject geïnventariseerd. De vragenlijst is opgenomen als bijlage 3.

Ten tweede hebben leidsters en ouders opnieuw aangegeven welk belang zij hechten aan de 59 onderscheiden activiteiten die kunnen bijdragen aan één van de DECET-doelen binnen één van de vier werkvormen. en hoe vaak deze activiteiten in hun centrum werden uitgevoerd.

2.7 De expertmeeting

De voorlopige resultaten van het onderzoek zijn voorgelegd aan deskundigen die de expertmeeting van 13 juni 2006 bezochten. Uitgenodigd zijn de directeurs van de deelnemende pilots, een aantal directeurs van andere grotere organisaties voor kinderopvang, vertegenwoordigers van ouderorganisaties, werkgeversorganisaties, ondersteunende organisaties, opleidingen en gemeentelijke afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de VVE. De vragen die hen zijn voorgelegd betreffen vooral de implementatiemogelijkheden van de onderzoeksbevindingen. Eerst schreef iedere deelnemer op welke mening hij/zij over het hoofdstuk was toegedaan, daarna volgde een plenaire bespreking, waarbij de deelnemers vanuit hun respectievelijke functies de resultaten van het project waardeerden.

Het verslag van de expertmeeting is door de deelnemers geaccordeerd. De bevindingen van de experts komen in hoofdstuk 6 aan bod.

3 De plaats van het ontwikkelproject

3.1 Inleiding

Het ontwikkelproject Ouders en Diversiteit wil de communicatie tussen de diverse ouders en voorzieningen voor jonge kinderen verbeteren om een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van kinderopvang en voorscholen om daarmee het welbevinden van de kinderen en van alle andere betrokkenen te verhogen (Van Keulen en Doeleman, 2002). In het projectplan worden vier richtinggevende uitgangspunten geformuleerd:

Ten eerste onderschrijven de projectleiders de visie dat kinderen het in het onderwijs (en kindercentra) beter gaan doen als hun ouders betrokken zijn bij de activiteiten van die instellingen, maar zij zien onderwijsstimulering niet als primair projectdoel. Veeleer beoogt het project leidsters te ondersteunen in het vinden van wegen om met ouders samen te werken in de begeleiding van de kinderen.

Ten tweede is het streven ouderbetrokkenheid op meerdere facetten en niveaus te bevorderen, het project wil uitdrukkelijk méér dan het verhogen van het aantal deelnemers aan formele zeggenschapsraden.

Ten derde onderkennen de projectleiders dat de diversiteit onder ouders groot is en dat het in het algemeen voor beroepskrachten gemakkelijker is contact te leggen met mensen uit het 'eigen' milieu, dan met ouders uit andere sociale milieus met andere leef- en opvoedingsstijlen. Op dit gebied beoogt het ontwikkelproject leidsters te ondersteunen.

Tenslotte wordt de ontwikkelmethode van het ontwikkelproject Ouders en Diversiteit gekenmerkt door een 'van onderop' aanpak, een leren uit de praktijk. Men wil volgens de principes van Freire een cyclisch proces doormaken waarin fasen van actie en fasen van reflectie elkaar afwisselen. Er is voorafgaand aan het ontwikkelproject wel een studie gedaan naar lopende initiatieven op het gebied van ouderondersteuning om daarop te kunnen aansluiten, maar na de start van het ontwikkelproject ontstond er ook behoefte aan een verdiepende literatuurstudie ten aanzien van dit onderwerp.

Men vroeg zich af:

Welke inzichten biedt (onderzoeks)literatuur op het gebied van ouderparticipatie bij de opvang van kinderen op kindercentra en (voor) scholen?

Op welke wijze besteden deze studies aandacht aan de diversiteit onder ouders?

Wat betekenen deze inzichten voor het ontwikkelproject en wat voegt het ontwikkelproject toe aan de gevonden inzichten?

3.2 De zoekstrategie

In hoofdstuk 2 is reeds beschreven welke databases en andere bronnen zijn ingezet om literatuur te verzamelen. Inhoudelijk gezien is in eerste instantie heel breed gezocht naar literatuur over (de effecten van) ouderparticipatie, de verschillen onder ouders (naar culturele en etnische achtergronden en naar positie ten opzichte van school of kindercentrum). Gaandeweg is vooral gezocht naar onderzoek die de situatie in Nederland betreft.

3.3 Ouderbetrokkenheid bij de opvang van (jonge) kinderen neemt vele vormen aan

Uit de literatuurstudie blijkt inderdaad dat de term ouderbetrokkenheid op vele manieren wordt geoperationaliseerd. Sommigen (Van Loo, 2004) maken onderscheid tussen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. Ouderbetrokkenheid geeft dan aan dat een ouder zich vooral betrokken voelt bij de instelling omdat hun kind daarvan gebruik maakt) en ouderparticipatie geeft aan dat ouders actief meewerken bij allerlei activiteiten van de instelling. Daarnaast wordt dan de term medezeggenschap gebruikt om aan te geven dat ouders inspraak hebben bij de beleidsontwikkeling van de instelling. In andere publicaties worden de termen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie echter als equivalenten gebruikt.

In veel studies wordt gewag gemaakt van de samengestelde inhoud van ouderbetrokkenheid en de vele rollen die ouders in het kader van ouderbetrokkenheid kunnen vervullen. Zo onderscheidt Leuder (in Autar et al., 1996) wel acht rollen. Ouders worden aangesproken op hun rol als:

- a) verzorger van het kind,
- b) communicator naar de school,
- c) leraar voor het kind,
- d) ondersteuner voor het leerprogramma van school,
- e) lerende over het kind en pedagogiek,
- f) adviseur voor het kind,
- g) beschermer van zijn belangen, en
- h) samenwerker met school naar de maatschappij.

Omdat ouders vaak tegelijkertijd verschillende rollen vervullen, is een zo gedetailleerde uitsplitsing echter niet erg behulpzaam bij het screenen van de literatuur ten behoeve van het ontwikkelproject. Wel lijkt de indeling die F. Smit (1991) hanteert in zijn dissertatie over vorm, inhoud en effecten van ouderbetrokkenheid in het basisonderwijs bruikbaar. De door hem onderscheiden vormen van ouderbetrokkenheid zijn ook herkenbaar in de kinderopvang. Smit geeft aan dat ouderbetrokkenheid ontstaat vanuit verschillende motieven:

- 1 Bij bedrijfstechnische motieven is ouderbetrokkenheid gericht op een beter functioneren van het onderwijs: **ouders zijn dienstverleners.**
- 2 Bij politiek-maatschappelijke motieven is ouderbetrokkenheid gericht op de democratisering van het onderwijs en op de regeling van zeggenschap: **ouders zijn (mede)bestuurders.**

- 3 Bij pedagogische motieven is ouderbetrokkenheid gericht op de kwaliteitsverbetering van het onderwijs: **ouders zijn co-opvoeders**.
Overigens behandelt Smit vooral het functioneren van ouders in formele organen. Omdat het ontwikkelproject uitdrukkelijk een bredere scope heeft kunnen nog twee motieven onderscheiden worden:
- 4 Bij maatschappelijke motieven is ouderbetrokkenheid gericht op individuele of collectieve preventie en hulpverlening aan ouders en kind via de instelling (de Winter, 1995): **ouders vormen een doelgroep voor maatschappelijke preventie en ondersteuning**.
- 5 Bij persoonsgerichte motieven is ouderbetrokkenheid gericht op het welbevinden van ouders en kind via het opdoen van sociale contacten (Dodde, in Autar, 1996): **ouders zijn deel van een gemeenschap**.

Het onderscheiden van bovengenoemde vormen van ouderbetrokkenheid is zinvol omdat per motief andere verschillen tussen ouders relevant zijn. Wanneer bedrijfstechnische verbeteringen beoogd worden, zullen andere aspecten en verschillen in de populatie ouders relevant zijn dan wanneer maatschappelijke preventie wordt beoogd.

In onderstaande paragrafen zal een overzicht gegeven worden van de gevonden literatuur, per categorie motieven. Het betreft dan vooral literatuur over ouderbetrokkenheid in de kinderopvang. Waar dat zinvol is wordt het overzicht aangevuld met literatuur over ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Bij de bespreking van de literatuur wordt vooral ingegaan op de vraag op welke wijze in die literatuur ingegaan wordt op de verscheidenheid van ouders en welke inzichten terzake relevant zijn voor het ontwikkelproject.

3.3.1 *Ouders als dienstverleners*

In de literatuur over peuterspeelzalen wordt de rol van de ouders als onbezoldigd meewerkenden vooral beschreven in de casestudies van de eerste door ouders zelf opgezette peuterspeelzalen. Beschrijvingen van de crèches in Wageningen (1964), Amsterdam (1967), Arnhem en omgeving (1968), en Nijmegen (1969) laten zien hoe studenten en academisch opgeleide vrouwen niet alleen bestuurlijk maar ook uitvoerend betrokken waren bij de kinderopvang van hun eigen kinderen en die van anderen. Zij bepaalden ook zelf welke pedagogische aanpak er gehanteerd zou worden, een aanpak die aansloot bij hun eigen soms rebelse opvoedingsideeën. Hoewel vooral kindgerichte argumenten benoemd werden (goed om met andere kinderen te leren omgaan) speelden de eigen behoeften van de vrouwen ook een rol: sommigen waren na een verhuizing en bevalling geïsoleerd geraakt en wilden lotgenoten ontmoeten, anderen zochten mogelijkheden om het ouderschap met werk te combineren (Clerkx, 1987).

De noodzaak van kinderopvang nam vanaf 1970 toe omdat steeds meer vrouwen ook na de bevalling wilden blijven werken. Acties om de kinderopvang te subsidiëren zodat er met betaalde krachten gewerkt kon worden hadden weinig succes zolang de overheid en publieke opinie van mening was dat verzorging door de eigen moeders voor kleine kinderen het beste was. Pas in 1990 besloot de regering kinderopvang te subsidiëren

(Vedder et al., 1996). Vanaf dat moment is de relatieve inbreng van ouders als dienstverlener afgenomen.

Recente studies over de inzet van ouders op peuterspeelzalen en kindercentra ontbreken echter. Ook is er nauwelijks kwantitatief onderzoek gevonden naar de contacten van beroepskrachten met meehelpende ouders. Het Tijdsbestedingsonderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau over 1975- 1995 bevat vragen de actieve deelname van ouders, zoals hulp bij schoolreisjes, bij overblijven of in de bibliotheek, maar die vragen betreffen vooral de bijdrage aan basisscholen. Uit het onderzoek blijkt dat ouderbetrokkenheid vooral ‘**hulp van moeders**’ betreft: ruim 23% van de vaders en 58% van de ondervraagde moeders assisteerden wel eens op school. Ook is duidelijk dat **fulltime werkende moeders minder inzetbaar** zijn dan parttimers of niet buitenshuis werkende moeders. Slechts 18% van de moeders, die meer dan 24 uur per week werkten, waren dienstverlenend actief, terwijl 71% van de parttime werkende moeders en 56% van de niet werkende moeders op school meehielpen. Het verband met opleidingsniveau was minder eenduidig (geciteerd door Bronneman-Helmers, 1999). Deze bevindingen stroken met de projectbevindingen dat ouders van peuterspeelzalen meer inzetbaar zijn voor hand- en spandiensten dan ouders die hun kind naar een kinderdagverblijf brengen.

Kortom, moeders zijn eerder dan vaders bereid om dienstverlenend betrokken te zijn bij de kinderopvang. Vanaf 1960 – toen in veel steden de eerste kinderdagverblijven en peuterspeelzalen werden opgericht - hebben moeders een belangrijke rol gespeeld als dienstverlenend ouder. Nog steeds zijn het vooral moeders en daarbinnen zij die geen full-time baan hebben, die invulling geven aan deze vorm van ouderbetrokkenheid.

3.3.2 *Ouders als bestuurders*

Net als in het onderwijs hadden ouders in het verleden veelal maar een beperkte rol in het aansturen van ‘kinderbewaarplaatsen’. Vaak vormden politiek gemotiveerde ‘voormannen’ en charitatief ingestelde ‘dames’ het bestuur van de formele ‘bewaarplaatsen’. Maar na de tweede wereldoorlog is dit beeld veranderd. Studenten en pas afgestudeerde ouders vormden in de zestiger jaren werkgemeenschappen om de opvang van eigen en andermans kinderen te verzorgen. Het aantal formeel in Nederland erkende kindercentra nam toe van 26 in 1965 tot 167 in 1975 (Clerks, 1987). Door de snelle groei van het aantal kindercentra werden de organisaties echter groter en professioneler. Het werk werd steeds meer verricht door beroepskrachten met een erkende opleiding. Ook aan bestuurders werden steeds zwaardere eisen gesteld, mede door de komst van bedrijfsplaatsen in de 80-er jaren, de invoering van kwaliteitsbeoordeling in de 90-er jaren en de overgang naar marktconform functioneren. Daarmee is het aantal ouders in bestuurlijke functies sterk afgenomen. Anders dan in het onderwijs is er ook nog geen traditie van inspraak en medezeggenschap van ouders in de kinderopvang.

Pas in 1993 werd er een Belangenvereniging van Ouders in de kinderopvang (BOinK), opgericht om rechten, plichten en inspraak van ouders in de kinderopvang formeel te

verankeren (Zwetsloot in Verschuur, 2005). In het jaar daarvoor had het Ministerie de Commissie Kwaliteit in de Kinderopvang ingesteld, welke wel geporteerd was van het formaliseren van de inspraak van ouders. Op verzoek van De Commissie bracht MUTANT (Anja Hol, 1993) een rapport uit hoe de inspraak voor individuele ouders en voor ouders als collectief op lokaal en landelijk niveau gestalte zou kunnen krijgen. De wens om de inspraak van ouders te formaliseren werd mede ingegeven door de ervaringen in het basisonderwijs. Anders dan in de kinderopvang heeft inspraak en medezeggenschap op (basis)scholen een lange traditie. De Wet op het Lager Onderwijs van 1920 meldt al dat scholen een oudercommissie kunnen vormen, in 1964 wordt het instellen van een oudercommissie verplicht gesteld voor openbare scholen en in 1976 voor alle scholen. De Wet Medezeggenschap Onderwijs van 1981 dwingt schoolbesturen alle geledingen (dat wil zeggen zowel ouders als beroepskrachten) advies te vragen bij de voorbereiding, vaststelling, uitvoering en evaluatie van beleid (Smit, 1991).

In 1996 werd ook voor de kinderopvang de Wet medezeggenschap cliënten zorgsector van kracht, die ouders enige rechten geeft, zoals het informatierecht en een adviesrecht (afhankelijk van het onderwerp). Of veel ouders daar gebruik van hebben gemaakt, is vanuit de literatuur niet bekend. Bovendien werd in 2005 de Wet Kinderopvang van kracht. Deze wet bevordert ouders van kinderen op kinderdagverblijven tot klanten in een marktconforme onderhandelingsituatie. Hoewel de nieuwe wet ouders formeel ook meer medezeggenschap geeft onder andere ten aanzien van de kwaliteitscontrole, lijken ouders van kinderen op kinderdagverblijven het na de invoering van deze wet vooral druk te hebben met de kostenkant. Ouders moeten vanaf 2005 immers zélf alle rekeningen gaan betalen en zélf de nodige stappen ondernemen om geld terug te vragen bij de overheid en de werkgever(s) (Boeke, 2004).

Uit onderzoek over de ouderbetrokkenheid op basisscholen blijkt dat de belangstelling van ouders om zich bestuurlijk te bemoeien met de gang van zaken gering is en afneemt. In 1980 vond nog 48% van de door de SCR (Sociaal culturele Raad) ondervraagden dat ouders meer invloed zouden moeten hebben, in 1992 was het percentage gezakt naar 33% (Bronneman-Helmers, 1999). Uit onderzoek van Smit en Claessen (1995 in Bronneman-Helmers, 1999) blijkt dat ouders eerder bereid zijn om actief te helpen als voorleesouder of als begeleider bij schoolreisjes dan als lid van de medezeggenschapsraden. Ouders hebben in zo'n raad een informatieachterstand en willen tegenover de leerkrachten en schoolleiding in de raad geen kritische houding aannemen, omdat juist zij hen de benodigde informatie zouden moeten verschaffen. Niet deelnemende ouders weten niet wat er in zulke organen omgaat.

Toch zijn ouders door de jaren ook invloedrijk geweest. Het lijkt erop dat weinig ouders een controlerende bestuursrol willen vervullen, maar dat er altijd weer ouders zijn die een initiatiefnemende bestuursrol op zich nemen, om crèches en scholen in te richten die aansluiten bij hun uitgesproken ideeën over de manier waarop kinderen moeten worden opgevangen en onderwezen. Dankzij ouders zijn er anti-autoritaire creches opgericht en zijn er scholen gekomen waarin de aanpak van Maria Montessori of Rudolf Steiner wordt gebruikt. Momenteel ontstaan er her en der Iederwijsscholen in Nederland, waarin de ouders als bestuurder, dienstverlener en co-ouder optreden. **Specifieke pedagogische**

opvattingen van ouders vormen in deze gevallen het motief om bestuurlijk actief te worden.

In het verleden vormden daarnaast **religieuze motieven** een rol. Nog steeds zijn in het Protestants-Christelijk onderwijs meer ouders bestuurlijk actief dan in het openbaar en katholiek onderwijs (Smit, 1991). Moslims en Hindoes vormen de laatste decennia ‘eigen scholen’. Sinds de oprichting van de eerste islamitische school in 1995 groeit het aantal islamitische scholen gestaag. De voorkeur van allochtonen voor ‘zelf bestuurd onderwijs’ is niet alleen gebaseerd op religieuze maar ook op pedagogische motieven. Zo vonden Smit et al. (2005) dat een ruime meerderheid van de in Rotterdam onderzochte ouders meer invloed willen hebben op de mate waarin de leerkracht normen, waarden en religie behandelt. Turkse, Antilliaanse en Somalische ouders vinden dat onaangepast gedrag van hun kinderen op school niet streng genoeg wordt aangepakt. Allochtone ouders vinden de grote mate van zelfwerkzaamheid die van hun kinderen verlangd wordt, niet goed voor hun kinderen, zij zijn meer geporteerd voor traditionele vormen van kennisoverdracht.

Naast pedagogische en religieuze motieven blijkt ook de **sociaal-economische positie** van ouders van invloed te zijn op de bereidheid een bestuurlijke rol te vervullen. (Klaassen en Leeferink, 1998). De deelnemers van medezeggenschapsraden blijken vooral te bestaan uit beter opgeleide ouders. Zij hebben niet op alle terreinen dezelfde pedagogische wensen als de lager opgeleide ouders. Zo vinden laagopgeleide ouders dat scholen kinderen moeten inwijden in levensbeschouwing en seksuele voorlichting, terwijl hoogopgeleide ouders dat meer een gezinstak vinden. Ook vinden hoogopgeleide ouders eerder dat de school kinderen moet leren rekening te houden met anderen, terwijl de lager opgeleiden die taak eerder bij het gezin leggen (Bronneman-Helmers, 1999).

Kortom het aantal ouders dat deelneemt aan besturen is beperkt is en de invloed van ouders op de inhoud van het onderwijs is gering. De casestudies laten zien dat de ouders die besturen of voorzieningen initiëren vaak uitgesproken meningen hebben of een specifiek deel van de ouders vertegenwoordigen.

3.3.3 *Ouders als co-opvoeders*

Historisch onderzoek laat zien dat de inrichting van opvang en onderwijs vooral bepaald werd door de sociaal-economische diversiteit: zo kregen kinderen van gegoede families thuis les van gouvernantes terwijl kinderen van de middengroeperingen naar een bewaarplaats of een school gingen. Daar werden de kinderen uit betere milieus opgeleid voor een goede maatschappelijke positie. Kinderen van armelui leerden alleen wat lezen en schrijven op de zondagschool (Dodde, in Autar, 1996).

Toch bemoeiden de hogere standen zich wel met het lot van ‘arme kinderen’. Ofwel via het stadsbestuur, ofwel via kerken en charitatieve organisaties dirigeerden zij weeskinderen en kinderen van ‘behoefte families’ naar armenvoorzieningen omdat ze anders zouden verkommeren in holen van ellende. Uit de verslaglegging over de in 1872 formeel geopende ‘kleine kinderbewaarplaats’ in Amsterdam wordt duidelijk dat de besturende

dames niet zozeer een goede toekomst voor de kinderen nastreefden als wel het behoud van hygiënische standaard in de stad (Clerks, 1987).

Vanaf 1990 zijn er verschillende onderzoeken uitgevoerd om de behoeften van ouders met jonge kinderen naar opvang te meten. In het algemeen was de vraagstelling erop gericht uit te zoeken welke aanvullende zorg de kinderopvang op zich kon nemen, zonder dat de opvoeding in het gezin daardoor in het gedrag kwam (Singer, 1991, Beckhoven en Meeuwig, 1992). Vaak werd vooral geïnformeerd naar de behoeften van **werkende beter opgeleide** moeders (Dijke et al., 1994).

Veel onderzoekers hebben getracht het effect van opvang en onderwijs op de toekomst van de kinderen te meten. Schoolresultaten hangen vaak af van de **sociaal-economische positie van ouders**. Hoe lager het sociaal milieu, hoe lager de schoolprestaties (Jongbluth in Autar et al., 1996). Naast klasse lijkt ook het behoren tot een **éénoudergezin** een statistische voorspeller voor schoolresultaten (Dronkers in Bronneman-Helmers, 1993). De effecten van de deelname van moeders aan de arbeidsmarkt blijken echter afhankelijk te zijn van het beroepsniveau, kinderen van moeders die als arbeidsters werken hebben statistisch lagere prestaties, kinderen van moeders die als middenstandster of boerin werkzaam zijn hebben betere schoolresultaten. Verder blijkt de **etnische herkomst** van de kinderen een relevante factor. De schoolprestaties van kinderen van ouders van allochtone herkomst zijn minder dan kinderen van autochtonen (Tesser, 1996; Tesser en Veenman, 1997). Al voordat allochtone kinderen naar de basisschool gaan hebben zij een achterstand qua taalvaardigheid in het Nederlands, aan het eind van de basisschool hebben ze een taal- en rekenachterstand. Marokkaanse kinderen scoren over het algemeen het minst goed, gevolgd door Turkse, Antilliaanse en Surinaamse kinderen.

De factor religie lijkt geen rol van betekenis te spelen. Dijkstra (in Bronneman-Helmers, 1993) stelde gefundeerde hypothesen op voor het verband tussen gereformeerd zijn en schoolprestaties, maar bij toetsing bleek hij zijn hypothesen niet te kunnen bevestigen.

Tenslotte heeft de **opvoedingsstijl** thuis invloed op de schoolresultaten. Leseman heeft aangetoond dat culturele en pedagogische gezinskenmerken de cognitieve vaardigheden van kleuters beïnvloeden. Hij concludeerde dat sociaal-emotionele en cognitief inhoudelijke kenmerken van de ouder-kindinteracties en de thuistaal de belangrijkste voorspellers zijn voor schoolprestaties. De variabelen etniciteit, sociaal economische status, opvattingen van ouders en stress/steunbalans hadden minder invloed, zij het dat allochtone ouders vaak wel minder scoorden op de eerder genoemde emotionele en cognitief inhoudelijke kenmerken (Leseman et al., 1995). Overigens tonen recente onderzoeken naar het opvoeden in Nederland (Bouwmeester, 1998; Distelbrink, 1998; Geense en Pels, 1998; Nijsten, 1998; Pels, 1998; Rispen et al., 1996) aan dat de opvoedingsdoelen van Turkse, Marokkaanse en Hindoestaanse ouders gradueel afwijken van die van autochtone ouders, maar dat de verschillen door de tijd heen kleiner worden. De verschillen betreffen een andere weging van de belangen van het individu versus de belangen van de groep, het gebruik van fysieke straffen en de nadruk op zelfstandigheid. Zo wordt de individuele ontwikkeling in allochtone gezinnen minder centraal gesteld ten gunste van sociaal gedrag in de groep dan bij autochtonen. Verder wordt in allochtone

gezinnen disciplineren vaker met fysieke straffen afgedwongen en meisjes worden vanaf de pubertijd meer aan banden gelegd dan jongens. Tenslotte wordt in Antilliaanse en Surinaamse gezinnen (vaak éénoudergezinnen) de zelfstandigheid van jongens én meisjes relatief meer nagestreefd dan bij autochtonen.

Hoe werken deze verschillende opvoedingspraktijken door in de samenwerking tussen ouders en leidsters? Dit was een van de vragen van het onderzoek naar de kwaliteit van de kinderopvang van (Tavecchio et al., 1996). Hangt de afstemming samen met de pedagogische (on)gesteldheid van ouders? Op grond van een kwantitatief onderzoek onder 43 ouderparen en evenveel begeleiders van 30 kindercentra concluderen de auteurs onder meer dat ouders en beroepskrachten beiden de hoogste prioriteit leggen bij het opvoedingsdoel autonomie, gevolgd door sociaal gevoel, conformiteit en - als laatste - prestatie. Wel bleken ouders zich daarbinnen meer te richten op autonomie en prestatie en beroepskrachten meer op conformiteit en sociaal gevoel. Ook werd geconstateerd dat het welbevinden van het kind lager was als de beroepskrachten een minder ondersteunende opvoedingsstijl hanteerden dan de ouders, terwijl het welbevinden hoger werd bevonden wanneer ouders en beroepskrachten weinig verschilden in autoritair optreden en er sprake was van een kwalitatief goede communicatie tussen ouders en beroepskrachten. Opmerkelijk genoeg hing de kwaliteit van de communicatie niet samen met verschillen in opvoedingsstijlen en werden de gemeten kwaliteitsaspecten van de kinderopvang niet beïnvloed door de **communicatie** tussen de betrokken opvoeders. De vraag naar afstemming tussen ouders en beroepskrachten komt in de tweede studie over de kwaliteit van de kinderopvang (Vermeer et al., 2005) niet meer aan de orde.

Kortom, in de onderzoeken die de verschillen tussen ouders in hun rol als co-ouder problematiseren, is de vroegere aandacht voor oude maatschappelijke tegenstellingen (zoals stad-platteland, klasse en burgerlijke staat) verruimd voor aandacht voor nieuwe maatschappelijke tegenstellingen (werkende, niet-werkende moeders, allochtoon-autochtoon, moslims- niet moslims, opvoedingsstijl). De meeste onderzoeken richten zich op het vinden van statistische verbanden tussen diverse groepen ouders en de schoolresultaten van hun kinderen, over de omgang met (diverse) ouders worden nauwelijks uitspraken gedaan. Maar de kwalitatieve studies over opvoeding in allochtone gezinnen in Nederland zijn wel relevant omdat ze een inhoudelijk beschrijving geven van verschillende opvoedingsstijlen onder autochtone en diverse allochtone ouders, waar men in de pedagogische afstemming tussen ouders en beroepskrachten mee rekening kan houden.

3.3.4 Ouders als doelgroep van maatschappelijke preventie en ondersteuning

De Swaan et al. (1995) en MacNaughton (2006) wijzen erop dat professionele instituties in het leven worden geroepen om mensen die zich niet aan de burgerlijke norm conformeren, eerst te problematiseren om hen daarna met therapieën en opvoedkundige ondersteuning alsnog 'in te burgeren'. Vandenbroeck (2004) illustreert deze stelling met zijn onderzoek naar de beweegredenen voor het oprichten van de eerste crèches in België. Een van de belangrijkste redenen was het terugdringen van de kindersterfte. In de formele

(Belgische) geschriften werd kindersterfte niet toegeschreven aan de erbarmelijke leefomstandigheden van arme arbeidersgezinnen, maar aan de onwetendheid en verwaarlozing van werkende moeders. Deze probleemdefinitie stelde het gezag in staat (kinderen van de) betrokken arbeiders te ‘normaliseren’ in crèches.

Clerks (1987) laat zien dat ook in Nederland aan het eind van de negentiende eeuw ‘moderne’ bewaarplaatsen worden opgericht. De bestuurders daarvan stonden erop dat de door hen geleide voorzieningen **hygiënisch** zouden zijn en een opvoedkundige voorbeeldfunctie zouden hebben voor de ouders. De ouders kregen geen kans zich te bemoeien met de gang van zaken, zij mochten in principe niet in de groepsruimte komen, maar moesten hun kinderen ‘zindelijk gekleed en schoon gewasschen’ afleveren. Dit beeld verandert pas in de zestiger jaren van de twintigste eeuw. Dan stijgt de behoefte aan kinderopvang zó dat er wachtlijsten ontstaan en blijkt uit de ‘verpleeggelden’(eigen bijdrage) die naar inkomen geheven worden, dat een toenemend aantal kinderen niet meer uit de armste klasse afkomstig is. Dan neemt de bevoogding van ouders ook af.

De Winter (1995) geeft aan dat de opvang en het onderwijs aan kinderen niet alleen een kwestie was van hygiëne, maar ook van de **geestelijke verheffing** van het volk. De normen ten aanzien van een ‘goede persoonlijkheidsstructuur’. Kinderen moeten zich een persoonlijkheidsstructuur eigen maken die hen in staat stelt eigen emoties en gedragingen te reguleren en af te stemmen op de zich steeds veranderende omgeving (Elias in De Winter, 1995). Indien ouders hun kinderen deze bagage niet kunnen meegeven, neemt de overheid maatregelen om die oudergroep middels collectieve en individuele preventie en ondersteuning ‘bij te sturen’. De bijsturing was direct na de Tweede Wereldoorlog gelieerd was aan de medische mogelijkheden (De Winter, 1995). De leefomstandigheden van veel arbeiders werden beter, maar de toegenomen technologie bracht ook nieuwe medische standaarden. Dankzij de verbeterde medische en meettechnieken konden ontwikkelingsstoornissen (in het gehoor, de visus, de spraak- en de persoonlijkheidsontwikkeling) vroegtijdig worden onderkend en soms behandeld. Niet alleen de consultatiebureaus belast met de eerste screening, maar ook onderwijzers, leidsters kindercentra én ouders werden geacht vroegtijdig te signaleren wat er met hun kinderen ‘mis’ was (De Winter, 1986).

Na 1975 werd de algemene oriëntatie op **ontwikkelingsstoornissen** bij alle kinderen in de naoorlogse jaren verruild voor een oriëntatie op de kinderen van bepaalde probleemwijken van de grote steden. Het risico werd nu niet in medische termen gedefinieerd, maar in pedagogische termen. Kinderen in die probleemwijken hadden meer kans te lijden onder mishandeling, taalachterstand en criminaliteit. Maar, terwijl de terminologie doet vermoeden dat de collectieve problemen in de buurt zouden worden aangepakt, blijkt het beleid zich te richten op individuele ouders die binnen de muren van hun woning ‘nieuwe’ opvoedingsnormen krijgen voorgeschoteld: de Opstap-, Opstapje en Instapjeprojecten (De Winter, 1995; Vandenbroeck, 2004). Deze compensatieprogramma’s hadden zich bewezen in de Verenigde Staten (Head Start en High Scope), waar men ook gekozen had voor het bijspijkeren van zeer jonge kinderen in de thuis-situatie van met name immigrantengezinnen, ter voorkoming van schooluitval en raciale onlusten (Singer, 1993).

De compensatiegedachte is ook nu nog niet verdwenen, maar die leidde voorheen tot het oprichten van nieuwe organen en beroepsgroepen: VTOteams (Vroeg Tijdige Onderkenning), opvoedingsconsulenten, Opstapjecoördinatoren, VETCers (Voorlichting in Eigen Taal en Cultuur), etcetera, terwijl er nu vooral veel van de bestaande beroepskrachten op kindercentra en (voor)scholen wordt gevraagd. Zij moeten meer en beter moeten gaan **communiceren** met ouders (Bronneman-Helmers, 1999), deels omdat er veel welzijnswerk is bezuinigd, deels omdat het 'leerlingenbestand' complexer wordt (meer anderstaligen en minder kinderen naar het buitengewoon onderwijs) en deels omdat sommige ouders steeds mondiger worden, terwijl anderen zich juist niet op school laten zien.

Genoemde factoren vormen ook de grondslag voor de introductie van de voorscholen. De daarbij betrokken peuterspeelzalen en scholen krijgen niet alleen de taak kansarme kinderen 'bij te spijkeren' om hun entree op de basisschool te vergemakkelijken, maar ook de opdracht om hun ouders in dit proces te begeleiden. Voorschoolprogramma's als Piramide en Kaleidoscoop bevatten ook een oudercomponent. Doordat leidsters van kindercentra en leerkrachten van basisscholen binnen deze taakstelling ook docent worden van ouders, verandert hun relatie wezenlijk. Terwijl de communicatie tussen ouders en beroepskrachten enerzijds moet leiden tot een betere afstemming tussen twee opvoedkundig competente partijen, wordt er tegelijkertijd van de beroepskrachten gevraagd dat zij de ouders doceren in de Nederlandse taal, verantwoord ouderschap en Nederlandse waarden en normen.

Daarbij ontbreekt het veel leidsters en leerkrachten aan **inzicht in de opvoedingspraktijken** van de zogenaamde risicogroepen. Hoewel uit het onderzoek naar de opvoeding in Nederlandse, Marokkaanse, Turkse, Chinese en Creoolse gezinnen (Pels et al., 1998, 2000) blijkt dat alle ouders hun kinderen ondersteunen om te kunnen voldoen aan de eisen die de maatschappij met zijn voortgaande individualisering en technologische veranderingen aan kinderen stelt, blijken er wel nuanceverschillen te bestaan in hun optreden en ondersteuningsbehoeften. Het onderzoek laat zien dat alle moeders zeer ondersteunend zijn en in hun controle een mix van autoritair en autoritatief optreden hanteren die niet alleen door het sociale kapitaal van de ouders, maar ook door de context van de opvoedingssituatie bepaald wordt (Pels, 1998, 2000).

Kortom er zijn verschillende onderzoeken verricht om de oorzakelijke factoren tussen de diverse gezinsculturen en het welzijn van kinderen te verkennen. Anderzijds gaan bijna alle studies uit van een tekort bij ouders wier kinderen 'het niet goed doen'. Eerst waren ouders 'hulpbehoevend' omdat er veel kinderen stierven in onhygiënische leefomstandigheden, toen werd geestelijke verheffing noodzakelijk en moesten ontwikkelingsstoornissen vroegtijdig worden opgespoord. Daarna vormden immigranten en bewoners van probleemwijken de risicogroep. Steeds waren andere vormen van diversiteit onderwerp van sociale interventies. Maar de economische veranderingen gingen zo snel dat er steeds weer nieuwe beleidspunten werden geformuleerd voor nieuwe risicogroepen, voordat de effecten van de interventies wetenschappelijk konden worden vastgesteld.

3.3.5 *Ouders en beroepskrachten als deel van een sociale gemeenschap*

De laatste jaren is er meer dan voorheen aandacht voor de rol van ouders als competente burgers (Bouwer en Vedder, 1995; Autar et al., 1996; Klaassen en Leefrink, 1998; Bronneman-Helmers, 1999; Vogels, 2002; Herweijer en Vogels, 2004; Smit, 1991; Smit et al., 1999; Smit en Doesburgh, 2001; Smit et al., 2005), maar alleen Bouwer en Vedder, 1998 en Klaassen en Leefrink (1998) hebben in hun onderzoek enige aandacht besteed aan de relatie tussen ouders en leerkrachten als burgers. De sociale contacten tussen ouders en kindercentrum/voorschool vormen echter wel het onderzoeksobject van een aantal buitenlandse casestudies, die dankzij de ondersteuning door de Bernard van Leer Foundation hun ervaringen op dit terrein hebben kunnen publiceren en met elkaar kunnen delen.

Şikcan (2003, 2004) beschrijft bijvoorbeeld hoe pogingen van beroepskrachten in Berlijn om diverse ouders actief en afgestemd op de ouder tegemoet te treden, positieve effecten heeft op de ouderparticipatie van Turkse ouders. De ouders werden voorheen alleen uitgenodigd voor een gesprek als er problemen waren met hun kind. Door de taalbarrière was het niet mogelijk de verschillen in opvoedingsstijl thuis en op het centrum met elkaar te bespreken. Daardoor ontstond er bij beroepskrachten een negatief beeld van de ouders. Dat idee verdween echter als sneeuw voor de zon toen er **tweetalige gespreksgroepen** werden geformeerd waarin aan de Turkse vragen konden stellen en hun eigen ideeën en twijfels konden laten zien. De ouders bleken daarna ook bereid bij te dragen aan de werkzaamheden van het kindercentrum (Şikcan, 2003, 2004).

Brantz en Bruggeman beschrijven dat de staf van het Kriebelhuis in Gent, geïnspireerd door bezoeken aan Franse kindercentra ouders actief hebben benaderd: er werden uitgebreide intakegesprekken gehouden en moeder en kind mochten minstens drie dagen wennen en **verschillende activiteiten met ouders** opgezet. Ouders kregen ook de kans met elkaar aan de slag te gaan. Dit resulteerde in een zomercafé op de laatste vrijdag van ieder maand (in Vandenbroeck et al., 2005).

Peeters beschrijft het ontstaan en functioneren van de Franse ‘crèches parentales’ (in Vandenbroeck et al., 2005). Anders dan in Nederland zijn de acht crèches die in 1982 in Parijs ontstonden uit wilde acties van ouders het begin geweest van een nationale beweging van kindercentra, waarin beroepskrachten en ouders samen staan voor beleid én uitvoering. In 2002 waren er 2300 crèches verspreid over heel Frankrijk bij de beweging aangesloten. **Iedere ouder heeft een bepaalde inbreng**, hij/zij kan meedraaien op de groep eens in de twee, drie weken, zorgen voor boodschappen, of voor kinderen en andere ouders ‘eigen’ verhalen komen vertellen, etc. De ‘crèches parentales’ willen een overgangsgebied zijn tussen het gezinsleven en de samenleving en daarmee een forum voor uitwisseling van ideeën en ervaringen over het ouderschap en de opvoeding. Peeters (in Vandenbroeck et al., 2005) spreekt van ‘oudercrèches’ en inderdaad willen de ‘crèches parentales’ niet alleen kinderen opvangen maar ook ouders. Daarnaast ondernemen ouders die elkaar op de crèche leren kennen plaatselijke acties ter verbetering van de voorzieningen voor kinderen: dat kan de verkeersveiligheid betreffen of de multiculturele samenleving.

Draper en Duffy beschrijven de ervaringen in het Thomas Coram early Excellence centre in Londen (Pugh, 1987). Ook daar wordt nauwe samenwerking tussen leidsters en ouders nagestreefd. Ouders kunnen eerst komen kijken en een introductieprogramma volgen, waarbij leidsters hen ook thuis bezoeken en interviewen over de aard en ontwikkeling van hun kind. De eerste dagen komt het kind mét de ouder(s) naar het centrum en daarna kan de ouder naar believen op de groep meedraaien. Er is altijd voldoende en goed gekwalificeerd personeel op de tijden van halen en brengen, zodat ouders dan ook een praatje kunnen maken. Er is een website ontwikkeld, een kleine bibliotheek en een spelothek. Men wil aansluiten bij de culturele en talige diversiteit onder ouders. Met behulp van video's kunnen ouders met leidsters observeren wat een kind thuis en wat het op het centrum doet en de betekenis daarvan te achterhalen. Dankzij de **intensieve contacten** hebben leidsters en ouders geleerd hoe verschillend er gedacht wordt over 'wat is goed voor een kind'. Ouders geeft elkaar adviezen over onderwijsmogelijkheden voor de kinderen of over het omgaan met de reacties van omstanders op een handicap.

Coneta (2002) beschrijft de ervaringen van beroepskrachten, ouders en **coördinatoren ouderparticipatie** in Ierland. De coördinatoren bezoeken ouders thuis, organiseren bijeenkomsten en trainingen voor ouders en zorgen ervoor dat ouders elkaar in het ouderlokaal kunnen ontmoeten. Leidinggevend en ouder ervaren de coördinatoren als 'iemand van ons', waar ze 'leuk mee om kunnen gaan'. Daarom kunnen zij in crisissituaties snel optreden en zich inzetten voor probleemkinderen en hun ouders.

Liz Brooker (2002) beschreef de ervaringen van de Londense All Saints' staff in concrete voorbeelden. Zij beschrijft hoe de Engelse ouders van Jemma' gemakkelijk aansluiting vinden bij het schoolse leren, omdat ze goed zorgen voor hun kind, communiceren over de problemen die ze in die zorg tegenkomen en over hun mogelijkheden om Jemma's leeractiviteiten thuis en op school op elkaar af te stemmen. Amadurs moeder zorgt ook goed voor hem, ze leert hem de Bengaalse taal spreken en schrijven, leert hem zowel de Hindoegeoden als de Koran teksten, maar zal over de strijd die ze elke dag met deze hyperactieve zoon in haar volle huishouden voert, nooit 'uit de school klappen'. De leerkrachten zien haar zelden en veronderstellen desinteresse. Brooker geeft aan hoe leerkrachten kunnen letten op participatiebarrières voor ouders: er kunnen **structurele factoren** zijn: financiële problemen, angst dat de kinderen net als de ouders in armoede zullen leven, een slechte gezondheid, een onzekere positie op de arbeidsmarkt (job insecurity), slechte behuizing en beperkte mogelijkheden om buiten te spelen. Daarnaast kunnen er **culturele factoren** zijn. De Bengaalse ouders wisten niet wat er van hen verwacht werd (zoals het weer inleveren van het bibliotheekboek van Amadur), maar de leerkrachten wisten ook niet wat er zich in de Bengaalse families afspeelde en hun beoordeling 'desinteresse' creëerde een niet te nemen muur tussen hen en elke nieuwe Bengaalse ouders. Taalproblemen vergrootten de kloof, maar het leven in een grootfamilie werkte als voordeel. De oudere broers en zussen of Tantes en Ooms hielpen de kinderen met leren en tolkten vaak op school Brooker bepleit daarom een actieve houding van leerkrachten om de **gezinssituaties thuis te leren kennen**, ook al lijkt de werkdruk dat te verhinderen.

Bouwer en Vedder (1995) willen in hun onderzoek vooral het intercultureel werken van kindercentra promoten en geven aan dat het stimuleren van ouderbetrokkenheid daarvan deel uitmaakt. In hun bezoeken aan kindercentra troffen de auteurs leidsters aan die onmacht voelden in hun contacten met ouders. In de opleiding was er geen aandacht besteed, maar afgezien van onzekerheid op basis van hun beperkte vaardigheden, bleken leidsters eigenlijk niet naar ouders te luisteren. Sommige ouders regelden eventuele wensen met het teamhoofd en niet met de leidsters. In veel kindercentra was er nog geen documentatie over de werkwijze van het centrum en was er ook geen manier gevonden om ouders te laten vertellen over hun wensen of opvoedingspraktijk thuis. Leidsters wisten weinig over de thuissituatie van 'hun' kinderen. Uit het onderzoek bleek dat de besturen van de voorzieningen, de gemeentelijke overheden en bedrijven en opleidingen invloed uitoefenen op het al dan niet stimuleren van ouderbetrokkenheid. De auteurs bepleiten op grond van hun onderzoek dat in het wettig verplichte pedagogische beleidsplan visie en doelen worden vertaald in **concrete handelingssuggesties** ook ten aanzien van het contact met de diverse ouders.

In een onderzoek onder zes scholen hebben Klaassen en Leeferink (1998) de pedagogisch afstemming tussen ouders en leerkrachten in het basisonderwijs bestudeerd in consensus-scholen, waarbij ouders en leerkrachten een positief beeld hebben van elkaar, latente dissensus-scholen, waar een negatieve wederzijdse **beeldvorming** resulteert in het vermijden van discussies over waardenopvoeding, en manifeste dissensus-scholen waar inhoudelijke meningsverschillen tussen ouders en leerkrachten juist leiden tot openlijke discussies. Ook in deze studie blijken hoogopgeleide ouders zelfbepaling als opvoedingsdoel hoger aan te slaan dan laagopgeleide ouders. Opvallender was echter dat er noch onder ouders noch onder leerkrachten aanhangers gevonden werden van het radicaal pedagogisch liberalisme (gericht op individuele zelfbepaling), of van het radicaal pedagogisch communitarisme (gericht op het kweken van een sociale identiteit). In beide groepen werd aangegeven dat zelfbepaling, sociaal gevoel en conformiteit niet onafhankelijk van elkaar kan worden bevorderd: een kind kan alleen in een groep meedraaien als het geleerd heeft zich aan regels te kunnen houden, zonder manieren kun je ook niet verdraagzaam zijn en zonder groepsgevoel wordt zelfbepaling een nare vorm van egoïsme.

Terwijl Schwietert (1997) juist vond dat ouders wilden dat kinderen op school meer discipline zouden moeten aanleren, concluderen Klaassen en Leeferink (1998) dat leerkrachten vinden dat ouders hun kinderen te weinig discipline bijbrengen en dat ouders er moeite mee hebben als leerkrachten pas over opvoeding willen praten als er concrete problemen zijn. Geconcludeerd wordt dat de **communicatie** tussen ouders en leerkrachten moet verbeteren om de eenzijdige beeldvorming over en weer te doorbreken. De geïnterviewde ouders en leerkrachten dragen verschillende **praktische voorstellen** aan, zoals het vaker organiseren van informatieavonden op klasniveau en praatavonden voor discussies onder ouders onderling, het uitvoeren van activiteiten met ouders in school om hen te verlossen van mogelijk negatieve herinneringen aan het instituut school, het aanstellen van contactouders en het weer invoeren van huisbezoeken.

Kortom de literatuur over ouders en beroepskrachten als deel van een gemeenschap is nog beperkt. Het betreffen vooral casestudies, die aantonen dat de benadering van ouders als deel van een gemeenschap bij uitstek kansen biedt om de diversiteit onder ouders te exploreren. Luisteren, omgaan met tweetaligheid, communicatie, beeldvorming doorbreken, concrete acties ondernemen en de gezinssituaties leren kennen lijken sleutelwoorden te zijn.

3.3.6 De meerwaarde van deze inzichten en die van het ontwikkelproject

Wat voegt de literatuur toe aan de inzichten en doelstellingen van het ontwikkelproject? Ten eerste blijkt uit deze literatuurstudie dat er in het algemeen weinig empirisch onderzoek is gedaan naar het functioneren van de kinderopvang in Nederland (Tavecchio en Fukkink, 2005). De vele de studies die in het onderwijs verricht zijn, richten zich met name op de effecten van kinderopvang op prestaties van kinderen, een aspect wat in het ontwikkelproject niet centraal stond. Verder bleek dat er in onderzoek naar ouderbetrokkenheid in de kinderopvang, dat wel verricht is, niet systematisch gekeken is naar de diversiteit onder ouders.

In de eerste grootschalige studie naar de kwaliteit van de kinderopvang (Tavecchio et al., 1996) wordt de afstemming tussen ouders en professionele opvoeders wel in de titel centraal gesteld, maar in het rapport niet. Men kon op basis van het verzamelde materiaal geen uitspraken doen over de vraagstellingen, als ‘Bevordert afstemming de kwaliteit van de opvang?’, ‘Is de afstemming afhankelijk van de door ouders en beroepskrachten gehanteerde opvoedingsdoelen, opvoedingsstijlen en opvoedingsgedragingen?’ Etcetera.

Ten tweede blijkt uit casestudies uit andere Europese landen dat de in het ontwikkelproject gehanteerde aanpak veelbelovend is: als beroepskrachten ouders leren zien als burgers en vanuit die visie zelf de diversiteit onder ‘hun’ ouders gaan exploreren, kunnen ze de negatieve beeldvorming rond verschillende groepen ouders doorbreken. Het is goed dat het ontwikkelproject zichzelf heeft verplicht de verschillende ervaringen goed te documenteren, zodat ook anderen van hun ervaringen kunnen profiteren.

Ten derde brengt de literatuurstudie ook de beperkingen van de aanpak van het ontwikkelproject aan het licht. Door het accent te leggen op ‘samenleven’, ‘samen doen’, ‘samen denken’ en ‘samen beslissen’ en de sociale inclusie van ouders in de gemeenschap van het kindercentrum, worden functionele verschillen tussen ouders en beroepskrachten onderbelicht. Onderzoek blijkt zich vooral gericht te hebben op aspecten van de ouderbetrokkenheid die wél uitgaan van functionele verschillen, waarbij ouders als co-opvoeders en ouders als doelgroep van preventie en ondersteuning meer aandacht heeft gekregen van ouders als dienstverleners of bestuurders.

Ten vierde blijkt dat er bij elk van de onderscheiden rollen van ouders andere verschillen onder ouders relevant worden. Bij de dienstverlening door ouders op het kindercentrum is de sekse en de mate waarin moeders full-time werken van belang. Om alle ouders te bereiken is extra aandacht nodig voor de vaders en full-time werkende moeders. Als ouders als bestuurders optreden is dat vaak vanwege hun uitgesproken pedagogische

opvattingen of hun bestuurlijke capaciteiten, samen hangend met hun hogere sociaal-economische positie. Voor een door alle ouders gedragen bestuur is extra aandacht nodig voor ouders met minder uitgesproken meningen.

Bij ouders als co-opvoeders speelt de sociaal-economische positie opnieuw een grote rol, maar worden daarnaast ook factoren als alleenstaand moederschap, etnische herkomst en opvoedingsstijl van groot belang. Beroepskrachten moeten zich daar rekenschap van geven en steeds nagaan wanneer deze verschillen functioneel gehanteerd (kunnen) worden en wanneer niet.

Dat ouders ook vaak doelgroep van maatschappelijk beleid zijn, is velen van hen niet bekend. Maar beroepskrachten lijken ook niet altijd te beseffen dat ze worden ingeschakeld om maatschappelijke doelen te dienen, de hun verhouding met ouders kleurt. Of het nu is om de hygiëne in de stad te bevorderen, de geestelijke verheffing te dienen, ontwikkelingsstoornissen van kinderen vroegtijdig te signaleren of sociale en educatieve achterstanden te compenseren. Wanneer deze maatschappelijke doelen niet geëxpliciteerd worden, zal dit het 'samen leven', 'samen doen', 'samen denken en 'samen beslissen' van ouders en beroepskrachten geen goed doen.

Kortom het project Ouders en diversiteit heeft in de keuze aandacht te besteden aan sociale inclusie van ouders in het kindercentrum een duidelijke lacune opgevuld, maar vervolprojecten zullen rekening moeten houden met het gegeven dat verschillende belangen en rollen de verhouding tussen ouders en leidsters bepalen. Ook laat deze literatuurstudie zien dat ouders geen homogene groep vormen en dat nieuw onderzoek aandacht zal moeten besteden aan de diversiteit onder ouders.

4 Het meten van de aandacht voor diversiteit in ouderbetrokkenheid

4.1 Inleiding

Eén van de doelen van de onderzoeksopzet was het meetbaar maken van de aandacht voor en realisering van ouderbetrokkenheid in kindercentra. Kunnen de in het ontwikkelproject gehanteerde indelingen (zoals samen leven, samen doen, samen denken en samen beslissen) geoperationaliseerd worden in een schaal, waarmee kindercentra die aandacht willen besteden aan ouderbetrokkenheid en aan diversiteit zich kunnen meten aan andere (op dit gebied ervaren) centra?

Er zijn voor het operationaliseren van de concepten en het op basis daarvan ontwikkelen van een schaal vier stappen gezet. Stap 1 was het verhelderen van de kernconcepten die in het ontwikkelproject gebruikt zijn. Men wilde in het project diverse vormen van ouderbetrokkenheid stimuleren en sprak in dat kader van:

- ‘samen leven’;
- ‘samen doen’;
- ‘samen denken’;
- ‘samen besluiten’.

In die vier vormen van ouderbetrokkenheid wilde men vooral de inclusie van ouders vorm geven, waarbij men gebruik maakte van de het Europese netwerk Diversity in Early Childhood Education en Training geformuleerde doelstellingen. Dat DECETnetwerk wil door onderlinge uitwisseling van kennis en vaardigheden kinderen en volwassenen in staat stellen te werken aan kinderopvang en voorschoolse voorzieningen waarin iedereen het gevoel heeft dat hij/zij erbij hoort, ervaart dat alle aspecten van zijn/haar identiteit erkend en gewaardeerd worden, van elkaar kan leren over culturele en andere grenzen heen, bewust omgaat met vooroordelen via een open communicatie en leergierigheid, kan participeren als actieve burger, samenwerkt om institutionele vormen van vooroordelen en discriminatie te bestrijden.

Stap 2 was het inventariseren van contactmomenten op het niveau van leidsters die konden bijdragen aan de vier werkvormen en de zes doelstellingen. Op basis daarvan zijn voor elke werkvorm en doelstelling activiteiten geformuleerd die invulling geven aan die werkvorm en doelstelling.

Stap 3 was het bepalen van de prioriteit die leidsters geven aan de onderscheiden activiteiten en het vaststellen hoe vaak die activiteiten werden uitgevoerd.

Stap 4 was het construeren van de schaal.

4.2 Verheldering van de begrippen

Aan de projectleiding en aan de leidsters in de pilots is in de eerste interviewronde gevraagd wat zij verstonden onder 'samenleven, samen doen, samen denken en samen beslissen' en onder de DECET-doelen. Er bleken veel nuanceverschillen in de interpretaties van de begrippen te bestaan. De opsplitsing in vier werkvormen vonden de leidsters inspirerend, het motiveerde hen om in de dagelijkse contacten te letten op hun mogelijkheden om ouders bij het werk te betrekken. De DECET-doelen waren ook een stimulans, zij het dat veel leidsters deze begrippen te abstract vonden. Sommige leidsters gaven aan dat er in de praktijk weinig gewerkt werd aan bijvoorbeeld actief burgerschap en helemaal niet aan het met ouders samen bestrijden van institutionele vormen van discriminatie. De laatste doelstelling is daarom niet verder voor het onderzoek geoperationaliseerd.

Bij het verhelderen van de begrippen is toegewerkt naar een herformulering waarin duidelijk werd wat de begrippen betekenden voor het gedrag van leidsters. Hoewel in het ontwikkelproject ook interventies zijn gepleegd op managementniveau, was het merendeel van de interventies gericht op het faciliteren van leidsters. Daarom is ervoor gekozen de aandacht voor ouderbetrokkenheid vooral te meten op het niveau van leidsters. Op basis van de eerste interviewronde zijn werkdefinities voor het onderzoek geformuleerd (tabel 4.1).

Uit de tussentijdse bespreking met de regionale projectleiders bleek dat de leidsters de begrippen in alle centra enthousiast zijn gaan gebruiken. In Amsterdam zijn de begrippen bijvoorbeeld gebruikt bij het brainstormen over vernieuwingen in het ouderbeleid. Leidsters konden hun suggesties en ideeën op kaartjes schrijven. De ideeënkaartjes werden vervolgens voorzien van een sticker: groen als het idee goed was en direct uitvoerbaar, geel als het een goed idee was maar nu niet uitvoerbaar en rood als het geen goed idee was of een onuitvoerbaar idee. Daarbij werden de kaartjes ondergebracht in de categorieën 'samen leven' of 'samen doen' of 'samen denken' of 'samen beslissen'. Het model hielp de leidsters om te brainstormen, te analyseren, prioriteiten te stellen en te evalueren.

In Den Haag werkt men al jaren met de principes 'Laten spelen is een vak'. De begrippen 'samen leven' etcetera zijn daarin geïntegreerd. De cirkel van 'laten spelen' is met die begrippen ingevuld voor de contacten met ouders. De voor het onderzoek geformuleerde definities geven de medewerkers van de pilot in Den Haag houvast omdat de begrippen zijn gekoppeld aan concrete acties op het niveau van leidsters (Van Keulen en Doeleman, 2005).

Tabel 4.1 Definities van de kernbegrippen na de eerste interviewronde

<p>Samenleven is het zorgen voor een <u>goede wederzijds informatievoorziening</u> (van kindercentrum en ouders) om een goede opvoeding en opvang voor het kind/de kinderen te kunnen realiseren. Een goede wederzijdse informatieoverdracht impliceert dat partijen zich kunnen verplaatsen in het perspectief van de ander en dat men elkaars verantwoordelijkheden erkent.</p> <p>Samendoen is het uitvoeren van <u>gezamenlijke activiteiten</u> door leidsters en ouders, om samen gestalte te geven aan een goede opvang en opvoeding van het kind/de kinderen. Het gezamenlijke wordt gekenmerkt door inzet en voldoening van beide partijen.</p> <p>Samendenken is het <u>uitwisselen van denkbeelden en meningen over opvoeding en opvang</u> en over de voorwaarden die daarvoor nodig zijn om de door ouders gewenste opvoeding en opvang op het kindercentrum te realiseren. Het samen denken betreft zowel de opvang en opvoeding van het individuele kind als de voorwaarden die daarvoor op centrum- en organisatieniveau moeten worden gerealiseerd.</p> <p>Samenbeslissen is het <u>afstemmen van denkbeelden en meningen over opvoeding en opvang</u> en over de voorwaarden die daarvoor nodig zijn om de door ouders gewenste opvoeding en opvang op het kindercentrum te realiseren. Ouders en beroepskrachten delen de verantwoordelijkheid voor het eindresultaat van dit afstemmingsproces.</p>	<p>Het streven ieder het gevoel te geven erbij te horen impliceert dat leidsters ouders binnen (de wereld van) het kindercentrum alle ruimte geven om fysiek, emotioneel en sociaal mede vorm te geven aan de opvang en de opvoeding. Leidsters staan open voor de wensen van ouders en <u>realiseren met ouders de gemeenschappelijke wensen</u>.</p> <p>Het streven dat een ieder kan ervaren <u>dat alle aspecten van zijn / haar identiteit erkend en gewaardeerd worden</u> impliceert dat leidsters ouders als individu waarderen: <u>leidsters onderkennen het specifieke in iedere ouder:</u> zijn/haar etniciteit, gender, sexuele voorkeur, leeftijd, sociaal milieu, opvoedingsstijl, gezinsvorm, religie en aspiraties.</p> <p>Het streven van elkaar te leren over culturele en andere grenzen heen, impliceert dat <u>leidsters zich actief verdiepen in de etniciteit, gender, sexuele voorkeur, leeftijd, sociaal milieu, opvoedingsstijl en aspiraties van elkaar en van de ouders</u> en zich de als waardevol ervaren elementen daarvan eigen maakt.</p> <p>Het streven bewust om te gaan met vooroordelen via een open communicatie en leergierigheid / nieuwsgierigheid, impliceert dat <u>leidsters lering (willen) trekken uit de momenten waarop of situaties waarin duidelijk wordt dat zij en de ouder(s) tegengestelde inzichten, werkwijzen en meningen</u> hebben en eventuele tegenstellingen productief maken.</p> <p>Het streven een ieder te laten participeren als burger impliceert dat <u>leidsters zich inzetten om ouders de participatie die zij op het kindercentrum hebben gerealiseerd te laten benutten voor het vergroten van hun maatschappelijke betrokkenheid</u> zowel binnen als buiten het kindercentrum. Dit kan uitmonden in een samenwerking gericht op het bestrijden van institutionele vormen van vooroordelen en discriminatie te bestrijden.</p>
---	---

4.3 De operationalisering van de begrippen in toetsbare activiteiten

Stap 2 behelsde de inventarisatie van contactmomenten met ouders en verwerking daarvan tot toetsbare activiteiten. Leidsters gaven aan dat ze op verschillende momenten contact hebben met ouders en dat dat de momenten zijn waarin de betrokkenheid van ouders tot uiting kan komen. De contactmomenten die volgens leidsters belangrijke aanknopingspunten vormen voor het verbeteren van de ouderbetrokkenheid met diverse ouders zijn:

- de intake en plaatsing (vaak niet door henzelf uitgevoerd);
- contacten bij het brengen en halen;
- kindbesprekingen, vaak oudergesprekken genoemd, gesprekken met ouders over hun kind;
- informele communicatie bij een open inloop;
- ouderavonden/middagen/ochtenden/themabijeenkomsten, met veelal thematische discussies;
- uitstapjes, bijna altijd zijn dit uitstapjes met de kinderen waarbij enkele ouders assisteren;
- schriftelijke communicatiemiddelen;
- de voorbereiding en uitvoering van feestelijke bijeenkomsten met kinderen, ouders en leidsters;
- deelname in een oudercommissie of medezeggenschapsraad.

Deze door leidsters genoemde momenten van contact of samenwerking met ouders zijn niet eenduidig toe te delen aan één van de werkvormen en dienen vaak ook meerdere DECETdoelen. Daarom zijn in stap 2 verschillende sessies besteed aan het formuleren van toetsbare activiteiten van leidsters die bijdragen aan ouderbetrokkenheid. Daarbij is het ‘samen denken’ en ‘samen beslissen’ uit het oorspronkelijke model samengevoegd op basis van de in de eerste meting door leidsters genoemde activiteiten en is het doel dat leidsters en ouders gezamenlijk institutionele vormen van discriminatie bestrijden niet verder in het onderzoek meegenomen. De data zijn voorgelegd aan de landelijke projectcoördinatoren en hun interpretaties zijn vergeleken met die van de onderzoeker (peer debriefing). Daarna zijn de bevindingen voorgelegd aan de regionale projectcoördinatoren ter validering (consensual validation) van deze operationalisering. Ook is in de tweede interview ronde gebruik gemaakt van memberchecks, (controle door de leidsters zelf) om - ondanks de bijna kunstmatige opsplitsing van contactmomenten in activiteiten die uitsluitend toebehoren aan één vorm van ouderbetrokkenheid en één doelstelling - toch voor deze operationalisering van de begrippen een groot draagvlak te creëren. Op grond van deze overleggen konden er ruim vijftig activiteiten onderscheiden worden die eenduidig behoorden bij ofwel samen leven, ofwel samen doen ofwel samen denken/ beslissen en gericht waren op één uitgesproken DECETdoelstelling (bijlage 2).

4.4 Weging van de activiteiten naar belang en uitvoering

Stap 3 behelsde het toetsen van de bruikbaarheid van deze operationalisering. In de vier bij het onderzoek betrokken kindercentra hebben steeds zes leidsters op twee momenten (mei-juni 2005 en november/december 2005) aangegeven welke activiteiten belangrijk werden gevonden, welke minder en welke het minst belangrijk. Men moest aan elke categorie 20 (of 19) activiteiten toedelen. Wanneer men de belangsscores optelt en middelt blijken leidsters de volgende tien acties het belangrijkste te vinden:

- leidsters luisteren naar wat ouders zeggen, ook bij meningsverschillen;
- leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich moeilijk in het Nederlands kunnen uitdrukken;
- leidsters nemen op de eerste wendag(en) voldoende tijd om de nieuwe ouder(s) te

- onthalen en antwoord te geven op hun vragen;
- leidsters geven ouders aan wat het kind gedaan heeft op het centrum;
- het kindercentrum staat altijd open voor ouders;
- leidsters laten merken dat ze meerwaarde ervaren in de samenwerking met ouders;
- leidsters geven ouders (waar mogelijk) aan dat het goed ging met hun kind;
- leidsters checken altijd of hun informatie aan ouders goed begrepen is;
- leidsters geven niet alleen mondelinge of schriftelijke informatie: ze laten ouders ook zien en beleven hoe het kindercentrum ‘werkt’;
- de schriftelijke informatie van het kindercentrum is voor ouders goed leesbaar.

De laagste prioriteit gaven leidsters aan activiteiten als:

- het kindercentrum geeft ouders informatie over voorzieningen in de buurt;
- leidsters stimuleren ouders om invloed uit te oefenen op het managen van de kinderopvang;
- de oudercommissie heeft adviesrecht over personeelszaken en inrichting van het gebouw;
- leidsters bevragen ouders hoe zij in het algemeen feestjes/uitjes organiseren;
- bij de organisatie van activiteiten door ouders dragen zij steeds meer verantwoordelijkheid;
- bij klantenpeilingen houdt het kindercentrum rekening met de diversiteit onder ouders
- leidsters vragen ouders bij de intake welke rol zij willen vervullen in de dagelijkse gang van zaken op het kindercentrum;
- leidsters geven ouders aan dat iedereen zo zijn/haar beperkingen heeft;
- leidsters helpen ouders te leren van hun ervaringen;
- leidsters vragen ouders zich in te zetten als contactouder.

Zie voor een totaal overzicht der belangsscores bijlage 6. Leidsters blijken vooral prioriteit leggen bij activiteiten gericht op de werkvorm ‘samen leven’ en op de doelstelling ‘erkennen van elkaars identiteit’.

Leidsters hebben ook in twee verschillende metingen aangegeven of zij bepaalde handelingen altijd, geregeld of zelden uitvoerden. Per handeling is de gemiddelde uitvoeringsscore berekend, die varieert van 3 (altijd), via 2 (geregeld, maar niet altijd) naar 1 (zelden). Deze gegevens vindt u in bijlage 7.

Qua vorm van ouderbetrokkenheid blijken leidsters vooral activiteiten uit te voeren gericht op ‘samen leven’, waarbij de top vijf bestaat uit:

- 1 Leidsters informeren ouders over de dagelijkse gang van zaken op het centrum: gemiddeld 2,9.
 - 2 Leidsters geven ouders (waar mogelijk) aan dat het goed ging met hun kind: gemiddeld 2,9.
 - 3 Leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich moeilijk in het Nederlands uitdrukken: gemiddeld 2,8.
 - 4 Leidsters nemen op de eerste wendag(en) voldoende tijd om de nieuwe ouder(s) te onthalen en antwoord te geven op hun vragen: gemiddeld 2,7.
 - 5 Leidsters luisteren naar wat ouders zeggen, ook bij meningsverschillen: gemiddeld 2,7.
- ‘Samen doen’ en ‘samen denken/beslissen’ scoren lager.

Qua doelstelling gaat de meeste aandacht uit naar ‘ouders het gevoel geven dat ze erbij horen’, ‘van elkaar willen leren’ en ‘omgaan met vooroordelen’. De minste aandacht gaat uit naar activiteiten gericht op het stimuleren van actief burgerschap onder ouders. Op het niveau van de leidsters worden er terzake nauwelijks handelingen verricht: gemiddeld 1,3 tot 1,7. Activiteiten die zelden uitgevoerd worden zijn:

- 1 Leidsters stimuleren ouders om invloed uit te oefenen op het managen van de kinderopvang: gemiddeld 1,3.
- 2 Leidsters vragen ouders bij de intake welke rol zij willen vervullen in de dagelijkse gang van zaken op het centrum: gemiddeld 1,5.
- 3 Leidsters gaan na hoe de kwaliteiten van iedere ouder kunnen worden benut voor het kindercentrum: gemiddeld 1,5.
- 4 Leidsters benoemen wat zij van een ouder geleerd hebben: gemiddeld 1,5.
- 5 Leidsters gaan na welke ouders willen meedenken over actuele vraagstukken op het centrum: gemiddeld 1,5.

Er is gekeken naar verschillen tussen de kinderopvang in Tilburg en Eindhoven (halve dagen) en Den Haag en Amsterdam (hele dag opvang). Ouderbetrokkenheid in kindercentra die hele dag opvang bieden komt mogelijk moeizamer tot stand, omdat de ouders die werken mogelijk minder tijd willen besteden aan een actieve bijdrage aan het kindercentrum. De verschillen tussen deze beide typen centra waren echter niet groot. Ook is gekeken of er verschillen waren tussen de uitslagen van de meting in mei/juni 2005 en de meting in november/december 2005. Grote verschillen zijn niet te verwachten omdat de betrokken centra al voor 2003 aantoonbaar actief waren op het gebied van ouderbetrokkenheid en sindsdien gewerkt hebben aan de uitbouw van de verschillende vormen van ouderbetrokkenheid. Toch bleken er op bepaalde gebieden ‘vorderingen te zijn geboekt’.

Leidsters bleken, naar eigen zeggen, vaker:

- te benoemen dat zij meerwaarde ervaren in de samenwerking met ouders;
- te benoemen wat zij van ouders geleerd hebben;
- adviezen van ouders over het organiseren van feesten op te volgen;
- te signaleren wanneer iemand (onbewust) een vooroordeel uit over ouders;
- ouders te informeren bij de intake over de plaatsingsprocedure en betalingswijze.

Deze verschillen zijn statistisch niet significant, hetgeen ook niet te verwachten is bij een steekproef van 2 x 20 respondenten.

4.5 Een schaal op basis van dit materiaal

Stap 4 was het ontwikkelen van ‘een meetlint voor oudercontacten. Gekozen is voor het begrip meetlint, omdat zo’n lint flexibiliteit uitdrukt. In zijn lengte kan het lint uitdrukking geven aan de mate van ouderbetrokkenheid, maar in zijn functionele gebruik kan ‘een lintje’ een symbool vormen om ieders bijdrage te honoreren en een hulpmiddel zijn om ouders en leidsters met elkaar te verbinden:

Verbinden (elastisch verband)

Bind je jezelf en de andere vast in een rol
van leidster, ouder ieder met hun eigen taak
of sta je samen voor de zelfde zaak

Vorm je een doorgaande lijn, een opvoedverband

Dan neem je beiden het kind bij de hand

Karin Boone op symposium 'Open deuren voor ouders' 10-4-2006.

Eerst is op grond van de prioriteitsstelling door leidsters het aantal activiteiten teruggebracht van 59 tot 30 activiteiten die altijd of geregeld plaats vinden. Daarna is het doel om via het ouderbetrokkenheid actief burgerschap te stimuleren uit de analyses verwijderd op grond van de zeer lage scores bij de uitvoering: teveel leidsters gaven in de tweede en derde meting aan dat acties die dat tot doel konden hebben, nooit uitgevoerd worden.

Daarna is elke 'cel' gevuld met de twee of drie acties die volgens de leidsters de hoogste prioriteit hebben. De cel 'samen doen' / 'omgaan met vooroordelen' is de enige cel die slechts één item bevat. Zie tabel 4.2.

Tabel 4.2 Rangscores van de 30 activiteiten met de grootste prioriteit, per samenwerkingsvorm en doelstelling

	Samen leven	Samen doen	Samen denken/beslissen
	Leidsters informeren ouders over de dagelijkse gang van zaken op het centrum (nr 16).	Leidsters en ouders organiseren samen feesten (nr 38).	Leidsters informeren ouders bij de intake over de dagelijkse gang van zaken op het centrum en de rol van ouders daarin (nr 13).
	Het kindercentrum staat altijd open voor ouders (nr 5).	Het kindercentrum heeft een budget voor ouderactiviteiten (nr 34).	Leidsters vragen ouders deel te nemen aan de oudercommissie (nr 20).
	Het kindercentrum heeft een ruimte waar leidsters en ouders elkaar kunnen spreken (nr 21).		Leidsters geven informatie van ouders onderling goed door (nr 11).
Elkaars identiteiten erkennen	Leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich moeilijk in het Nederlands kunnen uitdrukken (nr 2).	Leidsters bevragen ouders achteraf hoe zij een feest of uitje ervaren hebben (nr 31).	Leidsters gaan na hoe ouders thuis omgaan met actuele vraagstukken in de opvang en opvoeding (nr 36).
	Leidsters checken altijd of hun informatie aan ouders goed begrepen is (nr 8).	Leidsters bevragen ouders welke activiteiten zij graag doen met/voor het kindercentrum (nr 29).	Leidsters gaan na welke vooroordelen aan iedere achtergrond 'klevan': zij zoeken naar de meerwaarde van diversiteit onder ouders (nr 27).
	De schriftelijke informatie van het kindercentrum is voor ouders goed leesbaar (nr 10)	Bij het verdelen van taken (bij feesten of uitjes) vragen leidsters aan ouders wat zij zouden willen doen (32).	Het kindercentrum doet geregeld onderzoek naar de tevredenheid van ouders (nr 35).

	Samen leven	Samen doen	Samen denken/beslissen
Van elkaar leren	<p>Leidsters vragen ouders hoe zij thuis opvoeden (nr 15).</p> <p>Leidster stimuleren ouders tot het stellen van vragen (nr 12).</p> <p>Leidsters geven ouders aan wat het kind gedaan heeft op het centrum (nr 4).</p>	<p>Leidsters laten merken dat zij meerwaarde ervaren in de samenwerking met ouders (nr 6).</p> <p>Leidsters benoemen wat zij van een ouder geleerd hebben (nr 37)</p>	<p>Leidsters bespreken met ouders hoe zij de opvoeding in het centrum kunnen afstemmen op de opvoeding thuis (nr 22).</p> <p>Leidsters bespreken met ouders hoe ouders hun opvoeding thuis kunnen afstemmen op de opvoeding op het kindercentrum (nr 28).</p> <p>Leidsters vragen verschillende ouders (allochtoon en autochtoon, hoog- en laagopgeleide ouders) deel te nemen aan de oudercommissie (nr 17).</p>
Omgaan met vooroordelen	<p>Leidsters luisteren naar wat ouders zeggen, ook bij meningsverschillen (nr. 1)</p> <p>Leidsters laten zien dat ze ouders die het te druk hebben voor een praatje, toch waarderen (nr 14).</p>	<p>Leidsters geven ouders die iets doen voor het kindercentrum de kans het op hun eigen manier te regelen, ook als ze het zelf anders zouden doen. (nr 23).</p>	<p>In vergaderingen van de oudercommissie worden verschillen in inzichten en belangen openlijk besproken (nr 24).</p> <p>Leidsters signaleren wanneer iemand (onbewust) een vooroordeel uit over ouders (nr 18).</p>

Op basis van deze gegevens is een vragenlijst opgesteld voor kindercentra en voorscholen die zich willen inzetten voor het verbeteren van hun contacten met ouders en daarbinnen aandacht willen besteden aan de diversiteit onder ouders. Tabel 4.3 toont hoe de indeling in werkvormen en doelen benut kan worden voor een peiling in een willekeurig kindercentrum, waarbij de onderzoeksresultaten gebruikt kunnen worden als benchmarkgegevens. In tabel 4.4 worden de onderscheiden activiteiten als een scoreformulier gepresenteerd. De vragen zijn bewust door elkaar heen gepresenteerd om leidsters die de scorelijst invullen niet al van te voren een idee te geven over de maatstaven waarmee hun antwoorden worden gemeten.

Tabel 4.3 Neem je eigen maat ... met het meetlint voor diversiteit in ouderbetrokkenheid

Wil je in je eigen centrum meten hoezeer de leidsters zich inspinnen om ouders bij het werk te betrekken? Ga dan na welke acties leidsters in jouw centrum altijd, geregeld of zelden uitvoeren.

Vul bij 30 mogelijke activiteiten in of de leidsters het altijd doen (3 punten), geregeld (2 punten) of dat de activiteit zelden of nooit plaats vindt (1 punt)

Deze scores geven antwoord op zeven aspecten

De vragen geven inzicht in de mate waarin leidsters actief werken aan het verhogen van ouderbetrokkenheid volgens zeven maatstaven., namelijk:

Vormen van samenwerking:

A) de mate van 'samen leven', dwz de mate waarin leidsters zorgen voor een goede wederzijds informatievoorziening (van kindercentrum en ouders) om een goede opvoeding en opvang van het kind te kunnen realiseren,

B) de mate van 'samen doen', dwz de mate waarin leidsters gestalte geven aan een goede opvang van het kind door gezamenlijke activiteiten uit te voeren

C) de mate van 'samen denken/beslissen', dwz de mate waarin leidsters ervoor zorgen dat er een uitwisseling op gang komt van denkbeelden en meningen over opvoeding en opvang en over de voorwaarden die daarvoor nodig zijn in het kindercentrum.

Aspecten van sociale inclusie

a) de mate waarin leidsters ouders het gevoel geven erbij te horen en open staan voor de wensen van ouders

b) de mate waarin leidsters de identiteit van ouders erkennen, het specifieke in elke ouder onderkennen en waarderen

c) de mate waarin leidsters van ouders willen leren, zich actief verdiepen in de achtergronden en aspiraties van ouders

d) de mate waarin leidsters bewust omgaan met vooroordelen, lering willen trekken uit situaties waarin ouders 'andere' meningen en manieren hebben.

Wil je weten hoe je op deze aspecten scoort?

Voor A: tel je je scores op van vraag 1, 3, 7, 10, 12, 15, 20, 21, 22, 27, 28, en deelt het totaal door 11.

Voor B: tel je je scores op van vraag 4, 6, 8, 14, 17, 22, 25, 29 en deelt het totaal door 8.

Voor C: tel je je scores op van vraag 2, 5, 9, 11, 13, 16, 18, 19, 23, 26, 30 en deelt het totaal door 11.

Voor a) tel je je scores op van vraag 1, 2, 3, 4, 5, 6, 21, 22 en deelt het totaal door 8.

Voor b) tel je je scores op van vraag 6, 7, 13, 14, 15, 16, 24, 25, 26 en deelt het totaal door 9.

Voor c) tel je je scores op van vraag 8, 9, 10, 11, 17, 18, 27, 28 en deelt het totaal door 8.

Voor d) tel je je scores op van vraag 12, 19, 20, 29, 30 en deelt het totaal door 5.

Wat is het streven?

Voor alle uitslagen geldt: hoe dichterbij de 3 zit, hoe beter, hoe dichterbij de 1, hoe meer werk er nog te verzetten is op dat aspect.

Jezelf vergelijken met 'ervaren' centra?

De gemiddelde scores voor de uitvoering van deze dertig activiteiten in de vier pilots kunnen als een soort benchmark (een streefgetal) worden opgevat

De totaal scores voor de onderzoekspilots waren:

Voor A: 2,55, B: 2,00, C: 2,15, a) : 2,45, b) 2,19, c) 2,20 en d) 2,14.

Tabel 4.4 Activiteiten van leidsters om de samenwerking met diverse ouders te bevorderen

Hoe vaak vindt deze activiteit plaats?	altijd = 3 punten	Geregeld = 2 punten	Zelden = 1 punt
1. Leidsters informeren ouders over de dagelijkse gang van zaken op het centrum			
2. Leidsters informeren ouders bij de intake over de dagelijkse gang van zaken op het centrum en de rol van ouders daarin			
3. Het kindercentrum heeft een ruimte waar leidsters en ouders elkaar kunnen spreken			
4. Het kindercentrum heeft een budget voor ouderactiviteiten			
5. Leidsters vragen ouders deel te nemen aan de oudercommissie			
6. Leidsters bevragen ouders welke activiteiten zij graag doen met/voor het kindercentrum			
7. De schriftelijke informatie van het kindercentrum is voor ouders goed leesbaar			
8. Leidsters laten merken dat zij meerwaarde ervaren in de samenwerking met ouders			
9. Leidsters bespreken met ouders hoe zij de opvoeding in het centrum kunnen afstemmen op de opvoeding thuis			
10. Leidster stimuleren ouders tot het stellen van vragen			
11. Leidsters vragen verschillende ouders (allochtoon en autochtoon, hoog- en laagopgeleide ouders) deel te nemen aan de oudercommissie			
12. Leidsters luisteren naar wat ouders zeggen, ook bij meningsverschillen			
13. Het kindercentrum doet geregeld onderzoek naar de tevredenheid van ouders			
14. Leidsters bevragen ouders achteraf hoe zij een feest of uitje ervaren hebben			
15. Leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich moeilijk in het Nederlands kunnen uitdrukken			
16. Leidsters gaan na hoe ouders thuis omgaan met actuele vraagstukken in de opvang en opvoeding			
17. Leidsters benoemen wat zij van een ouder geleerd hebben			
18. Leidsters bespreken met ouders hoe ouders hun opvoeding thuis kunnen afstemmen op de opvoeding op het kindercentrum			
19. In vergaderingen van de oudercommissie worden verschillen in inzichten en belangen openlijk besproken			
20. Leidsters laten zien dat ze ouders die het te druk hebben voor een praatje, toch waarderen			
21. Het kindercentrum staat altijd open voor ouders			

Hoe vaak vindt deze activiteit plaats?	altijd = 3 punten	Geregeld = 2 punten	Zelden = 1 punt
22 Leidsters en ouders organiseren samen feesten			
23 Leidsters geven informatie van ouders onderling goed door			
24 Leidsters checken altijd of hun informatie aan ouders goed begrepen is			
25 Bij het verdelen van taken (bij feesten of uitjes) vragen leidsters aan ouders wat zij zouden willen doen			
26 Leidsters gaan na welke voordelen aan iedere achtergrond 'kleven': zij zoeken naar de meerwaarde van diversiteit onder ouders			
27 Leidsters vragen ouders hoe zij thuis opvoeden			
28 Leidsters geven ouders aan wat het kind gedaan heeft op het centrum			
29 Leidsters geven ouders die iets doen voor het kindercentrum de kans het op hun eigen manier te regelen, ook als ze het zelf anders zouden doen.			
30 Leidsters signaleren wanneer iemand (onbewust) een vooroordeel uit over ouders			

4.6 Conclusies

Het meten van de aandacht voor diversiteit in de ouderbetrokkenheid is een uitdagende onderneming gebleken.

Ten eerste bleken de in het ontwikkelproject gekozen begrippen 'samen leven', 'samen doen', 'samen denken' en 'samen beslissen' leidsters te stimuleren tot allerlei activiteiten ter bevordering van de ouderbetrokkenheid. Ook de op inclusie gerichte doelen 'erbij horen', 'identiteit erkennen', 'van elkaar leren', 'omgaan met vooroordelen', 'actief burgerschap stimuleren', en 'samen institutionele barrières slechten' bleken leidsters te inspireren, zij het dat de laatste twee doelen voor velen buiten hun werkkerrein gelegen zijn. Mogelijk ligt het stimulerende effect van dit begrippenkader wel in het doelstellende karakter ervan: er worden vooral **waarden** als 'samen' en 'medemenselijkheid' in benadrukt. Daarin kon iedereen zich vinden.

Ten tweede bleken de begrippen, juist door hun doelstellende karakter, uiterst vaag te zijn. Het was dan ook moeilijk om met leidsters en projectleiders te formuleren welke **normen** (wat moeten leidsters doen om die waarde te benaderen) en **maten** (wanneer hebben leidsters veel/voldoende/te weinig gedaan om die waarde te benaderen) aan die begrippen konden worden verbonden.

Het operationaliseren van de begrippen heeft veel tussentijds overleg gevergd: veel activiteiten bleken bij te dragen aan meerdere werkvormen en aan diverse doelen. Ook bleken de werkvormen en doelen niet eenduidig gebruikt te worden. De uiteindelijke toedeling van activiteiten aan steeds één werkvorm en één doel is een exercitie geweest, waaraan uiteindelijk alle betrokkenen hun goedkeuring hebben gegeven, maar die toch

het karakter van een kunstmatige opsplitsing draagt, omdat in de praktijk veel globaler gedacht en gewerkt wordt en veel 'goedbedoelde' activiteiten meerdere goede doelen dienen.

Ten derde bleek het proces van operationaliseren voor projectleiders en leidsters een leerzaam traject. Men kreeg meer besef van de noodzaak én de (beperkte) mogelijkheden om de eigen strevingen om te zetten in concrete activiteiten op het niveau van de uitvoerende leidster. Men beseftte dat aan bepaalde strevingen (zoals het bestrijden van discriminatie) wel activiteiten konden worden verbonden, maar dat deze in de praktijk nauwelijks werden uitgevoerd. Ook is het opvallend dat er minder activiteiten werden genoemd voor het 'samen doen', dan voor het 'samen leven' en 'samen denken/beslissen'. Het lijkt erop dat leidsters 'samen doen' vanzelfsprekend vinden en het daarom niet als aparte activiteiten onderscheiden.

Ten vierde moet worden benadrukt dat de wijze van operationaliseren die hier is uitgewerkt vooral de concrete gedragingen van leidsters inzichtelijk maakt, en in die zin een beperkt instrument vormt: het meet de aandacht voor diversiteit voor ouderbetrokkenheid alleen op het niveau van de uitvoering, terwijl voor een goed ouderbeleid ook allerhande activiteiten en besluiten op staf en managementniveau ondernomen moeten worden. De activiteiten en besluiten van staf en management blijven in het hier ontwikkelde meetinstrument buiten beeld.

De vijfde conclusie is dat dankzij de inzet van twintig leidsters en hun coördinatoren de toetsing van de oorspronkelijke operationalisering heeft kunnen plaats vinden. Dankzij de uitvoerige informatie van de leidsters in de eerste interviewronde en de door hen ingevulde scorelijsten bij de tweede en derde ronde kon worden vastgesteld welke activiteiten meer of minder prioriteit krijgen en welke activiteiten in de praktijk wel of niet uitgevoerd worden.

Op grond daarvan is een voor derden hanteerbare vragenlijst van 30 vragen ontworpen die op zeven aspecten meet in hoeverre leidsters aandacht hebben voor de diversiteit in de ouderbetrokkenheid. Deze zeven aspecten betreffen drie verschillende werkvormen, namelijk 'samen leven' (= elkaar goed informeren), 'samen doen' en 'samen denken/beslissen' en vier inclusie doelen, namelijk 'erbij horen', 'identiteit erkennen', 'van elkaar leren' en 'omgaan met vooroordelen'. Dit meetlint is opgenomen in bijlage 2.

5 Ervaringen en belangen van leidsters en ouders

5.1 Inleiding

Het ontwikkelproject Ouders en Diversiteit wil de communicatie tussen kindercentra en ouders versterken door nieuwe vormen van ouderbetrokkenheid te ontwikkelen. Doel is beter samen te werken in de begeleiding van de kinderen: ouders en leidsters functioneren als een soort gemeenschap, waarin leidster én ouders ervaren erbij te horen, erkend te worden in hun identiteit, te kunnen leren van elkaar, vooroordelen te voorkomen of te bestrijden en te kunnen participeren als actieve burger.

Maar, aldus het projectvoorstel, 'in het algemeen is het voor beroepskrachten gemakkelijker contact te leggen met mensen uit het 'eigen milieu', dan met ouders uit andere sociale milieus met andere leef- en opvoedingsstijlen. Daarom zullen leidsters zich bewust moeten worden van hun eigen identiteit en respect moeten ontwikkelen voor ouders die een andere groepsidentificatie hebben'.

In dit onderzoek is nagegaan in hoeverre enkele veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de uitgangspunten van het ontwikkelproject stroken met de praktijk. Leidsters hebben op verschillende momenten en in verschillende posities contacten met ouders. Met alle ouders is er contact bij het brengen en halen van de kinderen. Daarom is dit contactmoment intensiever onderzocht. De contacten tijdens een kindbespreking zijn langduriger en kunnen daardoor intensiever en persoonlijker worden. De kindbesprekingen kunnen dus bijdragen aan de beoogde onderlinge betrokkenheid 'met respect voor diversiteit'. Daarom is ervoor gekozen ook de contacten bij een kindbespreking onder de loep te nemen.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dat kader relevant:

- 1a Welke ervaringen en belangen hebben leidster en ouders ten aanzien van hun onderlinge contact?*
- 1b Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse typen kinderopvang (hele of halve dagopvang in kinderdagverblijven, opvang in een peuterspeelzaal of voor- en vroegschoolse educatieve voorziening)?*
- 1c Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse contactmomenten (bij halen en brengen versus bij kindbesprekingen)?*

- 2 In hoeverre stemmen de ervaringen en belangen van ouders en leidsters overeen en vormen zij een draagvlak voor het gepropageerde 'samen leven', 'samen doen', en 'samen denken/beslissen'?*

- 3 *Waarmee zouden leidsters rekening kunnen houden in hun benadering van ouders met een 'andere' opvoedings- en leefstijl, zoals allochtone ouders en laagopgeleide of juist zeer hoogopgeleide ouders?*

5.2 De methode en onderzoekspopulatie

Een uitgebreide verantwoording van de gebruikte onderzoeksmethoden staat in het tweede hoofdstuk van dit rapport. Kort samengevat is de volgende methode gehanteerd. Aan ouders en leidsters is gevraagd naar hun emoties tijdens het brengen en halen en tijdens kindbesprekingen. Ook is gevraagd welke oorzaken ten grondslag liggen aan deze emoties en hoe ouders en leidsters met deze oorzaken omgingen. Het praten werd vergemakkelijkt doordat leidsters en ouders konden kiezen uit emotiekaartjes: kaartjes met gezichtjes van blijdschap, woede, verdriet, angst, trots, etcetera. Dankzij de kaartjes vonden leidsters en ouders het niet moeilijk om hun persoonlijke gevoelens te verwoorden en samen met de interviewer te zoeken naar oorzaken van hun stemmingen en mogelijkheden om die oorzaken aan te pakken. De gesprekken zijn op band opgenomen, integraal uitgetypt en met een kwalitatief onderzoeksprogramma (WinMax) geanalyseerd.

Aan de coördinatoren van de vier onderzoekspilots is gevraagd gesprekken te arrangeren met zowel laagopgeleide als hoogopgeleide en zowel allochtone als autochtone ouders. Deze voorselectie maakt het mogelijk een beeld te krijgen van contacten met verschillende typen ouders. Die keuze heeft tot gevolg dat de informatie niet representatief is voor de gebruikerspopulatie per pilot. In de praktijk bleken de pilot kindercentra in Amsterdam en Eindhoven bijna uitsluitend door allochtone kinderen te worden bezocht. In Den Haag is het merendeel van de kinderen allochtoon en Tilburg is het merendeel autochtoon. In Amsterdam en Tilburg zijn de meeste ouders laag geschoold, in Den Haag en Eindhoven maken zowel hoger als lager opgeleiden gebruik van het pilot kindercentrum.

Tabel 5.1 Achtergrondgegevens van de geïnterviewde ouders

Pilot type ouder	Amsterdam	Den Haag	Eindhoven	Tilburg
Allochtoon	4 uit Ghana 2 uit Antil/Suri	1 Sudan, 1 Bangl. 2 uit Antil/Suri	1 Mexic, 1 Egypte 1Nigeria, 1 Turk	1 Mar, 1 Turk, 2 Antil/Suri
Autochtoon	0	1	0	3
Hoog opgeleid	2	3	1	3
Laag opgeleid	4	2	3	4

In elk centrum zijn (minstens) zes leidsters geïnterviewd. De meeste leidsters zijn van Nederlandse origine (60%). In Amsterdam werken veel Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders, ook is één Ghanese leidster geïnterviewd. In Eindhoven, waar veel kinderen van vluchtelingen worden opgevangen, is één Bosnische leidster werkzaam. Ook met haar is gesproken. Van de vijfentwintig respondenten hebben er elf een mbo-

opleiding en elf een hbo-diploma gehaald. Van slechts drie leidsters is het hoogst afgeronde schooltype een opleiding op lbo niveau.

Tabel 5.2 Achtergrondgegevens van de leidsters

Pilot type leidster	Amsterdam	Den Haag	Eindhoven	Tilburg
Allochtoon	1 uit Ghana 4 uit Antil/Sur	1 Mar, 1 Turk 1 Suri	1 Bosnië	0
Autochtoon	1	3	6	6
Hoog opgeleid	0	2	6	2
Laag opgeleid	2 lbo, 4 mbo	1 lbo, 3 mbo	0	4 mbo

5.3 De emoties van leidsters bij oudercontacten

Leidsters (en ouders, zie paragraaf 5.5) konden hun gevoelens over het contact met leidsters karakteriseren met behulp van kaartjes van bijvoorbeeld blij, boze of verdrietige gezichtjes. De emoties die zo gefigureerd waren zijn: blij, gewoon, trots, doen alsof, in de war, boos, bang, verdrietig, schuldig en wraak. Bovendien gaf een blanco kaartje de leidsters de kans er zelf emoties aan toe te voegen. Vaak werden er meerdere gevoelens genoemd; niet elke dag is hetzelfde. Opvallend veel leidsters (84%) geven aan zij blij worden van de breng- en haalcontacten. Daarnaast geven velen ook aan (40%) dat ze er gewend aan zijn geraakt, ze betitelen hun gevoelens als ‘gewoon’. Andere positieve gevoelens zijn trots (genoemd door 32% van de leidsters) en twee door henzelfde toegevoegde begrippen: nieuwsgierig (12%) en zorgzaam (12%) (zie tabel 5.3).

Leidsters geven aan soms ook negatieve gevoelens te ervaren, zoals schuldgevoelens (48%), ‘doen alsof’ (44%), ‘in de war’ (36%), gehaast (28%) en verdrietig (20%). Verdere geven twee leidsters aan een keer boos te zijn geweest: een keer werd bang genoemd en een keer werd het begrip ‘moe’ toegevoegd.

Daarnaast is aan leidsters gevraagd welke gevoelens zij ervaren tijdens kindbesprekingen. Het beeld is dan anders: slechts een kwart van de leidsters zegt bij kindbesprekingen ‘blij’ te zijn, de hoogste score is hier voor de emotie onzeker (43%). Leidsters die het vaker gedaan hebben geven aan dat zij zich vroeger onzeker voelden, maar dat ze het ‘gewoon’ zijn gaan vinden (34%). Een kwart voelt zich bij de kindbesprekingen ‘trots’ en nog een kwart geeft aan zich zorgzaam te voelen. Ook hier is dit begrip door leidsters zelf ingebracht (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 Emoties van ouders en leidsters bij halen en brengen en kindbesprekingen

Emoties	Brengen en halen		Kindbesprekingen	
	aantal leidsters in % (n = 23)	aantal ouders in % (n = 22)	aantal leidsters in % (n=23)	aantal ouders in % (n = 13)
<i>positieve emoties</i>				
blij	84	82	21	15
vertrouwd	0	36	0	0
gewoon	40	32	34	15
trots	32	23	21	8
nieuwsgierig	12	0	4	23
zorgzaam	12	0	21	0
<i>negatieve emoties</i>				
gehaast	7	36	0	0
verdrietig	20	18	17	23
onzeker/in de war	36	14	43	38
schaamte/schuldig	48	9	0	8
boos	0	9	0	8
afstand	16	0	0	0
bang	0	5	0	0
doen alsof	44	0	4	0

5.4 De belangen van leidsters

De vraag welke emoties leidsters ervaren bij de oudercontacten, vormt de opmaat naar de vraag: wat maakt dat leidsters dat zo ervaren? Emoties vormen een signaal dat er voor de betrokkene een belangrijke waarde ‘geraakt’ wordt. Of zoals Frijda het formuleert: ‘emoties zijn veranderingen in actiebereidheid ten gevolge van gebeurtenissen die voor het subject van belang zijn of kunnen worden’ (Frijda, 1993).

Zo kan de ene leidster aangeven dat ze blij is de ouders te zien, behalve die keer dat ze de moeder van Anna moest vertellen dat Anna gevallen was, terwijl haar collega zegt dat ze zich schuldig voelt, schuldig zoals die keer dat Anna gevallen was. Misschien is de eerste leidster een optimistischer mens, maar beiden vinden het belangrijk een kind dat hen toevertrouwd is in goede gezondheid te kunnen afleveren. De analyse van achterliggende belangen, die de emoties rond de oudercontacten sturen, levert het in tabel 5.4 gepresenteerde overzicht op.

Positief contact

Op grond van de verklaringen achter de emoties bij brengen en halen en bij kindbesprekingen blijkt duidelijk dat bijna alle leidsters behoefte hebben aan goedlopende gesprekken met ouders, aan een **vlot lopend contact**. Het belang van een vlot contact voor leidsters blijkt niet alleen uit het feit dat ze daardoor gelukkig worden, maar ook uit het feit dat ze zich bij het uitblijven van een vlot contact onzeker gaan voelen. Zo blijkt achter verschillende door leidsters genoemde emoties steeds hun behoefte aan een vlot lopend contact te zitten.

“Onzeker ben ik als je weer een nieuwe ouder krijgt en je zit weer met de taalbarrière. Het is dan moeilijk om een gesprek aan te gaan. Waar ik blij van word, is als ouders iets

uit zichzelf gaan vertellen of iets gaan vragen en dan denk je van hè, dan wordt het waardevol, dat je als leidster en ouder toch kan...samen komen.” (1)

Verschillende leidsters geven aan dat ze er moeite voor doen om een vlot contact tot stand te brengen, ook al ontstaat het niet spontaan. Wanneer er sprake is van taalbarrières schakelen leidsters collega's of andere ouders in om te tolken, ze nemen extra tijd, vragen de ouders te komen kijken.

“Eerst zei de moeder dat het goed was, dat verstond ik tenminste, maar wij hebben een Marokkaanse collega boven en ik zag haar naar die leidster lopen en met haar praten en toen zag je dat het niet zo was. En zo ben ik erachter gekomen en ja..dan wordt je toch een beetje voorzichtig....., Maar het gaat steeds beter. Ik vraag of ze komt zitten, dan kan ze zien hoe het gaat. Ze is blijven zitten een paar uurtjes. Dus ik heb het gevoel dat het steeds beter gaat. Dan hoef ik ook niet zo voorzichtig over bepaalde punten te praten, wordt het net zoals bij andere ouders ”(12)

Leidsters zijn er ook op uit ouders te bevestigen. Veel leidsters voelen een vorm van **lotsverbondenheid** met de ouders. Soms voelt dat heel vanzelfsprekend, leidsters vinden het 'gewoon'.

“Het basisgevoel is gewoon. Ik voel me gewoon. dat komt door het begrip voor de ouders. Ik weet hoe dat voelt, ben zelf ook ouder. Ik weet wat er bij een ouder omgaat, van: oh oh oh, ik ben te laat, sorry,sorry,sorry. Dan ga je automatisch uitstralen: maak je niet druk, ik maak me ook nergens druk om.” (lacht)(10)

Anderen gebruiken een gedeeld kenmerk bewust om de ouders op hun gemak te stellen. Zo identificeert een Surinaamse moslima zich zeer met de moeders uit Turkije en Marokko en laat een Bosnische leidster allochtone ouders duidelijk blijken dat zij vroeger ook geen Nederlands kon spreken of verstaan. Veel leidsters verdiepen zich bovendien graag in de leefomstandigheden van 'hun' ouders. Als die omstandigheden verdrietig waren of zijn, voelen bepaalde leidsters zich zeer met hun lot verbonden.

“Als er iets, echt een zorg is over een ontwikkeling van een kind, waarvan we denken, verwachten dat het een achterstand oploopt, dan voel ik me heel betrokken bij zo 'n ouder, dan voel ik me daar heel dicht bij staan”(15)

“Verdrietig ben ik met name met ouders die vluchteling zijn. De trieste verhalen over wat ouders hebben meegemaakt, wat het kind dus ook al geleden heeft..... En dat zij gewoon gelijk geassocieerd wordt met fundamentalisten omdat ze een hoofddoek draagt door een aantal mensen.. Soms denk ik , moet ik dat als peuterleidster wel doen, maar wij hebben het er wel over gehad. Zij wil graag weten wat ik vind en ik wil ook weten hoe is dat nou zo te leven”(23).

Andere leidsters creëren een vorm van lotsverbondenheid in de uitvoering van het werk, door samen te stuntelen, tijd te nemen voor elkaar, te lachen.

“Ik probeerde het eerst in het Nederlands, maar ja dat kwam helemaal niet over. Dan maar in het Engels. Dat verstaat zij wel, maar ik ben onzeker in het Engels praten, zoek naar woorden. En van de andere kant vind ik dat heel leuk, dat samen stunten.” (lacht)(13).

Veel leidsters zijn ook geneigd **ouders te ondersteunen**, te begeleiden of te adviseren vooral bij jonge alleenstaande moeders. Sommige leidsters geven aan zich zorgzaam te voelen, over hen te willen moederen.

“Want we hebben hier meer alleenstaande moeders, die moeten alles zelf draaien. Als ze hier voor anderhalf uurgesprek na het werk zouden moeten komen, vielen ze misschien wel in slaap. Ze zijn zo moe. Sommige hebben zelfs twee banen, ze rennen van het een naar het andere” (1).

Gesprekken over (de opvoeding van) het kind vormen altijd de entree. Maar de ouders hebben vaak op meer terreinen advies of ondersteuning nodig.

“Soms als ik met de ouders praat, dan zit er veel advies bij. Van joh, kan je dat niet zó doen, je kunt het beter, of ga lekker thuis liggen. Ja dat zit er ook bij, mijn adviesrol. Meestal gaat het over de kinderen, maar ook wel over relaties, hun werk en hun gezondheid.” (9)

Ook merkt een aantal leidsters op dat het contact bij brengen en halen of in een kindbespreking ook een uiting is van het **vertrouwen** dat ouders in hen stellen.

“Ik voel bij ouders een vertrouwen, zij benaderen mij ook zo namelijk, met zo’n groot vertrouwen, dat ik er trots op ben” (7).

Als door omstandigheden een contact stroef loopt, steken de leidsters extra tijd en energie in de betrokken ouder om het vertrouwen te verdienen.

“Met de andere ouders heb ik in het algemeen een heel goed contact, ook met ouders die niet zo snel naar mij toekomen. Die benader ik en probeer ze een beetje uit de schulp te trekken; een extra gesprekje of bij de foto’s staan kijken samen en over de foto’s praten, zodat ze wat over de thuissituatie kunnen vertellen of over henzelf. Ik merk dat de ouders die een beetje teruggetrokken zijn, nu ook meer vertrouwen in mij hebben” (24).

Naast betrokkenheid ook distantie

Tegelijkertijd schermen leidsters hun werkterrein af. Leidsters maken gebruik van een vorm van **professionele distantie** als er sprake is het vermijden of voorkomen van lastige situaties. Dit kan bijvoorbeeld zijn omdat zij inschatten dat zij een mogelijk meningsverschil met de ouder op dat moment niet kunnen overbruggen, of omdat zij voordat zij met de ouder in gesprek gaan ruggespraak willen houden met collega’s. Dit belang wordt zelden verwoord op grond van een positieve emotie, meestal is het de achtergrond van boosheid die gecamoufleerd wordt met ‘doen alsof’, ‘onzeker’ of ‘in de war’.

“In de war ben ik.... Stel je voor, ik ben maandag gekomen, vroeger ochtenddienst, ik kom binnen, komt een moeder met klachten. Vrijdag ben ik er nooit en ik heb het overdrachtschrift nog niet gelezen. Die moeder zegt: vrijdag was mijn kind gevallen, had een bult op haar hoofd enne... Ik wist niet dat het gebeurd was en ook niet hoe het afgelopen was. Ik wil dan uitstel, want ik wil het er eerst met mijn collega over hebben” (9).

Leidsters beseffen dat alle ouders anders zijn en dat je niet altijd aan alle wensen kunt voldoen. Ook herkennen ze bij sommige ouders bepaalde communicatiepatronen: de een heeft nou eenmaal altijd haast, de ander is nu eenmaal temperamentvol. Als leidsters het

gevoel hebben dat een nader gesprek niet helpt, accepteren ze deze situatie als iets dat bij het beroep hoort.

“Ouders mogen wel boos worden, want je kunt ook niet altijd de ideale oplossing bieden. Al zou je dat willen, het gaat gewoon niet. Als je maar voor jezelf het idee hebt dat je er gewoon alles aan gedaan hebt wat je moet doen”(19).

Het combineren van betrokkenheid met een zekere distantie is voor verschillende leidsters benoemd als een onderdeel van hun professionaliteit, hun **beroepshouding**. Deze leidsters vinden het belangrijk dat hun persoonlijke levenssfeer los staat van de beroepsmatige contacten. Ouders en soms ook collega's mogen geen last hebben van hun persoonlijke situatie; men vertelt ouders in het algemeen niets over eigen problemen. Ook vindt men het belangrijk professioneel gedrag te laten zien op de momenten waarop een ouder hén niet respectvol bejegt.

“Kijk als ik met haar om de tafel zou gaan zitten in mijn vrije tijd, dan zou ik waarschijnlijk veel gesprekstof met haar hebben. Zo'n mens is dat wel. Dus ik vind ook wel dat je een beetje op moet passen. Ik ben hier wel beroepsmatig bezig”(23).

Het kind centraal

In de contacten staat de zorg voor het kind centraal. Leidsters vinden het belangrijk dat ze de kinderen een **veilige omgeving bieden**. Dit belang werd vooral duidelijk uit de beschrijving van negatieve emoties. De negatieve emoties zijn vaak gekoppeld aan enkele gebeurtenissen: de keren dat men een ouder na een ongelukje direct alarmeerde, de keren dat men het slechte nieuws moest overbrengen bij het ophalen en de keren dat een ongelukje ter sprake kwam in een kindbesprekingen.

“Schuldig voel ik me als er iets kleins gebeurt...Soms niet eens mijn schuld. Als het op de groep gebeurt, dan vind ik het wel erg. Maakt niet uit of het bij mij was of bij een collega. Als er iets thuis gebeurt voelt het anders dan hier op het kindercentrum”(1)

Leidsters willen kinderen 'weer gezond afleveren'. Ze vinden dat ouders daar recht op hebben. Ze beseffen heel goed dat er altijd ongelukjes kunnen plaats vinden. Maar ze blijven zich verantwoordelijk voelen, ook voor incidenten waar ze zelf geen schuld aan hadden. Ze voelen dat het bericht voor ouders zwaarder weegt dan voor de kinderen zelf, omdat het een inbreuk kan maken op hun vertrouwen in de veilige opvang voor hun kind.

“Ik voel me schuldig dat het gebeurd is en schaam me omdat het gebeurd is. Naar het kind toe voel ik me schuldig, bij ouders eerder schaamte. Want je weet dat het kind je meteen vergeven heeft, die gaat over tot de volgende actie, zo kun je je schuld inlossen, terwijl je dat bij schaamte niet kunt; je kunt er wel over praten met de ouders, maar het blijft pijnlijk.”(24).

Leidsters willen kinderen niet alleen veilig afleveren, ze willen hen een **stimulerende begeleiding en een leerzaam klimaat bieden**. De ontwikkeling van de kinderen en de begeleiding die leidsters daarin geven, vormen een belangrijk onderwerp van gesprek met ouders. Leidsters hebben er belang bij te kunnen vertellen dat het kind went, leert, samen speelt, goed eet en slaapt en zijn trots op hun aandeel in deze ontwikkeling.

“Eigenlijk vertellen we elke dag wat aan de moeders. Het is goed gegaan, hij heeft dit gedaan, hij heeft papier geknipt en voeger kon hij dat niet en nu heeft hij dat wel goed gedaan; zulke dingen. De meeste kinderen gaan vooruit. Je ziet het: een voorbeeld; een

kind kan geen potlood vasthouden in het begin. En dan ineens maakt hij een leuke tekening met verschillende kleuren. Het is belangrijk om dat te vertellen”(1).

Sommige leidsters geven aan dat hun **signalerende** taak belangrijk is. Omdat leidsters meerdere kinderen tegelijk zien en begeleiden, zijn ze soms eerder dan ouders in staat op te merken wat algemeen en wat bijzonder is in de ontwikkeling van de verschillende kinderen. Ze willen eventuele signalen graag met ouders bespreken maar zijn er soms niet zeker van of hun observaties stroken met de inzichten van de ouders. De onzekerheid of ouders hun inzichten wel willen horen en of zij ermee rekening willen houden in hun handelen, geldt vooral bij het signaleren van minder goede ontwikkelingen. Daarom plannen leidsters voor zo'n boodschap vaak een extra kindbespreking, waar ze zich tevoren op voorbereiden.

“Ik werk hier twaalf jaar, dus het is best wel eens voorgekomen dat ik iets moest vertellen wat niet leuk is. Maar dan bespreken we het meestal in het team, we bespreken van: hoe ga je het doen en als jij dat zou moeten doen, hoe zou je het dan doen. Dus je bent toch wel voorbereid. Echt we bereiden ons wel voor op een slecht nieuws te brengen. Dan voel ik me.. dan ben ik wel onzeker. Hoe zou de ouder reageren?”(3).

Dit belang kwam dus vooral in het vizier bij emoties rond kindbesprekingen (bij 'onzeker', 'verdrietig' en 'zorgzaam')

Leidsters hopen dat ouders hun signalen herkennen en actief willen meewerken aan oplossingen. Tegelijkertijd hebben ze begrip voor de weerstand die veel ouders op dit punt vertonen.

“Het is moeilijk en effectief, ja ik vind het heel belangrijk, vroegtijdige signalering. Ik signaleer en zie dat er iets is. Dat verslag is meestal voor een bureau jeugdzorg. Het wordt heel lastig wanneer de ouders een probleem zien, maar er gewoon niet aan willen. En dan is het gewoon een kwestie van wachten, je kunt dan niets doen. Het enige dat je kunt doen is de ouders laten zien hoe het kind functioneert, de ouders uitnodigen: kom eens kijken. Video-opnames maken en samen kijken en daar feed back op geven en adviezen geven en als ouders dan nog zeggen dat hun kind gewoon naar de basisschool gaat, dan houdt het op.”(23).

Zelf gesteund worden

Meer dan de helft van de leidsters geeft aan dat de steun van collega's van groot belang is. De intensiteit en effectiviteit van de collegiale ondersteuning wisselt wel. Sommigen stellen alles met hun collega's te willen of te kunnen bespreken, anderen bespreken alleen het hoognodige. Door het project heeft men meer geleide gesprekken gevoerd over de oudercontacten, waarin de problemen dieper werden geanalyseerd, waardoor er andere oplossingen in zicht kwamen.

“Ik denk dat het weer ook bezig zijn door het project Ouders en Diversiteit. Omdat je nu weet hoe je een vraag moet stellen en dat je bij jezelf moet blijven en kijken wat er gebeurt. Je moet het niet gaan invullen voor de ouder. Dat is een bewustwordingsproces. Het begint allemaal bij jezelf.”(4).

Op sommige momenten hebben leidsters ook belang bij **bevestiging**, of die nu persoonlijk gericht is of het gehele centrum betreft.

“Mijn laatste kindbespreking ging goed. Ik voelde me toen goed, niet trots maar goed. Dan hoor je positieve dingen over ons. Dan voel ik me bevestigd.”(2).

Negen leidsters benoemen ook dat zij van ouders **nieuwe dingen leren**.

“En ik leer dan ook wel heel veel van de ouders, dat je soms niet zo stil staat bij bepaalde zaken en dan door een ouder daarop attente gemaakt wordt. Zoals een ouder bijvoorbeeld vroeg wat ‘Piramide’ inhoudt. Achtergrondinformatie daarover hebben we summier gegeven toen het kind net kwam maar toen kreeg die ouder al zoveel informatie. Dus ik ben daar meer aandacht aan gaan besteden, om ouder daarover voor te lichten. Van zo ’n vraag van een ouder leer je veel.” (24).

Sommigen koppelen het belang van nieuwe dingen leren aan de eigen nieuwsgierigheid, of aan de wens op maat te (kunnen) adviseren. Maar de meeste leidsters brengen het belang van nieuwe dingen leren van en over ouders in verband met het project Ouders en Diversiteit. De landelijke bijeenkomsten en workshops hebben hen bewust gemaakt van valkuilen en verbetermogelijkheden in het contact met ouders. Leidsters willen die nieuwe kennis en vaardigheden benutten.

Last but not least benoemen zeven leidsters dat bepaalde **faciliteiten** in hun kindercentra hen mankeren. Men beklaagt zich over de fysieke condities (nergens ruimte om je met ouders even terug te trekken, wateroverlast bij slecht weer zó dat een deel van het speel-lokaal ’s geregeld onder water staat) en over de krappe personeelsbezetting (inperking van het aantal uren bij gelijkblijvende workload, gebrek aan mankracht op de momenten dat ouders de kinderen komen brengen en halen, voorkeur voor een groepsbezetting van drie leidsters etcetera).

“Het valt tegen als een collega zich plotseling ziek meldt, als een stagiaire ziek is, als de kachel het niet doet zoals vanmorgen. Soms loop je met een ouder het gebouw rond van: nou, waar kan ik even zitten. Het gebouw is veel te vol” (14).

5.5 De emoties van ouders bij het contact met leidsters

Ook bij ouders kan een onderscheid gemaakt worden tussen positieve en negatieve gevoelens. Als positieve gevoelens bij het halen en brengen noemen veel ouders blij (18 op de 22 dus 82%), vertrouwd (36%), gewoon (32%) en trots (23%). Als negatieve gevoelens wordt genoemd gehaast (36%) verdrietig (27%), en in de war/onzeker (14%). Enkele ouders noemen bang, boos en schaamte, maar dat waren altijd momentopnamen. Die ouders noemen óók blij en gewoon.

Opvallend veel ouders geven aan ‘vertrouwen’ te ervaren. Dit begrip hebben zij zelf toegevoegd. Engelstalige ouders kozen soms voor het kaartje ‘trots’, maar bleken dat te interpreteren als ‘trust’, ‘vertrouwen’ dus. Daarnaast geven ook Nederlandstalige ouders aan dat het ervaren van vertrouwen in de leidsters en het centrum een basiservaring is. *“Also the ouders, the parents, they are important, because parents bring the children here. So they feel something... they may have to say it, they have to trust the leidsters” (a)* Ook in dit geval vormen de genoemde emoties een signaal dat de ouders ‘geraakt’ zijn, dat er een belangrijke waarde voor hen in het geding was. maar die belangen kunnen per

ouder verschillend zijn. Zo stelt een aantal ouders blij te zijn, omdat ze een goedmoedig karakter hebben of omdat ze die dag een goede dag mee maakten, anderen zijn blij vanwege de reacties van het kind en weer anderen zijn blij met de aandacht van de leidsters. Daarom hebben we ook bij ouders vooral gezocht naar de achterliggende belangen bij het contact met de leidsters.

Niet alle ouders hadden ervaring met kindbesprekingen. Ofwel omdat hun kind recentelijk naar het kindercentrum is gegaan en er nog geen bespreking heeft plaatsgevonden, ofwel omdat kindbesprekingen niet als aparte activiteiten worden herkend. In Amsterdam konden veel ouders zich niet herinneren dat er een kindbespreking had plaatsgevonden. Veel overdracht vindt daar plaats bij het halen van de kinderen.

“Ik was nieuwsgierig. Ik vind het interessant om te horen over de ontwikkeling van C., hoe hij met anderen speelt en zo. Twee weken geleden vroeg ze me of C. naast me sliep. Af en toe gaat hij uit zijn bed en gaat hij bij een ander kindje slapen. Is niet goed, want hij wordt ook groot en ze zegt dat hij alleen moet leren slapen. Ik vond het wel een goed advies. Vanaf nu slaapt hij meer in zijn eigen bed. Ik ben alleenstaande moeder.”(e)

In Den Haag worden geregeld kindbesprekingen gehouden, zodat ouders daar ‘gewoon’ of ‘nieuwsgierig’ op reageren. In Eindhoven worden kinderen vaak kortstondig opgevangen (namelijk voor de duur van de scholing die hun moeder volgt, vaak 4-9 maanden), zodat sommige ouders nog geen ervaring hadden. Anderen zagen het verschil niet tussen de dagelijkse contacten met de leidsters en een kindbespreking. In Tilburg worden er vooral kindbesprekingen gehouden als er een probleem is gesignaleerd. Dat verklaart het relatief grote aantal ouders dat zich bij de kindbesprekingen onzeker of verdrietig voelt.

“Van te voren was ik een beetje zenuwachtig, net als voor een ouderavond. Zou het niet goed gaan? Ik was onzeker vanwege de inhoud, wat ik te horen zou krijgen, Ik vroeg natuurlijk of hij meedoet, want de taal is nieuw voor hem. Maar hij doet dus wel mee met de spelletjes, hij zegt niet veel dingen terug maar begrijpt het wel allemaal. Daar maak ik me niet zo druk om”.(u)

5.6 De belangen van ouders

Ouders hechten belang aan een vlot lopend en steunend contact. Daarnaast houden ze rekening met de belangen van hun kind: het kind staat in de communicatie met leidsters vaak centraal. Ten derde vinden ouders het belangrijk dat zij dankzij de kinderopvang kunnen werken of naar school gaan.

Positief contact

De meeste ouders hechten aan een **vlot contact**.

“[Hoe is het contact met de leidsters?]Goed, ja, de vrouwen, we gaan samen om 10 uur praten of koffie drinken, soms 10, 15 minuten praat ik met de leidsters. Ik kom altijd eerst, dan ben ik de eerste, dan kunnen we rustig praten. Als de andere ouders komen, ga ik naar school”(n)

In hoeverre het contact vlot verloopt is wel van veel factoren afhankelijk. Sommige

ouders geven aan dat ze met de ene leidster gemakkelijker contact hebben dan met de andere, andere ouders geven aan dat de taalbarrière hen parten speelt.

“Gewoon, even een praatje maken, je een beetje op je gemak stellen. Dat kan de ene leidster wel gemakkelijker dan de ander, merk ik” (9)

Maar allen ervaren dat leidsters voor hen open staan, meer dan andere Nederlanders.

“[Hoe is het contact?] Very warm, hello, hello. The teachers are very warm here. Zijn alle Nederlanders warm? Nee, no, ja nee. You have different people, niet zelfde, also in my town, also in my country not the same, and hier ook niet zo, maar the teachers are warm.” (m)

Sommige ouders hebben belang bij **opvoedingsondersteuning**. Men verwacht dat leidsters voor bepaalde opvoedingssituaties adviezen kunnen geven, als professional of omdat zij zelf ook moeder zijn. Men verwacht dat leidsters die zelf moeder zijn kunnen aanvoelen dat een ouder zich soms onzeker voelt.

“Ik ben vader van drie kinderen, maar je hoopt bij een ander soms een antwoord te vinden. Wat doe je met een kind dat zo boos is, ik vraag me af wat ik dan moet doen. Ik zei: jij bent professional, wat doe jij dan?”(s)

Ouders maken, indien ze dat nodig achten, gebruik van de kennis van leidsters inzake specifieke opvoedingsproblemen en van hun verwijsmogelijkheden naar specifieke hulpverleners.

“Ja, ze helpen me, ook al heb ik al ervaring omdat S niet mijn eerste kind is. Maar S zit nu bij een logopedist. Zij hebben me aangeraden om daar achteraan te gaan, want in het begin wilde hij niets zeggen. Drie jaar en geen enkel woord”(c)

Enkele ouders hebben belang bij een bredere **ondersteuning**, niet alleen op het gebied van de opvoeding, maar ook als migrant in Nederland, **als persoon**. Leidsters hoeven lang niet altijd een antwoord te hebben op de vragen waar ouders mee zitten, maar kunnen begrip tonen en ‘er zijn’.

“[Waar zoek je steun?]. Ik weet het niet. Ik ben gescheiden en heb geen werk en het contact met mijn moeder heb ik pas weer redelijk na een jaar. Dus , als ik mijn kinderen niet had, dan had ik zoiets van ehm, wat moet ik hier zoeken? Ik heb geen zusje, niks. [huilt]. Ik moet dóór voor die kinderen. Hier zeggen ze elke morgen standaard ‘goed morgen, hoe gaat het?’ je praat met hen en dat helpt.” (j).

Niet alle leidsters hebben een steunende attitude, maar in elk centrum is er wel één leidster die voor enkele ouders een persoonlijke steun is geworden.

“Als de andere leidsters ook zo als D waren, zou ik me wel meer thuis voelen hier. Bij D. voel ik me prettig. Zij heeft echt interesse. Ik kan gezellig met haar praten, over van alles, mijn geloof, over allerlei gekke onderwerpen, het doet er niet toe waarover”(q).

Enkele ouders voelen zich moreel gesteund door leidsters bij sociale problemen in de buurt of op het werk. Zo gaven verschillende allochtone ouders aan dat zij zich in Nederland in toenemende mate gediscrimineerd voelen.

“Ze weten zo weinig van ons af. Nederlanders over moslims. Ze weten heel weinig en denken dat ze veel weten. Dat doet me soms welk verdriet. Ik werk al tien jaar bij de

Hema en elk jaar als het Ramadan is, wordt er aan tafel gevraagd: Oh, mag je ook niet drinken?. 'Ik heb het gevoel dat ze geen interesse hebben als ze dertien jaar dezelfde vraag stellen. Maar het wordt steeds erger. Ik heb het gevoel dat ik lucht ben voor mijn collega's en dat doet pijn. Hier kan ik daar over praten' (u).

Andere ouders maken gebruik van de leidsters om vrij te kunnen vragen van hun werk als hun kind ziek is. Ze durven zelf geen zorgverlof te vragen voor hun zieke kind, brengen het dan wel naar het kindercentrum, maar vragen de leidsters hen te bellen op het werk, zodat ze daar aan kunnen tonen dat ze niet zomaar verlof vragen.

Enkele ouders benadrukken dat ze met **respect** behandeld willen worden, en dat een vragende houding en een luisterend oor van leidsters hen in dat opzicht het beste helpt. Zo is een Turkse moeder die onlangs besloot haar hoofddoek te gaan dragen, blij dat de leidster haar gevraagd heeft naar de achtergronden van dat besluit. Andere Nederlanders gissen maar naar de reden, ze heeft liever dat omstanders er open naar vragen.

"Ik heb liever dat ze vragen, want ik heb nog niet zo lang een hoofddoek. Ze moeten niet achter mijn rug om denken: oh, die zal wel getrouwd zijn, of die moet het van haar man, terwijl dat helemaal niet zo is. D. heeft het wel gevraagd en dan kan ik het uitleggen. Nederlanders weten zo weinig van ons af, ik heb het gevoel dat ze geen interesse hebben" (q).

Het kind centraal

Toch is het contact met leidsters vaak niet op de persoon van de ouder gericht, het contact staat vooral ten dienste van het kind. Ouders hebben er belang bij dat hun **kind zich gelukkig** voelt.

"Ik vind het belangrijk dat het onthaal op het kind gericht is. Ik heb ook meegemaakt dat er alleen goedemorgen tegen mij gezegd wordt, maar ik kom hier niet, maar mijn kind. Ik wil dat er een huiselijke sfeer is voor mijn kind" (q).

Sommige ouders voelen zich schuldig, omdat ze werken en vinden dat ze te weinig tijd nemen voor hun kind. Dan is het extra belangrijk dat het kindercentrum een goed alternatief biedt.

"Ze is in goede handen, dat weet ik, ik weet dat ze prettige leidsters heeft, dat ze zelf hier graag naar toe komt, met andere kinderen speelt, wat ik haar niet kan bieden. Ik zei laatst tegen L: Ik voel me schuldig". Ze zei: "Elke moeder heeft dat". Dus ze deelt het ook met mij, ik heb het ook" (10).

Om te kunnen checken of het goed gaat met het kind willen ouders graag **informatie** hebben over de dagelijkse gang van zaken, over wat hun kind doet, eet, meemaakt.

"Speciaal praten over hoe is de ontwikkeling van het kind. They give me the information, I like to get information, to talk about raising the child. I want to have information about my child. If she's not feeling happy, than I too am not feeling happy to bring her here" (b).

Sommige ouders zouden meer en gedetailleerder informatie willen krijgen dan ze nu krijgen. Ze beseffen wel dat leidsters niet alle details kunnen onthouden. Voor sommigen is de inschatting van de leidsters welke informatie overgedragen moet worden voldoende, voor anderen echter niet.

"[Is de opmerking dat het goed gegaan is voldoende?]Nee, bij mij zit dat niet zo. Als er wat gebeurd is vertellen ze dat aan mij. Ik hoef daar geen extra aandacht voor te vragen." (i).

De rapportage over hun kind helpt ouders een beeld te vormen van de opvangsituatie. Dat beeld wordt trouwens ook gevormd door de verhalen van hun kinderen en door de eigen observaties.

Opvallend veel ouders geven aan het van belang te vinden dat hun kind op het kindercentrum **veel leert** en voorbereid wordt op hun toekomst hier in Nederland.

“It is nice for my daughter she can have more contact with the kids, she can learn, she had opportunities to explore, to achieve motivation, stimulation of the language, she is better in Dutch than I am” (l).

Daarnaast is het voor ouders van groot belang dat het kind wordt opgevangen in een **veilig klimaat** door betrouwbare deskundige leidsters.

“Ik ben blij als ik weet dat mijn zoon het goed heeft, als hij L. ziet, is het alweer: ha! dan heb ik zoiets van dan kan ik hem met een gerust hart, met een vertrouwd gevoel achterlaten” (t)

Ouders zien wel verschillen tussen leidsters, sommigen boezemen hen meer vertrouwen in dan anderen. Ouders vinden het belangrijk in iedere geval één zeer vertrouwenwekkende contactpersoon aan te kunnen spreken op hun behoeften en verwachtingen.

“Verdrietig ben ik ook, oké, mag ik het helemaal zeggen, wat ik voel? Verdrietig, ja af en toe. Ik laat haar achter. Dan zie ik een beetje huilend gezicht, ik ga niet met een gerust hart naar mijn werk en kan mij daar ook niet concentreren. En sommige invallers vindt ze niet leuk. Sommigen wel, maar sommigen niet. Die vertrouw ik zelf ook niet” (r).

Zelf steun krijgen

Voor veel respondenten is de kinderopvang een **voorwaarde om te kunnen werken**. In Eindhoven werd dit belang niet genoemd, maar eigenlijk is ook hier de kinderopvang voor alle ouders een basisvoorwaarde omdat zij anders op het nabij gelegen regionale opleidingscentrum geen cursussen kunnen volgen. Voor sommige ouders is er geen sprake van een vrije keuze; school gaan of werken ‘moet’. Sommigen van hen voelen zich te kort schieten, omdat ze vinden dat het kind recht heeft op meer tijd en aandacht van hun kant.

“Op zich heb ik het gevoel dat ik veel mis, ik mis een deel van haar ontwikkeling. Veel dingen van haar weten de leidsters beter dan ik, want het grootste deel van de week ben ik aan het werk en als ik thuiskom, dan is het zes uur en twee uur later gaat ze slapen” (h).

Ook ervaren sommige moeders dat de contacten met leidsters gekenmerkt worden door ‘haast’, vanwege de noodzaak om op tijd op hun werk te zijn.

“Als ik de leidsters zie zeg ik het niet. Ik ben ook wel erg snel en gehaast, omdat ik nog moet gaan werken. Soms haal ik hem wel een kwartier van te voren als ik eerder moet beginnen met werken, ik ben te gehaast om veel contacten te hebben met leidsters” (q).

Maar goede opvang naast werk, vormt ook een bron van tevredenheid.

“Ik ben blij, omdat ik hem ergens kan plaatsen, zodat ik kan werken, want anders kan ik geen kant op” (c).

Een ander belang dat in de voorwaardelijke sfeer ligt is dat ouders aangeven dat ze hechten aan een **goed afscheidsritueel** voor hun kind en voor henzelf. Vooral de eerste

keren hebben ouders moeite met het achterlaten van hun kind en willen zij graag een houvast: uitleg over wat hen te wachten staat en aandacht voor hun vragen. Maar ook daarna maakt een vast patroon van afscheidshandelingen, een soort overgangsritueel, het voor moeder én kind gemakkelijker om positief gebruik te maken van de kinderopvang. *“Hij is altijd in zijn vertrouwde omgeving geweest en toen moest ik hem op de crèche achterlaten...Ik zat nog niet mee te huilen met hem, maar had wel een brok in mijn keel. [Als je verdrietig ben, hoe kunnen de leidsters daar dat het best op reageren?] Ik vind dat ze het heel goed doen, troosten...kom maar bij mij..., kom maar naar mamma zwaaien, mamma komt zo weer terug.. op schoot nemen, mee naar het raam nemen. dat doet me wel goed, dan weet ik dat hij niet zielig ergens in een hoekje zit te huilen. Ze zijn heel erg met hem bezig” (t).*

5.7 Specifieke ervaringen van allochtone versus autochtone ouders

Vanwege het beperkt aantal geïnterviewde autochtone ouders, is een directe vergelijking van de ervaringen van allochtone versus autochtone ouders niet zinvol. Wel kan bekeken worden welke ervaringen van allochtone ouders verband houden met hun specifieke achtergrond en mogelijkheden.

Taal

Een belangrijk verschil tussen autochtone en allochtone ouders is dat veel allochtone ouders kampen met taalproblemen. Dat treft niet alleen henzelf maar ook hun kinderen, voor wie de start op het kindercentrum door taalproblemen extra lastig kan zijn.

“Hij is altijd in zijn vertrouwde omgeving geweest en toen moest ik hem op de crèche achterlaten. Hij huilde ook best veel in het begin. Vaak belde ik wel van “Is hij stil?” en dan zat hij de hele dag op schoot bij een van de leidsters; hij zat tussen allemaal vreemde kinderen die Nederlands spraken en hij voelde zich niet op zijn gemak” (t).

Maar kinderen leren snel, sneller dan veel ouders. Sommige allochtone ouders voelen zich zeer alleen staan door de taalbarrière, maar ze zijn blij met het feit dat leidsters pogingen doen om contact met hen te leggen.

“Nou ik voel dat ze meer willen praten. Maar soms zie ik een vraagteken. Wie is die persoon, ik? We ontmoeten elkaar al een jaar maar we kennen elkaar niet, ze kennen me niet. Ik voel een barrière door de taal” (k).

Als de allochtone ouders hun contacten met leidsters vergelijken met die met andere beroepskrachten in Nederland ze voelen zich op het kindercentrum goed onthaald, veel beter dan in de bus! Sommige ouders gaan actief op zoek naar manieren om de taalproblemen ‘op te lossen’, bijvoorbeeld door het inschakelen van landgenoten die meer Nederlands spreken, of door over te gaan op Engels of Frans.

“Als ik praat met iemand en die persoon spreekt niet zo goed Engels, probeer ik in het Nederlands te communiceren. Ik vraag om het Engels als het gaat om iets belangrijks dat goed uitgelegd moet worden. Voor normale contacten kan ik een beetje Nederlands praten, maar voor een advocaat heb ik wel een tolk nodig” (a).

Hoger opgeleide allochtonen geven aan dat er niet alleen barrières zijn door taalverschillen, maar ook door cultuurverschillen.

“[Is het moeilijk dat je niet altijd kunt zeggen wat je wilt?] Oh yes, dan word ik zo benauwd, I sometimes want a normal conversation with the teachers, we try, but often it is like: ‘I don’t understand and then the conversation is closed. I was working myself as a teacher in a kindergarden, I think it is different culture. In Mexico we have a different school culture. Here it is more difficult. At the same time to work with different cultures is encouraging, because it is interesting. But my Dutch is not very well yet and they speak nor English nor Spanish” (l).

De cultuurverschillen blijven een rol spelen, ook als de taalproblemen zijn opgelost.

“In het begin was er wel sprake van miscommunicatie, maar dat is snel bijgepraat. [Hoe kwam je daar achter?] Het liep fout bij ons mam, die geen Nederlands spreekt. Ons mam had het helemaal niet zo ervaren, maar dat heb je als je verschillende culturen en mentaliteiten hebt. Wat bij ons heel normaal is kan in een andere cultuur heel bot overkomen. Gewoon een uitdrukking die heel anders was, daardoor kwam het verkeerd over. Het was gelukkig snel uitgepraat” (t).

Een specifiek verleden en het allochtoon zijn in Nederland

Allochtonen kampen niet alleen met taalproblemen, ook het feit dat ze een specifieke achtergrond hebben, die ze niet echt delen met leidsters, heeft volgens hen effect op de contacten.

“[Weten de leidsters dat je vluchteling bent?] Nee, ik heb daarover niet met ze gepraat, ik heb er geen problemen mee dat ik vluchteling ben. Ik ben trots dat ik na die ervaringen door heb kunnen gaan en mijn leven normaal kan leiden. Ze mogen het wel weten, maar ze hoeven zich er niet mee bezig te houden, want ik heb het zelf onder controle...Als ik iemand tegenkom die die gevoelens begrijpt, wil ik dat wel met iemand anders delen, ik doe het niet bewust, maar ze kennen die wereld niet” (k).

Ook geven sommige allochtone ouders aan dat zij de problemen van het leven en opvoeden in Nederland niet goed kunnen bespreken met autochtone leidsters.

[Kan je met Arabische moeders dingen beter bespreken?] Ja over het kind, over de school, over de bus over het weer, over Nederlandse vrouwen ook, over de dingen hier (o).

Verdriet over de soms vijandige bejegening door Nederlanders bespreken veel allochtone ouders liever met landgenoten dan met autochtone leidsters.

“Als ik het gevoel heb dat ik lucht voor ze ben, doet dat pijn. Ik doe daar niets mee. Ik heb een Turks vrouwtje, we zijn samen opgegroeid in dezelfde wijk. Nu wonen we toevallig in dezelfde wijk. We kletsen heel wat af. Ook daarover. Met haar kan ik wel kletsen, ik hoef dit niet te bespreken met de mensen hier hoor...”(u).

Toch waarderen veel allochtone ouders het als leidsters interesse tonen en hen open vragen naar hun leefsituatie en persoonlijke ervaringen.

“Ligt ook aan de toon. Het is echt de manier waarop ze het zeggen. Ze zijn zelf moeder allemaal, dat vind ik wel heel fijn. Als ze zelf moeder zijn, zullen ze het ook wel zelf weten,

niet zo van dat pedagogische geklets, maar hoe ze dat zelf ook ervaren hebben als moeder, hoe het is om kinderen te hebben” (i).

5.8 Specifieke ervaringen van laag en hoog opgeleide ouders

Veel ouders met een lage opleiding kijken erg tegen de leidsters op. Die hebben er immers voor doorgeleerd en kunnen je waar nodig adviseren.

“Dus alle drie geven ze me uitleg en informatie. En je komt hier aan informatie. I contact the teacher because I want to have information about my child. If she's not feeling happy, then I too am not feeling happy to bring her here. My daughter is very fond of the three of them. She wants kisses from everybody. If I come to pick her up, I take some time to talk with everyone just for me. She's used to this place and so am I” (b).

Sommige laag opgeleide ouders willen geen contact omdat ze de afstand tussen hen en de leidsters niet kunnen overbruggen. Anderen kijken wel op tegen leidsters, maar blijven kritische klanten. Professionaliteit van de leidsters telt daarbij voor veel laagopgeleide ouders zwaar.

“Oh when I compare this crèche and the other one, this crèche is better, because the other is private and the lady who owns the place is the boss. She can make any decision she wants, she made the children afraid, she is somebody who's not nice to talk to. Het belangrijkste is dat ze goed zorgen voor je kind, niet dat ze Ghanees zijn of Surinaams of Nederlands” (a)

Een belangrijk punt is ook dat er zich binnen de groep laagopgeleiden een aantal ouders bevindt dat gebruik maakt van kinderopvang op grond van een sociale indicatie. Deze ouders hebben niet uit eigen beweging gekozen voor kinderopvang voor hun kind. Zij hebben via het consultatiebureau of maatschappelijk werk het dringend advies gekregen om hun kinderen gebruik te laten maken van het kindercentrum.

“Het komt ook omdat ik iemand ken die me hierheen gebracht heeft, een vrouw van het consultatiebureau. Die komt hier soms kijken en ze komt ook bij mij thuis om te kijken hoe het gaat. Met haar bel ik soms over dingen. Mijn zoon had in het begin een soort achterstand met leren praten. Zij heeft ervoor gezorgd dat hij naar deze crèche kon komen toen hij twee jaar was” (v).

In bepaalde bewoordingen klinkt door dat deze ouders zich geen kiezende klant voelt, dat ze zich afhankelijk weten van anderen.

“Ik heb een hele lieve dochter. Als je die zegt: ‘Zit, sta, leg’, dan doet ze het. En ik heb er een, dat je zegt: ‘Ik ga de ramen blinderen, niemand mag me nog zien. Die is heel erg, ja heel agressief, druk...da's de jongste, ze weten ook nog niet wat ze er mee aan moeten. Ze willen ermee naar de juppa's of zoiets, dat is een afdeling van P (plaatselijke naam voor de geestelijke gezondheidszorg). Over drie maanden moet ik terugkomen bij het consultatiebureau en dan willen ze me doorsturen naar die juppa's” (j).

Omdat er maar drie hoogopgeleide ouders zijn ondervraagd, is het moeilijk om op grond van hun opmerkingen algemene uitspraken te doen over ‘hoogopgeleiden’. Omdat hun

uitspraken wel opmerkelijk in elkaars verlengde liggen en afwijken van de uitspraken van lager opgeleiden, kunnen de data als signalen voor verder onderzoek worden opgevat. De leidsters worden door de hoogopgeleide ouders uit dit onderzoek ook als een beroepskracht gezien, maar dan eerder als een beroepskracht die verantwoording kan afleggen over wat ze doet en hoe ze het kind aanpakt.

“Ik vroeg aan de leidster, wat ze dan deed, een hele brutale vraag van mij. Ik ben vader, en mijn zoon doet bij mij ook wel eens boos; ik vraag me af wat ik dan moet doen. Ik zei; “jij bent professional, wat doe jij dan?” (s).

De hoogopgeleide ouders zetten meer kantekeningen bij de manier waarop leidsters hun kinderen verzorgen. Ze kunnen gemakkelijk kritiekpunten noemen.

“De leidsters zijn goed opgeleid, maar dat geldt niet voor de invallers. En wat ik ook vind, zeg ik ook altijd tegen de juffrouw: dat vind ik niet goed, daar moet meer aandacht aan gegeven worden. [Op welke punten heb jij een andere mening dan de leidsters hier?] Wat ik merk, zeg maar bij het luiers wisselen. Als er een invaller komt dan heb ik heel vaak gemerkt dat haar billen onvoldoende worden schoongemaakt. Ze heeft haar vaste tijd van ontlasting, 's ochtends en 's middags zo rond een uur of half vijf. Als ik haar op kom halen, heeft ze nog steeds een vuile luier. Als ze een vieze luier heeft, zie ik dat meteen. Aan haar houding, hoe ze loopt” (i).

Eén hoogopgeleide ouder geeft aan dat leidsters wel op basis van hun professionele kennis “mogen” adviseren, mits ze de autonomie van de ouders maar blijven respecteren.

“Het is ook zo, dat moet ik er wel bij zeggen, heel goed bedoeld hoor, maar soms geven de leidsters je raad, ongevraagd advies zeg maar en dat geeft me het gevoel dat ik niet echt een goede moeder ben. Het is zo dubbel eigenlijk want ik zou hun advies niet willen missen, maar ...ze moeten niet betweterig doen” (hoogopgeleide Surinaamse/Antilliaanse moeder.” (k).

Twee van de drie hoog opgeleide ouders verwoorden welke rol zij in een gesprek vervullen. Zo stelt een ouder dat de rol van ouder een andere houding en taal vergt, dan de rol van volwassene op het werk: daar horen diepzinnige gesprekken bij, maar op de crèche wordt dat niet verwacht.

“Ik ben hier vooral als vader, ik ben niet aan het werk dus ik wordt niet aangesproken op mijn werk. Het voelt hier heel onnatuurlijk als we hier ineens een zwaar gesprek zouden hebben. Ook ouders die heel erg ouder zijn als ze hun kinderen wegbrengen, kunnen mensen worden en met elkaar praten als volwassenen. Maar dat gebeurt pas buiten bij het hek” (s).

Tenslotte noemt een hoogopgeleide ouder (uit eigen beweging) het opleidingsniveau als factor die het contact tussen hen en de lager opgeleide ouders beïnvloedt. Zij voelt zich met laagopgeleide ouders niet helemaal onder gelijken.

“Ik praat meestal met mijn moeder over de opvoeding en op de peuterspeelzaal met de leidsters. Of als ik toevallig andere moeders tegenkom. Dat is misschien wel afhankelijk van het opleidingsniveau. Mijn man en ik hebben allebei HBO gedaan. Zij hebben bij opvoeding nog het idee van vroeger, zij praten eigenlijk te weinig met hun kinderen. Ik denk dat het met opvoeding te maken heeft, hoe de moeder is opgevoed, of ze praten met

hun kinderen. Ik probeer mijn ervaringen door te geven aan andere ouders. Het is niet zo dat ik hen iets wil opleggen maar. Soms zeggen ze dan: Ja, daar heb ik eigenlijk nooit over nagedacht. Ik heb wel contact met de moeder van R, die zie ik wel vaker. Die heeft een opvoeding die niet helemaal lijkt op die van mij; zij is toch een beetje anders. Onze zonen spelen met elkaar. Daardoor is er meer contact” (p).

5.9 Overeenkomsten en verschillen tussen de proeflocaties

Bij een eerste onderlinge vergelijking van de resultaten per proeflocaties valt op dat de meeste emoties en belangen in alle vier de centra benoemd worden: blijheid, trots, maar ook gewoontevorming zijn kenmerkend voor de contacten in alle centra. Maar er zijn ook verschillen. Gezien de kleine aantallen kunnen er geen harde uitspraken worden gedaan, maar enkele verschillen zijn wel van belang voor de interpretatie van de totale gegevens.

Zo kan het hoge aantal negatieve emoties bij kindbesprekingen in Tilburg verklaarbaar. Na het gewinningsgesprek worden daar alleen maar kindbesprekingen gehouden als er iets met het betreffende kind aan de hand is. Een kindbespreking is daar dus veelal een slecht nieuwsgesprek. Dat is bij de andere centra niet het geval. De gewone feed back aan ouders wordt in Tilburg voldoende ondervangen door de gesprekjes die leidsters hebben met ouders bij het brengen van hun kind. Zij komen dan namelijk zelf ook binnen en doen een spelletje met hun kind, alvorens het achter te laten.

Ook valt op dat leidsters in Eindhoven en Tilburg benoemen dat ze betrokken willen zijn bij het wel en wee van de ouders, maar ook een zekere afstand willen bewaren. Zij vinden dat horen bij hun professie. Deze beroepshouding impliceert bijvoorbeeld dat men ouders niets vertelt over eigen problemen. Hoewel dat niet blijkt uit de tabel, blijkt uit de interviews dat alle leidsters deze norm hanteren. Mogelijk is het afschermen van de privé-sfeer in Amsterdam en Den Haag zelfs sterker, omdat een aantal leidsters daar hun persoonlijke problemen ook niet met collega's bespreken. Waarschijnlijk vinden de leidsters dat zo vanzelfsprekend, dat het niet als een achterliggend belang naar voren is gebracht.

Dat leidsters ook in Den Haag en Amsterdam een zekere afstand inbouwen strookt met de bevinding dat ouders in die centra geen steun verwachten bij keuzen of problemen in de persoonlijke sfeer. Waarschijnlijk hangt dit ook samen met het feit dat het hier opvang voor de gehele dag betreft voor werkende ouders. Bij het halen en brengen is er te weinig tijd om een persoonlijke kennismaking te laten uitgroeien tot een persoonlijke ondersteuningsband. In Tilburg worden kinderen een halve dag opgevangen, waardoor ouders meer tijd hebben voor een praatje voor en na de opvang. Leidsters en ouders hebben daar vaker persoonlijke gesprekken over het leven in de wijk en over familieomstandigheden. In Eindhoven worden kinderen opgevangen in de tijd dat hun ouders taalcurssussen volgen op het naaste opleidingscentrum. Voor veel ouders vormt het kindercentrum daar een eerste ontmoetingsplek voor inburgerende moeders. Zij vragen van leidsters geen adviezen ten aanzien van de opvoeding van hun kinderen, maar wel ten aanzien van het functioneren in Nederland, het vinden van werk en het regelen van alle vergunningen.

Al met al zijn de verschillen tussen de bevindingen in de diverse pilots relatief klein. Opvallender is de onderlinge vergelijkbaarheid: of het nu opvang in een peuterspeelzaal of kindercentrum, met of zonder voorschoolprogramma betreft, leidsters en gebruikers van kindercentra wensen een vlot contact met elkaar, zodat de kinderen worden opgevangen in een veilige en leerzame omgeving.

5.10 Overeenkomsten en verschillen in de perspectieven van leidsters en ouders

Het is interessant om te bekijken op welke punten de emoties en belangen van leidsters en ouders elkaar overlappen en op welke punten ze tegenstrijdig zijn.

Uit basis van de onderzoeksgegevens (zie tabel 5.3) kunnen een aantal conclusies worden getrokken:

- 1 Bij het brengen en halen hebben leidsters én ouders vergelijkbare positieve emoties. Zij zijn in het algemeen blij met het onderlinge contact (respectievelijk 84% en 82%). Voor ouders is ‘vertrouwd’ het tweede kenmerk (36%), naast ‘trots’ (23%) en ‘gewoon’ (32%), terwijl leidsters naast trots (32%) en gewoonte (40%) nieuwsgierigheid (12%) en zorgzaamheid ervaren (12%).
- 2 De negatieve emoties van leidsters en ouders bij het brengen en halen verschillen meer. De meest door ouders genoemde emotie is haast (36%), terwijl leidsters vooral schuldgevoel, doen alsof en onzekerheid noemen (respectievelijk 48%, 44% en 36%). Leidsters hebben veel meer negatieve emoties, juist omdat ze zich verantwoordelijk voelen voor een goed contact en beseffen dat er ook vaak problematische contactmomenten zijn.
- 3 Bij de kindbesprekingen is er een licht verschil tussen de positieve emoties van leidsters en ouders. Leidsters geven vooral aan het gewoon te vinden (34%), gevolgd door blij, trots en zorgzaam (21%). Ouders geven aan zich nieuwsgierig te voelen (23%) naast blij en trots (15%).
- 4 De negatieve emoties van leidsters en ouders bij kindbesprekingen zijn er weinig verschillen te zien. Zowel leidsters als ouders geven aan onzeker te zijn (43% en 38%) en soms verdrietig (17% en 23%).
- 5 Het meest opmerkelijke is dat de er grote verschillen zijn tussen de emoties bij het brengen en halen en bij de kindbesprekingen. Terwijl brengen en halen een contactmoment is, waarin positieve emoties domineren, blijkt het contact bij kindbesprekingen vooral negatieve emoties op te roepen.

Op basis van de onderzoeksgegevens van tabel 5.4. is het mogelijk een vergelijking te trekken tussen de door leidsters en door ouders aangevoerde belangen.

Tabel 5.4 Belangen van leidsters en ouders

Belang	aantal leidsters dat belang noemt in % (n=25)	aantal ouders dat belang noemt in % (n = 22)
<i>het kind centraal</i>		
geluk van het kind	0	50
veilig klimaat	40	41
leerzaam klimaat	36	41
ontwikkelingen signaleren	24	0
info over dagelijkse ervaringen	0	45
<i>positief contact</i>		
vlot contact	84	77
lotsverbondenheid	56	0
ouders steun geven	44	0
als leidster vertrouwen krijgen	32	0
als ouder steun krijgen	0	33
als persoon steun krijgen	0	27
als ouder respect krijgen	0	23
<i>professionele distantie</i>		
lastige situaties vermijden	52	0
beroepshouding	24	0
afscheidsritueel	0	13
<i>zelf gesteund worden ouders</i>		
combinatie met werk/school	0	50
<i>zelf gesteund worden leidsters</i>		
steuncollega's krijgen	52	0
bevestiging krijgen	44	0
zelf leren	36	0
materiële faciliteiten	28	0

- 6 Leidsters en ouders delen verschillende belangen met elkaar. Zij willen beiden een vlot contact (84% en 77%), een veilig klimaat voor het kind (40% en 41%) en een leerzaam klimaat voor het kind (36% en 41%). Alledrie belangen waarin het kind centraal staat.
- Zij vullen die belangen gedeeltelijk anders in. Zo geven leidsters bij het belang leerzame omgeving aan dat zij het leuk vinden om kinderen te begeleiden in hun prestaties en ontwikkelingen, terwijl ouders benadrukken dat de kinderen op het centrum veel leren wat hen helpt in de Nederlandse maatschappij, nu en in de toekomst. Allochtone ouders zijn bijvoorbeeld blij dat hun kinderen in het kindercentrum Nederlands leren. Leidsters kijken dus vooral naar de proceskant van leerzaam klimaat, ouders kijken vooral naar het resultaat.
- 7 Rond de informatieverstrekking benoemen ouders en leidsters verschillende belangen. Verschillende leidsters vinden het belangrijk om ontwikkelingen van het kind te signaleren (24%) om waar nodig vroegtijdig ondersteuning te (laten) aanbieden. Zij kunnen dan doorverwijzen naar jeugdhulpverlening bijvoorbeeld. Ouders noemen dit belang niet. Ouders willen wel graag informatie over de

ontwikkeling van het kind, maar denken dan aan informatie over de dagelijkse gebeurtenissen. Zij hebben die informatie nodig om de zorg 'gewetensvol' te kunnen delegeren aan het kindercentrum.

- 8 Sommige belangen zijn complementair. Zo willen leidsters ouders steun geven (44%), ouders onderscheiden pedagogische ondersteuning (33%) van persoonlijke ondersteuning (27%). Pedagogische ondersteuning is relevant voor ouders die ervaren dat leidsters op dat punt veel kennis en ervaring hebben of vinden dat ze zelf te weinig weten, bijvoorbeeld omdat het hun eerste kind is. Persoonlijke ondersteuning is voor al van belang voor ouders die in eigen kring de steun van familie of vrienden ontberen.
Leidsters geven aan dat zij hiervoor het vertrouwen van ouders behoeven (32%), terwijl ouders benadrukken dat zij in deze positie belang hebben bij een respectvolle bejegening (23%). Ook worden zij gesteund door het hanteren van een vast afscheidsritueel.
- 9 Sommige belangen worden niet gedeeld. Leidsters vinden het bijvoorbeeld belangrijk dat de contacten het karakter krijgen van lotsverbondenheid (56%). Ouders benoemen dit niet. Misschien is er ook geen sprake van onderlinge lotsverbondenheid, want leidsters die zelf steun nodig hebben halen dat niet bij ouders maar bij collega's (52%). Bovendien spreken bepaalde leidsters uit dat zij er belang bij hebben lastige situaties te vermijden (52%) en een beroepshouding te hanteren (24%), dat wil zeggen zich functioneel op te stellen als het contact hen persoonlijk te zeer raakt. Andere belangen voor leidsters die samen hangen met zelf steun krijgen, zijn bevestiging (44%), nieuwe dingen leren (36%) en materiële faciliteiten (28%). Ouders noemen die belangen niet.
Ouders benoemen wel het belang van de combineerbaarheid van de werkwijze op het kindercentrum met de eisen van hun werkgever (64%). Leidsters noemen dit belang niet.
- 10 Ook op een andere manier blijken de belangen van ouders en leidsters niet overeenkomstig te zijn. Kindgerelateerde belangen zijn voor ouders véél belangrijker dan voor leidsters. Zoals blijkt uit tabel 5.4 noemen leidsters vooral belangen die te maken hebben met een positief contact. Gemiddeld hebben leidsters meer dan twee belangen op dit terrein genoemd en ouders anderhalf. Ouders daarentegen noemen vooral belangen die te maken hebben met het welbevinden van hun kind. Per ouder worden belangen op dit terrein 1,7 keer genoemd en bij leidsters maar 1,0 keer. Ouders funderen hun emoties ook op het belang 'het geluk van mijn kind' (50%). Leidsters niet; zij zullen de kinderen zeker gelukkig willen maken, maar zien het kind als een deel van hun groep kinderen, terwijl de ouder denkt vanuit het belang van het eigen kind.

5.11 Conclusies

De ervaringen en belangen van ouders en leidsters

Op basis van deze gegevens kunnen de aan het begin van dit hoofdstuk gestelde onderzoeksvragen worden beantwoord. De eerste vraag luidde:

- 1a Welke ervaringen en belangen hebben leidster en ouders ten aanzien van hun onderlinge contact?*
- 1b Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse typen kinderopvang (hele of halve dagopvang in kinderdagverblijven, opvang in een peuterspeelzaal of voor – en vroegschoolse educatieve voorziening)?*
- 1c Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse contactenmomenten (bij halen en brengen versus bij kindbesprekingen)?*

Gebleken is dat leidsters en ouders die contacten in het algemeen als zeer positief ervaren. Ouder en leidsters zijn blij elkaar te ontmoeten. Leidsters en ouders wensen een vlot contact met elkaar gericht op het optimaliseren van de opvang van het kind in een veilige en leerzame omgeving. Leidsters hebben daarnaast, vaker dan ouders, negatieve emoties, (onzekerheid, schuldgevoelens, etcetera), juist omdat zij zich verantwoordelijk voelen voor een goed contact en beseffen dat de contacten niet altijd vlekkeloos verlopen. Dit hangt mede samen met het feit dat leidsters en ouders naast een overlap aan belangen (vlot contact en een veilig en leerzaam klimaat voor het kind), ook complementaire belangen (ouders steun willen geven en van leidsters advies willen ontvangen) en tegengestelde belangen hebben. De door leidsters gepropageerde lotsverbondenheid spoort niet met hun belang lastige situaties te willen vermijden, voor hun behoefte aan bevestiging steun bij collega's te zoeken etcetera. De door ouders genoemde combineerbaarheid met werk, wordt door leidsters niet zo ervaren.

De emoties en belangen hangen in dit onderzoek nauwelijks samen met het type opvang. Wel kunnen de contacten bij de halve dagopvang eerder leiden tot vormen van persoonlijke ondersteuning door de leidster aan de ouder, omdat de ouders meer tijd inruimen voor het halen en brengen van hun kind. Ouders die hun kind brengen naar een centrum dat hele dag opvang biedt, geven vaak aan dat zij gehaast zijn omdat ze op weg zijn naar of van hun werk.

Anders dan verwacht blijken kindbesprekingen niet te worden ervaren als momenten waarin in alle rust de relatie tussen leidster en ouder kan worden verstevigd. Integendeel: op kindbesprekingen worden vaak de problemen rond een kind besproken, zodat zowel leidsters als ouders deze ontmoetingen minder positief labelen als de dagelijkse breng- en haalcontacten. Overigens is er op dit punt wel een verschil in de pilots. Wanneer kindbesprekingen zeer geregeld plaats vinden, dus meer zijn dan een slecht nieuws-gesprek, kunnen leidsters het gewoon gaan vinden en worden ouders nieuwsgierig in plaats van onzeker.

Een draagvlak voor 'samen leven', 'samen doen', 'samen denken/beslissen'?

De tweede onderzoeksvraag van dit hoofdstuk luidde:

2 *In hoeverre stemmen de ervaringen en belangen van ouders en leidsters overeen en vormen zij een draagvlak voor het gepropageerde 'samen leven', 'samen doen', en 'samen denken/beslissen'?*

Uit het onderzoek blijkt dat er wel enig draagvlak is voor samenwerken, maar dat men ook oog moet hebben voor contactmomenten waarop het 'samenzijn in gelijkwaardigheid niet vanzelfsprekend is en mogelijk functioneel ook niet terzake doende. Ter illustratie een voorbeeld: bij 'samen leven' staat het onderling uitwisselen van informatie voorop. Hoewel zowel leidsters als ouders belang hebben bij deze informatieoverdracht hechten ouders meer belang aan het verkrijgen van die dagelijks informatie zodat zij, - als eindverantwoordelijken - in alle vertrouwen de zorg voor hun kinderen aan de leidsters kunnen overdragen. Leidsters kunnen de vraag 'Hoe is het geweest?' ervaren als belangstellend, maar ook als controlerend. Dit laatste komt vooral voor als de betrokken ouder hoger opgeleid is en vragen stelt die de leidster onvoldoende kan beantwoorden. Leidsters geven aan dat het kindercentrum ook een signalerende taak heeft. In de informatie-uitwisseling over die kinderen kunnen opmerkingen van de leidster over de (gebrekkige) ontwikkeling van het kind botsen met de verwachtingen van ouders. Een ander voorbeeld betreft de wens van sommige leidsters om - waar nodig - lastige situaties te vermijden of zaken 'beroepsmatig' tegemoet te treden. Ouders onderkennen die belangen niet. Ook blijkt de behoefte aan steun (bij ouders) wel te stroken met de behoefte (bij leidsters) ouders te ondersteunen, maar de steun is niet wederzijds: leidsters zijn blij met bevestiging door ouders, maar zoeken voor zichzelf ondersteuning bij collega's. De conclusie is dus dat, ook al willen leidsters ouders als gelijkwaardige samenwerkingspartners tegemoet treden, verschillen in emoties en belangen leiden tot een deels asymmetrische relatie tussen ouders en leidsters.

Rekening houden met de diversiteit onder ouders

De derde onderzoeksvraag voor dit hoofdstuk was: Waarmee zouden leidsters rekening kunnen houden in hun benadering van ouders met een 'andere' opvoedings- en leefstijl, zoals allochtone ouders en laagopgeleide of juist zeer hoogopgeleide ouders?

Uit het onderzoek blijkt dat allochtone ouders in hun contacten soms gehinderd worden door de taalbarrière, de andere culturele achtergrond en de niet met autochtonen gedeelde ervaringen in Nederland. Overigens vergelijken deze ouders hun contacten op het kindercentrum met andere contacten met Nederlanders en dan geven ze aan dat de leidsters hen warm en respectvol onthalen. Ouders die gebruik maken van het kindercentrum op grond van een sociale indicatie hebben een vergelijkbare ervaring: ze voelen zich afhankelijk van de beroepskrachten, maar genieten ook van de warmte en aandacht die leidsters hen bieden. Hoogopgeleide ouders benaderen leidsters (en andere ouders) soms controlerend, zij roepen de leidsters impliciet ter verantwoording. Leidsters zullen deze diverse behoeften van ouders moeten erkennen en zich realiseren dat de daardoor bij hen zelf opgeroepen emoties niet verdrongen moeten worden maar erkend en gebruikt als instrument in hun optreden naar deze ouders toe.

Een aantal tips kunnen op grond van de onderzoeksgegevens wel geformuleerd worden: ten eerste worden ouders waarschijnlijk onvoldoende voorgelicht over het nut van de

signalerende functie van het kindercentrum. Onbekendheid en onmachtgevoelens kunnen voor een deel de negatieve emoties rond kindbesprekingen verklaren, zeker als dit het medium uitsluitend gebruikt wordt voor die signaleringsfunctie. Naast voorlichting vooraf lijkt het dus verstandig ook kindbesprekingen te houden als de ontwikkeling van het kind goed verloopt.

Ten tweede is er in het onderzoek geconstateerd dat er naast het streven naar samenleven gebaseerd op gedeelde emoties en belangen ook momenten zijn van asymmetrische relaties. Zo kan een leidster een vraag van een bepaalde ouder als controlerend ervaren. Het is goed er dan even stil bij te staan dat de betrokken ouder haar professionele kwalificaties wil toetsen, omdat hij het kind alleen ‘gewetensvol’ wil overdragen. Andere ouders dragen de zorg ongetoetst over, juist omdat ze de leidster zo professioneel achten. Die situatie is ook niet wenselijk, omdat het de realisering van een ‘gezamenlijke aanpak’ bemoeilijkt.

Tenslotte geven ouders het belang aan van een goed afscheidsritueel bij brengen en halen, omdat het voor hen de overdracht van de zorg voor hun kind faciliteert. Het valt op dat leidsters dit niet als een apart belang benoemen. Mogelijk maakt een goed afscheidsritueel voor hen deel uit van het groepsbelang om kinderen een veilig en leerzaam klimaat te bieden, niet alleen op het moment van halen en brengen, maar de gehele dag. Voor ouders is het moment van halen en brengen echter wezenlijk anders dan de tijd waarin zij zelf niet betrokken zijn bij de zorg van het kind. Voor hen geldt dat een duidelijke overgang van de zorg voor het kind van ouder naar de leidster hun waardering voor die leidster bevordert. Een duidelijke overgang vermindert hun schuldgevoelens. Het ritueel is niet alleen belangrijk voor het kind, maar ook voor de ouder.

Waarschijnlijk is een goed overdacht overdrachtsritueel ook voor leidsters van belang, omdat het een houvast biedt in de vormgeving van de deels symmetrische, deels asymmetrische verhouding tussen leidsters en de diverse ouders.

6 De ervaren effecten van het ontwikkelingsproject

6.1 Inleiding

Wat zijn de effecten van het ontwikkelproject ‘Ouders en diversiteit’ voor de leidsters die aan het project deelnamen en voor de instellingen en de kinderopvang in het algemeen? Een echte vergelijking van de situatie voor aanvang van het ontwikkelproject en na afloop van de interventies is niet aan de orde. Niet alleen omdat het onderzoek pas gestart is na aanvang van het ontwikkelproject, maar vooral omdat de veranderingen die het project teweeg heeft gebracht niet gescheiden kunnen worden van andere ontwikkelingen die zich tegelijkertijd voordeden. Zo heeft de invoering van de Wet Kinderopvang onder meer geleid tot een andere wijze van financiering, waardoor veel gebruikers van de kinderopvang afhaakten. Daarnaast heeft in twee van de vier pilots een fusie, reorganisatie en opnieuw afsplitsing plaats gevonden. Deze hadden invloed op de samenstelling van de groep ouders én leidsters. Ook zijn er tegelijk met het ontwikkelproject eigen kwaliteitsprojecten opgezet en uitgevoerd in de verschillende pilots. Toch is er in het onderzoek een poging gedaan om een beeld te geven van de door leidsters en managers ervaren effecten. Daartoe zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 *In hoeverre voelen de deelnemers van het ontwikkelproject zich gesterkt in hun communicatie met ouders?*
- 2 *Op welke wijze kan het ontwikkelproject volgens experts bijdragen aan de ouderbetrokkenheid?*

6.2 De methode en onderzoekspopulatie

Ter beantwoording van de eerste vraag zijn een aantal open en een aantal gesloten vragen opgenomen in de vragenlijsten die de leidsters op drie meetmomenten hebben ingevuld. In totaal zijn 71 vragenlijsten verwerkt. De rapportage daarvan volgt in paragraaf 6.3. Voor de tweede vraag is er in de laatste fase van het onderzoek een expertmeeting belegd waarin vertegenwoordigers van verschillende instellingen hun bevindingen hebben uitgesproken aan de hand van het concept onderzoeksrapport. Bijlage 8 bevat een overzicht van de deelnemers. De bevindingen van de experts staan in paragraaf 6.4.

6.3 De ervaringen van leidsters die deel namen aan het ontwikkelproject

Op twee momenten is aan leidsters gevraagd wat zij van het ontwikkelproject hebben geleerd. Er zijn in het kader van het project verschillende workshops aangeboden. Ook hebben zij boeken en een video ontvangen. Sommige leidsters (én ouders) konden

participeren het Europese uitwisselingsproject, zij konden kinderdagverblijven die veel werk maken van de diversiteit in het ouderbeleid in België, Frankrijk en Duitsland bezoeken. Om te meten wat de ervaren effecten zijn van de verschillende workshops hebben leidsters op een vijfpuntsschaal ingevuld in hoeverre ze zich konden vinden in stellingen als ‘Het oefenen met ‘Het familiepakket’ heeft ons geholpen ouders vragen te stellen over hun familieachtergronden’, of ‘Het oefenen met ‘Van botsingen kun je leren’ heeft mij geholpen eventuele conflicten met ouders te voorkomen’. De eerste meting is van december 2004, dus krap twee jaar na de start van het ontwikkelproject, de tweede meting vond in oktober 2005 plaats, dus bijna drie jaar na aanvang. Veel vragen zijn in de tweede meting herhaald om het blijvend effect te achterhalen, bovendien zijn er twee vragen toegevoegd omdat het ontwikkelproject ook in 2005 nieuwe workshops verzorgde. De ervaren effecten van de verschillende workshops staan in tabel 6.1.

Tabel 6.1 Meningen van leidsters over de effecten van de verschillende workshops (in %)

Workshops en daaraan gerelateerde ervaren effecten	ervaringen december 2004			ervaringen oktober 2005		
	niet mee eens	neutraal	mee eens	niet mee eens	neutraal	mee eens
De video ‘Wiegelied voor Hanza’ heeft ons ertoe aangezet vaker aan ouders te vragen welke rol zij willen vervullen op het kindercentrum	35,3	35,3	29,4	17,6	41,2	41,1
De bezoeken aan kindercentra buiten Nederland hebben ouders geholpen een actievare rol in ons kindercentrum te gaan vervullen	22,2	38,9	38,9	15,0	55,0	30,0
Het oefenen met het familiepakket heeft ons geholpen vragen te stellen aan ouders over hun familieachtergronden	5,3	31,6	63,1	5,6	11,1	83,3
De familiemuur heeft het contact tussen leidsters en ouders bevorderd	0,0	20,0	80,0	10,0	10,0	80,0
Het oefenen met ‘Van botsingen kun je leren’ heeft mij geholpen eventuele conflicten met ouders te voorkomen	10,0	40,0	50,0	15,8	15,8	68,4
Het forumtheater heeft mij geholpen om verschillende ‘fouten’ in gesprekken met allochtone ouders te vermijden	18,7	31,3	50,0	10,5	36,8	52,6
De huiswerkopdracht ‘Van alles wat meenemen’ heeft mij geleerd op verschillende manieren informatie over Het vraaggericht werken heeft mij geleerd bewust open vragen te stellen	8,7	26,1	65,2	5,0	5,0	90,0
De workshop ‘Van botsing tot verbinding heeft mij geleerd mij in te leven in het beeld dat ouders van zichzelf hebben’	-	-	-	5,9	52,9	41,2

Workshops en daaraan gerelateerde ervaren effecten	ervaringen december 2004			ervaringen oktober 2005		
	niet mee eens	neutraal	mee eens	niet mee eens	neutraal	mee eens
De workshop 'De kracht van de groep' heeft mij nieuwe ideeën gegeven om vorm te geven aan een bijeenkomst met een groep ouders	-	-	-	5,9	52,9	41,2
De Workshop 'Wat een kunst' heeft mij ideeën gegeven hoe ik creatieve werkvormen kan gebruiken in contacten met ouders en collega's	-	-	-	16,7	55,6	37,8
De landelijke workshops hebben ons geholpen om beter om te gaan met diversiteit in ons ouderbeleid	8,7	13,0	78,3	10,0	5,0	85,0

Deze cijfers geven aan dat de leidsters de workshops die hen in het kader van het ontwikkelproject zijn aangeboden hoog gewaardeerd hebben. Vooral de workshops over het werken met het familiepakket, de familiemuur en het vraaggericht werken hebben de leidsters handvatten gegeven ter verbetering van hun contacten met ouders. De meeste workshops scoren na drie jaar hoger dan na twee jaar; blijkbaar wordt het op de workshop geleerde doorgegeven aan andere teamgenoten die in tweede instantie dus ook meer effecten van de workshops ervaren. Dit geldt niet voor de huiswerkopdracht om zelf informatie te vergaren en de bezoeken aan andere kindercentra in het buitenland. Zulke interventies hebben vooral op korte termijn effect.

Leidsters konden ook in eigen woorden aangeven wat het ontwikkelproject Ouders en Diversiteit hen had opgeleverd. Hun reacties zijn nogal eensluidend.

Veel leidsters geven aan dat ze geleerd hebben beter naar ouders te luisteren. Of dat ze zich beter in kunnen leven in wat de ouder zegt, omdat ze nu beseffen dat iedereen zijn eigen waarheid heeft.

"Ik heb geleerd dat ouders gelijkwaardig zijn, partners, dat ze mogelijkheden en kwaliteiten hebben en dat ik veel van hun ervaringen en kennis kan leren" ...

Anderen geven aan dat ze ook meer besef hebben van hun eigen houding, die ze door het project wel veranderd hebben.

"Ik ben me steeds meer bewust geworden van de kant van de ouder en mijn eigen houding naar ouders toe. Door de workshops leer je vanuit een gezonde nieuwsgierigheid open vragen te stellen aan ouders waardoor er een intensiever contact plaats vindt"

"Ik heb geleerd opener te staan voor de ouders, ze doen dingen altijd met een reden, ook al is die niet zoals in onze cultuur. Ik ben nieuwsgieriger geworden en stap makkelijker op een ander af."

Een enkeling beantwoordt de vraag niet alleen voor zichzelf maar rapporteert ook effecten op anderen.

"Ik heb geleerd dat echte interesse in de medemens gewekt kan worden door opdrachten."

Deze interesse inspireert en werkt door, bij sommige leidsters zelfs in het persoonlijk leven.

Ook is gevraagd wat leidsters volgens henzelf in de oudercontacten/het ouderbeleid nu beter zijn gaan doen. De algemene tendens van de antwoorden is dat leidsters zich nu meer verdiepen in de achtergronden van elke ouder, dat ze beter luisteren naar de ouders én naar elkaar en dat ze meer overleggen in plaats van zelf beslissen.

6.4 De bevindingen van experts naar aanleiding van het onderzoek

6.4.1 *Evaluatie van de ontwikkeling en bruikbaarheid van het meetlint*

Voordat de experts met elkaar in discussie gingen hebben zij op een formulier hun persoonlijke antwoorden op een aantal vragen vastgelegd. In bijlage 8 zijn de reacties op vragen over de ontwikkeling en bruikbaarheid van het meetlint op een rijtje gezet.

De discussie concentreert zich daarna eerst op de vraag hoe het beoogde partnerschap tussen ouders en leidsters het beste tot stand kan komen. In reactie op die vraag worden meerdere, elkaar vooral aanvullende suggesties gegeven. Enkele experts brengen in dat men in hun organisaties jaarthema's kiest, opdat er elk jaar extra aandacht besteed wordt aan één thema en wel op een manier dat het aan het eind van het jaar vanzelfsprekende bagage wordt voor de daarop volgende jaren. Het volgende jaarthema zou kunnen zijn: 'De ouder centraal'. Dit betekent dan wel dat de activiteiten op de werkvloer gesteund moeten worden door het centrale beleid en dat er een organisatiebreed eenduidig pedagogisch beleid is of wordt ontwikkeld. De oudercontacten hebben altijd een raakvlak met het kind, dus met de pedagogische aanpak. In Alphen aan de Rijn zijn de verschillende aspecten van het pedagogisch beleid ten aanzien van kinderen schematisch bijeengebracht in een cirkel. Men stelt voor daaromheen nog een cirkel te construeren waarin de verschillende aspecten van het partnerschap met ouders een plaats krijgen. Het feit dat het partnerschap gelinkt wordt aan de pedagogische aanpak en aan het belang van het kind geeft leidsters én ouders de ruimte om - bij meningsverschillen - samen naar oplossingen te zoeken, het voorkomt een territoriumstrijd.

De volgende vraag is of het meetlint in dit kader een bruikbaar instrument is. De aanwezigen vinden dat wel. Met name omdat het aansluit bij de innovatiestrategie van het ontwikkelproject, een strategie die volgens de aanwezigen navolging verdient: de innovatie is geslaagd, omdat de leidsters zelf de actoren van de verandering waren. In het onderzoek is vooral gekeken naar de vorderingen op het niveau van de leidsters, maar in het ontwikkelproces zijn daarnaast ook acties ondernomen op staf- en managementniveau. Opnieuw waren de stafleden zelf de dragers van die veranderingen.

Pedagogisch partnerschap met ouders zou volgens de experts een kwaliteitscriterium moeten zijn, op instellingsniveau maar ook in het algemeen. Inspectie zou dit ook als kwaliteitsaspect in de gaten moeten houden. Daarnaast zou het een aspect van de opleiding moeten worden, een plek moeten krijgen in het curriculum: het is één van de vaardigheden waarover leidsters moeten (leren) beschikken: professioneel werken impliceert ook samen werken met ouders.

Vanuit de GGD wordt ingebracht dat het meetlint een instrument kan zijn voor meerdere professies; ook bij artsen en verpleegkundigen is dialoog en partnerschap een verder te ontwikkelen vaardigheid. De gemeentelijke experts zien die verbreding ook: het meetlint helpt mensen zich bewust te worden van partnerschap, in de wijken moet een gezamenlijke taal worden aangeleerd om dialoog en partnerschap vorm te geven. In dat kader zou het meetlint een vervolg moeten krijgen zodat ook het samen beslissen wordt geoperationaliseerd in toetsbare handelingen. Het instrument moet dan niet alleen ingezet worden als er problemen zijn, maar juist ook als een stimulans om samen partnerschap op te bouwen.

Enkele directeuren kindercentra vragen zich af of die verheven doelen uitgevoerd kunnen worden door professionals op mbo-niveau. Is het reëel deze coöperatie te verwachten van leidsters en ouders? Het partnerschap is wenselijk, maar lijkt ook een utopie. Misschien kunnen we dat pas verwachten over tien jaar en dan alleen nog maar als de opleiding wezenlijk versterkt wordt?

Deze vraag roept verschillende overwegingen op.

Ten eerste wordt door de leiding van het ontwikkelproject benadrukt dat er vooral minisuccesjes geboekt zijn: leidsters kregen handvatten (en konden daarmee oefenen) om informatie aan ouders te vragen, om hen welkom te heten, om hun ideeën af te stemmen op die van de ouders. Maar de optelsom van de succesjes bracht hen ertoe zelf de visie te omarmen. Leidsters zijn niet geconfronteerd met de visie: 'partnerschap moet', ze hebben die zelf ontwikkeld.

Anderzijds wordt erkend dat pedagogisch partnerschap meer is dan het afstemmen van de dienstverlening van kindercentra op de concrete wensen van ouders. Dat laatste is een kwaliteitsminimum, het eerste vergt soms inzichten die op HBO niveau gemakkelijker aan te leren zijn. Men constateert dat HBO-ers zekerder van zichzelf zijn, vaker methodisch werken, meer informatie hebben over de ontwikkelingsstadia van kinderen en meer gespreksvaardigheden beheersen. Daardoor zijn zij beter geëquipeerd voor de oudercontacten. Anderzijds zijn leidsters leergierig. Ze krijgen weinig tijd voor reflectie, maar in trainingen lijken ze snel veel te leren. We moeten hen niet frustreren met te hoge doelen, maar wel ondersteunen in wat zij kunnen ontwikkelen. In één kinderopvangorganisatie worden in dat kader ambitiegesprekken gevoerd met alle leidsters.

Men onderkent dat veel leidsters hun werk met passie doen en dat er bij hen veel potentie zit. Leerkrachten in het basisonderwijs lijken minder open te staan voor oudercontacten, omdat de opleiding hen vooral geëquipeerd heeft met leertechnieken en veel minder met opvoedingskwesaties. Zij concentreren zich op de didactiek in de klas, terwijl leidsters hun aanpak veel eerder zien in aanvulling op wat de kinderen thuis leren.

Dit betekent dat er naast de inzet van leidsters jegens ouders een uitdaging bestaat op het niveau van het (midden)management. Managers moeten stimulerend optreden, kaders scheppen. Het idee om oudercontacten als jaarthema een impuls te geven wordt nogmaals herhaald.

<p>Kortom het meetlint voor diversiteit in ouderbetrokkenheid is een bruikbaar instrument voor het stimuleren en monitoren van de aandacht voor ouders en daarbinnen de aandacht voor diversiteit van ouders, mits het gebruik van het meetlint gekoppeld is aan een beleidsvisie, aan het pedagogisch beleidsplan van de instelling. Men bepleit een</p>

projectmatige aanpak, om het thema ouders in alle lagen van de organisatie extra aandacht te geven. Het meetlint kan ook een impuls zijn voor de kwaliteitsverbetering van de opleidingen die meer aandacht zouden moeten schenken aan de contacten met ouders.

6.4.2 *Evaluatie van de analyse van emoties en belangen van ouders en leidsters*

Vervolgens vulden de experts het vragenformulier over de bevindingen uit het onderzoek over de emoties en belangen van ouders en leidsters in. In bijlage 9 zijn de individuele antwoorden op de vragen op een rijtje gezet.

De vraag wat men leert van de analyse van gevoelens en belangen van leidsters en ouders, levert een uitgebreide discussie op. De studie bevestigt de indrukken van de experts. Men geeft aan dat er zonder dialoog geen professionele relatie tot stand kan komen. In de asielzoekerscentra bleken leerkrachten en ouders beelden over elkaar te hebben die niet klopten en het was moeilijk de mensen zover te brengen dat ze vroegen naar de wederzijdse verwachtingen. Het verkennen van elkaars verwachtingen en het ontdekken daarin van de gemeenschappelijke belangen wordt te vaak veronachtzaamd, terwijl het in elke professionele relatie nodig is, niet alleen in een interculturele setting.

Men constateert dat leidsters in het ontwikkelingsproject geleerd hebben de vraag te stellen: “Wat kunnen ouders van ons verwachten en wat verwachten wij van hen?”. Maar voor het overbruggen van tradities in opvoeding is kennis en beleid nodig. In het kindercentrum of de voorschool moet duidelijk zijn welke informatie door leidsters of leerkrachten met ouders wordt besproken, welke informatieoverdracht door managers plaats vindt, welke rol assistenten ouderbetrokkenheid of andere contactpersonen kunnen vervullen. Ook moet er duidelijkheid zijn over de informatieoverdracht naar ouders toe. Hoe wordt hen concreet duidelijk gemaakt wat er op het kindercentrum of de voorschool gebeurt. Het is goed ouders video's te laten zien en met hen over die beelden in gesprek te gaan. Ook zouden ouders vaker zomaar moeten kunnen binnenlopen om, te zien wat er (in de tijd dat zij er meestal niet bij zijn) gebeurt. Ouders moeten duidelijk hebben wat de meerwaarde van de kinderopvang voor hen is. Leidsters en managers moeten leren die meerwaarde zichtbaar te maken, dat wil zeggen onder woorden te brengen en in beelden te laten zien.

Een van de deelnemers brengt in dat er in de door ouders opgezette crèche van haar kind groepsgewijze kindbesprekingen worden gehouden. Met ouders en leidsters wordt gezamenlijk over de ontwikkelingen van meerdere kinderen gesproken, zodat de ouders ook van elkaar kunnen leren. De anderen merken op dat zo'n werkvorm een heel veilige setting vergt, waarin geen van de ouders of leidsters de anderen domineert. In de kindercentra die deelnamen aan het onderzoek blijken verschillen in achtergrond en opleiding wel tot vormen van dominant gedrag te leiden, zodat deze werkvorm daar minder geschikt lijkt.

Wel wordt het belangrijk gevonden dat er naast het ouders laten zien wat er op het centrum gebeurt ook een informatieronde naar leidsters toe op gang komt. In het project

heeft men leidsters middels opdrachten laten ontdekken welke opvoedingspraktijken er thuis zijn, zodat zij beter leren professioneel met die verschillende milieus om te gaan. Maar de vraag is of deze werkwijze overgenomen kan worden. Volgens één van de experts zitten leidsters niet op zulke opdrachten te wachten. Ook ziet zij dat lang niet alle ouders zitten te wachten op pedagogische ondersteuning of 'iets samen doen met leidsters', omdat de agenda van ouders met werk, kind(eren) en privé al overbelast is. Zij ervaart dat oudere leidsters smachten naar de situatie van twintig jaar terug, toen ouders zelf peuterspeelzalen oprichtten en daarin een actieve rol vervulden. Maar de huidige praktijk is dat ouders hard werken, dat de kinderopvang een professionele dienstverlenende instelling is en dat ouders dus in alle haast hun kind afleveren op weg naar hun werk.

Er wordt opgemerkt dat de meerwaarde en professionaliteit van leidsters in de kinderopvang ook gelegen is in het intieme persoonlijke karakter van de werkzaamheden. Kleine kinderen opvoeden lijkt geen vak, maar een intuïtief uitgevoerde persoonsgebonden activiteit. Knuffelen, maar ook grenzen stellen en het goede voorbeeld geven, lijken activiteiten die voortvloeien uit de persoonlijke karakters van de leidsters. Voor outsiders lijkt het 'moederen' iets dat iedereen kan, waar geen opleiding voor nodig is. Inderdaad moeten leidsters zichzelf als een van de pedagogisch instrumenten zien, maar dat betekent niet dat zij hun werk niet professioneel zouden moeten doen. Een groep kinderen begeleiden en ieder geven wat hij/zij nodig heeft vergt veel energie, inzicht en vaardigheden. Een gedegen opleiding, waarin de leidster onder meer leert zichzelf als instrument in de pedagogische aanpak van elk kind in te zetten, is voor de kwaliteit van de kinderopvang een eerste vereiste.

Een andere factor die meespeelt is dat ouders soms bang zijn dat de leidster een sterkere band met hun kind opbouwt dan zij zelf. Zo'n angst kan een open verstandhouding in de weg staan, zeker in Nederland, waar de heersende moraal nog steeds is dat een kind het beste kan worden opgevangen door de eigen moeder. Het is voor leidsters een hele opgave om hun werk - dat zo dicht bij de eigen persoon komt, zoveel van de eigen persoonlijkheid laat zien - te doen in een openbare gelegenheid, waarbij ze aan de kritieken van alle moeders bloot kunnen komen te staan. Dat verklaart onder meer de asymmetrie tussen leidsters en (beter opgeleide) ouders.

In dat kader vinden de aanwezigen het rapport een goede beschrijving van wat er tussen ouders en leidsters aan emoties speelt. De citaten roepen een herkenbaar beeld op. Daarmee zou, nog meer dan met de cijfermatige afweging van de belangen, een inhoudelijke brochure voor het veld moeten worden gevuld. Op basis van dit materiaal kan inzicht gegeven worden in de thema's die lastig kunnen worden in de relationele sfeer. Ook voor scholen is dit machtig materiaal. En in wijken zou het gebruikt kunnen worden om de sociale kwaliteit van buurten op de kaart te zetten. Ook dan moeten buurtwerkers en ambtenaren zicht krijgen op wat zij van bewoners en wat bewoners van elkaar verwachten.

Kortom de experts bevestigen de analyse van gevoelens en belangen van leidsters en ouders. De praktijk leert dat de verwachtingen wederzijds te vaak onuitgesproken blijven. In het ontwikkelproject hebben leidsters beter geleerd te verkennen wat de verwachtingen van ouders zijn en uiteen te zetten wat de verwachtingen van het kindercentrum zijn. De gevolgde werkwijze, waarbij leidsters zelf op zoek gingen naar achtergrondinformatie en samenwerkingsmogelijkheden, zal niet zomaar geïmplementeerd kunnen worden. Niet alleen omdat ouders steeds minder tijd lijken te hebben voor deze contacten, ook omdat het veel enthousiasme van leidsters vergt. Het management kan daarop inspelen door ruimte te geven aan passie en ambities van leidsters.

6.5 Conclusies

In hoeverre voelen de deelnemers van het ontwikkelproject zich nu gesterkt in hun communicatie met diverse ouders? Uit het onderzoek blijkt dat leidsters zich dankzij het ontwikkelproject meer bewust zijn geworden van hun eigen houding en van hun aandeel in de communicatie waardoor ze beter kunnen luisteren naar ouders. Zij waardeerden de workshops die MUTANT voor hen organiseerden zeer, het familiepakket en het vraaggericht werken werden het hoogst gewaardeerd. Deelname aan het ontwikkelproject heeft ook de samenwerking binnen het team verbeterd.

Welke effecten worden er in de instellingen ervaren? De directies van de aan het project deelnemende kindercentra zijn positief over de resultaten. Zij hebben gedurende het project de ervaringen van de proeflocaties reeds een plek gegeven in hun beleid. De directies en andere experts op dit terrein achten het in het onderzoek ontwikkelde meetlint voor diversiteit in ouderbetrokkenheid een bruikbaar instrument mits het gekoppeld wordt aan het pedagogisch beleidsplan van de instelling. Een professionele kinderopvang kan niet zonder dialoog met ouders waarin de wederzijdse verwachtingen besproken worden. Dit project heeft daar concrete handvatten voor aangedragen.

7 Conclusies

Het onderzoek Diversiteit en Ouderbetrokkenheid heeft op verschillende fronten nieuwe inzichten opgeleverd.

In de literatuur is antwoord gezocht op de volgende vragen:

- 1a Welke inzichten biedt (onderzoeks)literatuur op het gebied van ouderparticipatie bij de opvang van kinderen op kindercentra en (voor) scholen?*
- 1b Op welke wijze besteden deze studies aandacht aan de diversiteit onder ouders ?*
- 1c Wat betekenen deze inzichten voor het ontwikkelproject betekenen en wat voegt het ontwikkelproject toe aan de gevonden inzichten?*

Geconcludeerd kan worden dat er in Nederland wel onderzoek is gedaan naar ouderbetrokkenheid in de kinderopvang, maar dat daarbij niet systematisch gekeken is naar de diversiteit onder ouders. Uit casestudies uit andere Europese landen blijkt dat de in het ontwikkelproject gehanteerde aanpak veelbelovend is: als ouders gezien worden als burgers en beroepskrachten vanuit die positie zelf de diversiteit onder ‘hun’ ouders gaan exploreren, kunnen ze de negatieve beeldvorming rond verschillende groepen ouders doorbreken. Maar door het accent te leggen op ‘samenleven’, ‘samen doen’, ‘samen denken’ en ‘samen beslissen’ en de sociale inclusie van ouders in de gemeenschap van het kindercentrum, worden functionele verschillen tussen ouders en beroepskrachten onderbelicht.

Bij elk van de onderscheiden rollen van ouders lijken andere verschillen onder ouders relevant worden. Bij de dienstverlening door ouders op het kindercentrum is de sekse en de mate waarin moeders full-time werken van belang. Om alle ouders te bereiken is extra aandacht nodig voor de vaders en fulltime werkende moeders.

Als ouders als bestuurders optreden is dat vaak vanwege hun uitgesproken pedagogische opvattingen of hun bestuurlijke capaciteiten, samen hangend met hun hogere sociaal-economische positie. Voor een door alle ouders gedragen bestuur is extra aandacht nodig voor ouders met minder uitgesproken meningen.

Bij ouders als co-opvoeders speelt de sociaal-economische positie opnieuw een grote rol, maar worden daarnaast ook factoren als alleenstaand moederschap, etnische herkomst en opvoedingsstijl van groot belang. Beroepskrachten moeten zich daar rekenschap van geven en steeds nagaan wanneer deze verschillen functioneel gehanteerd (kunnen) worden en wanneer niet.

Dat ouders ook vaak doelgroep van maatschappelijk beleid zijn, is velen van hen niet bekend. Maar beroepskrachten lijken ook niet altijd te beseffen dat ze worden

ingeschakeld om maatschappelijke doelen te dienen, die hun verhouding met ouders kleurt.

Kortom het literatuur onderzoek ten behoeve van de theoretische onderbouwing van het project Ouders en Diversiteit heeft laten zien dat sociale inclusie een belangrijke doelstelling voor kindercentra kan zijn, maar dat aandacht voor de verschillende verhoudingen waarin leidsters ouders treffen ook van belang is. Juist omdat ouders in die verschillende rollen om een ander benadering vragen, is het goed ouderbetrokkenheid in die verschillende invalshoeken te duiden. Anderzijds is het verleggen van het accent van de gescheiden verantwoordelijkheden van ouders en leidsters naar de mogelijkheden tot samenwerking tussen ouders en leidster wel heel stimulerend gebleken: leidsters willen graag samenwerken met ouders en zijn blij met een vakkundige ondersteuning op dat gebied.

Ten behoeve van de instrumentontwikkeling is in het onderzoek nagegaan of:

- 2 *De in het ontwikkelproject gehanteerde indelingen (zoals samen leven, samen doen, samen denken en samen beslissen) geoperationaliseerd kunnen worden in een schaal, waarmee kindercentra die aandacht willen besteden aan ouderbetrokkenheid en aan diversiteit zich kunnen meten aan andere (op dit gebied ervaren) centra.*

Geconcludeerd kan worden dat de begrippen ‘samen leven’, ‘samen doen’, ‘samen denken’ en ‘samen beslissen’ leidsters stimuleren tot allerlei activiteiten ter bevordering van de ouderbetrokkenheid. Ook de op inclusie gerichte doelen ‘erbij horen’, ‘identiteit erkennen’, ‘van elkaar leren’, ‘omgaan met vooroordelen’ bleken leidsters te inspireren, juist omdat daarin waarden als ‘samen’ en ‘medemenselijkheid’ worden benadrukt. Daarin kon iedereen zich vinden.

Maar leidsters en projectleiders vonden het wel moeilijk om aan te geven welke normen aan die begrippen konden worden verbonden. Gezamenlijk is een operationalisering tot stand gekomen, waarin leidsters, projectleiders en onderzoekers zich konden vinden, maar in de praktijk dienen activiteiten vaak meerdere doelen tegelijk. Door het gebruik van de meer analytische operationalisering beseften leidsters dat bepaalde doelen wel beleden worden, maar niet door activiteiten worden nagestreefd. Ook is het opvallend dat er minder activiteiten werden genoemd voor het ‘samen doen’, dan voor het ‘samen leven’ en ‘samen denken/beslissen’. Het lijkt erop dat leidsters ‘samen doen’ vanzelfsprekend vinden en het daarom niet als aparte activiteiten onderscheiden.

Op grond van het herhaald testen van de operationalisering is een voor derden hanteerbaar meetlint voor diversiteit in ouderbetrokkenheid ontworpen die op zeven aspecten meet in hoeverre leidsters aandacht hebben voor de diversiteit in de ouderbetrokkenheid. Deze zeven aspecten betreffen drie verschillende werkvormen, namelijk ‘samen leven’ (= elkaar goed informeren), ‘samen doen’ en ‘samen denken/beslissen’ en vier inclusie doelen, namelijk ‘erbij horen’, ‘identiteit erkennen’, ‘van elkaar leren’ en ‘omgaan met vooroordelen’.

Met behulp van interviews onder leidster én ouders is antwoord gegeven op de onderstaande onderzoeksvragen:

- 3a.1 Welke ervaringen en belangen hebben leidster en ouders ten aanzien van hun onderlinge contact?*
- 3a.2 Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse typen kinderopvang (hele of halve dagopvang in kinderdagverblijven, opvang in een peuterspeelzaal of voor – en vroegschoolse educatieve voorziening)?*
- 3a.3 Zijn er verschillen qua ervaringen en belangen bij de diverse contactmomenten (bij halen en brengen versus bij kindbesprekingen)?*
- 3b In hoeverre stemmen de ervaringen en belangen van ouders en leidsters overeen en vormen zij een draagvlak voor het gepropageerde ‘samen leven’, ‘samen doen’, en ‘samen denken/beslissen’?*
- 3c Waarmee zouden leidsters rekening kunnen houden in hun benadering van ouders met een ‘andere’ opvoedings- en leefstijl, zoals allochtone ouders en laagopgeleide of juist zeer hoogopgeleide ouders?*

Geconcludeerd kan worden dat leidsters en ouders de onderlinge contacten in het algemeen als zeer positief ervaren. Leidsters hebben daarnaast, vaker dan ouders, negatieve emoties, (onzekerheid, schuldgevoelens, etcetera), juist omdat zij zich verantwoordelijk voelen voor een goed contact.

Deze conclusie geldt voor alle typen omvang, de perspectieven van leidsters en ouders laten in alle typen omvang grotendeels het zelfde beeld te zien.

Een contact verloopt niet altijd vlot omdat leidsters en ouders naast een overlap aan belangen ook complementaire en tegengestelde belangen hebben. De overlap betreft vooral de inspanningen rond de zorg voor het kind. Het kind staat voor ouders centraal en leidsters sluiten zich terecht aan bij die behoefte. Daarnaast willen leidsters ouders graag ondersteunen en (laagopgeleide en allochtone) ouders maken daar gebruik van. Uit het onderzoek kwam niet naar voren dat ouders zich betutteld voelen door leidsters. Hoogopgeleide ouders maken soms gebruik van de expertise van leidsters, maar willen die ook op de proef stellen. In dat geval kan de positieve samenwerkingsrelatie onder druk komen te staan.

Er kan sprake zijn van tegengestelde belangen wanneer leidsters op grond van hun signalerende functies adviezen geven, waar de ouder niet van gediend zijn. Wanneer er alleen kindbesprekingen worden georganiseerd in geval leidsters ‘slecht nieuws’ moeten brengen, worden die contactmomenten voor leidster én ouders moeizaam. Op grond van het onderzoek kan bepleit worden regelmatig en met alle ouders kindbesprekingen te houden, ook als er goed nieuws te melden is.

Uit het onderzoek blijkt dat er wel draagvlak is voor ‘samenleven’, ‘samen doen’ en ‘samen denken/beslissen’, maar dat men ook oog moet hebben voor contactmomenten waarop het ‘samenzijn in gelijkwaardigheid’ niet vanzelfsprekend is en mogelijk functioneel ook niet terzake doende. Leidsters kunnen de vraag ‘Hoe is het geweest?’ ervaren als belangstellend, maar ook als controlerend. Dit laatste komt vooral voor als de betrokken ouder hoger opgeleid is en vragen stelt die de leidster onvoldoende kan

beantwoorden. Leidsters geven aan dat het kindercentrum ook een signalerende taak heeft. In de informatie-uitwisseling over die kinderen kunnen opmerkingen van de leidster over de (gebrekkige) ontwikkeling van het kind botsen met de verwachtingen van ouders.

Allochtone ouders worden in hun contacten op het kindercentrum wel gehinderd door de taalbarrière, de andere culturele achtergrond en de niet met autochtonen gedeelde ervaringen in Nederland, maar zij vergelijken die met andere contacten met Nederlanders en geven dan aan dat de contacten met leidsters positief uitsteken boven andere contacten, zij vinden dat leidsters hen warm en respectvol onthalen. Ouders die gebruik maken van het kindercentrum op grond van een sociale indicatie hebben een vergelijkbare ervaring: ze voelen zich afhankelijk van de beroepskrachten, maar genieten ook van de warmte en aandacht die leidsters hen bieden.

Tenslotte zijn de bij het project betrokken leidsters blij met de praktische ondersteuning die zij in het project hebben ervaren om gericht om te leren gaan met ouders, verschillende werkvormen te benutten en te leren reflecteren op eigen ervaringen terzake. De directies zijn eveneens positief over de resultaten. Professionele kinderopvang vergt een dialoog met ouders. Ouders moeten weten wat zij van het kindercentrum kunnen verwachten en hun eigen wensen kunnen presenteren. Alleen zo kan in samenwerking vraaggerichte opvang worden gerealiseerd. Leidsters moeten zich sterk genoeg weten om met alle zeer verschillende ouders zo'n samenwerking aan te gaan. Het project heeft daartoe zowel nieuwe inzichten als nieuwe praktische instrumenten aangeleverd.

Literatuur

Geciteerde bronnen:

Autar KC, Gelauff-Hanzon, MJ, de Jong G, Walraven. *Ouders en school*. Alphen aan de Rijn, Samsom HD Tjeenk Willink, 1996.

Beckhoven A, Meeuwig M. *Mama komt je straks weer halen*. Bloemendaal: Aramith uitgevers, 1992

Boeke H. Oudersonline, www.ouders.nl/mkopv2004-wetgeving.htm

Bowlby J. *A secure base. Clinical Applications of Attachment theory*. London, 1988

Bouwer E, Vedder P. *Kleine verschillen, intercultureel werken in de kinderopvang*. Utrecht: de Tijdstroom, 1995

Bouwmeester M, Deković, Groenendaal H. *Opvoeding in Somalische vluchtelinggezinnen in Nederland*. Assen: Van Gorkum, 1998

Bronneman-Helmers HM. *Opinies over onderwijs, opvattingen van de bevolking en van opinieleiders over onderwijs(beleid)*. Rijswijk/Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, 1993

Bronneman-Helmers HM, Taes CGJ. *Scholen onder druk, op zoek naar de taak van de school in een veranderende samenleving*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, 1999

Brooker L. *Starting School- Young Children learning Cultures*. Londen: Open University press, 2002

Caluwé L de, Vermaak H. *Leren veranderen, een handboek over veranderkunde*. Deventer: Kluwer, 1999

Coneta C. *Including all*. Dublin: Veritas, 2002

Cordus J, Ince D. *Actieve ouderbetrokkenheid*. Utrecht: NIZW, 2002

Clerkx L, Pot L. *Lieve oppas gevraagd? Kinderopvang in Nederland door de jaren heen*. Oosterbeek: WKN, 1987

Dijke A, Terpstra L, Hermans J. *Ouders over kinderopvang, een onderzoek naar meningen, ervaringen, wensen en keuzen van mannen en vrouwen*. Amsterdam: SCO, 1994

Distelbrink M. *Opvoeding in Surinaams-Creoolse gezinnen in Nederland*. Assen: Van Gorkum, 1998

- Freire P. *Pedagogy of Hope, reliving Pedagogy of the Oppressed*. Sao Paolo, 1998
- Frijda, N.H. *De psychologie heeft zin*, Prometheus, Amsterdam, 1993
- Geense P, Pels T. *Opvoeding in Chinese gezinnen in Nederland*. Assen, Van Gorkum, 1998
- Herweijer L, Vogels R. *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag: CPB, 2004
- Hol A. *Uitspraken over inspraak*. Utrecht: Mutant, 1993
- Keulen A van, Doeleman W. *Verslag projectgroep Ouders en Diversiteit dd 20-4-2005*. Utrecht: Mutant, 2005
- Klaassen C, Leeferink H, Veugelers W, Kat E de, Wardekker W. *Partners in opvoeding in het basisonderwijs. Ouders en docenten over de pedagogische opdracht en de afstemming tussen gezin en school*. Assen: Van Gorkum, 1998
- Leseman PPM, Sijlsing FF, Rap-A-Joe SR, Sahin S. *Gezinsdeterminanten van de cognitieve ontwikkeling van vierjarige Nederlandse, Surinaamse en Turkse kleuters*. In: *Pedagogische studiën*, 1995;186-205
- MacNaughton G. *Whose truth do you privilege? Parents, partnership and power*. In: Keulen A van. *Partnerschap tussen ouders en beroepskrachten. Handboek voor kinderopvang en onderwijs*. Amsterdam: SWP, 2006
- Nijsten C. *Opvoeding in Turkse gezinnen in Nederland*. Assen: Van Gorkum, 1998
- Pels T. *Opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland*. Assen: Van Gorkum, 1998
- Pels T. *Opvoeding en integratie, een vergelijkende studie van recente onderzoeken naar gezinsopvoeding en pedagogische afstemming tussen gezin en school*. Assen: Van Gorkum, 2000
- Pugh G, Aplin G, Death E, Moxon M. *Partnership in action – Working with parents in preschool centres – an evaluation*. Volume one, National Children's Bureau, Londen, 1987
- Rispens J, Hermans JMA, Meeuws WHJ. *Opvoeden in Nederland*. Assen: Van Gorkum, 1996
- Şikcan S. *Die verstehen uns nicht! Den Dialog mit Immigranteneltern eröffnen*. In: Preissing C, Wagner P. (Hrsg) *Kleine Kinder, keine Vorteile? Interkulturelle und Vorurteilsbewusste Arbeit in Kindergarteneinrichtungen*. Freiburg im Breisgau: Herder, 2003 s 85-7
- Şikcan S. *Im Dialog mit Eltern, Elterngesprächskreise über Erziehungsfragen*. Berlijn: DECET, mei 2004
- Singer E. *Kijk op kinderopvang, ervaringen van ouders*. Den Haag: Jan van Arkel, 1991
- Singer E. *Shared care for Children*. *Theory & Psychology*, 1993; 3(4):429-449 (SAGE)

- Smit F. *De rol van ouderparticipatie in het basisonderwijs*. Amsterdam: UVA, 1991
- Smit F, Moerel H, van der Wolf K, Slegers P. *Building bridges between home and school*. Nijmegen/Amsterdam: ITS/Kohnstamm Institute, 1999
- Smit F, van Doesborgh J. *De onderhandelmoeres in opvoedend Nederland*. ITS, 2001
- Smit F, Driessen G. *Allochtone ouders willen meer samenwerken met basisonderwijs*. In: *Vernieuwing*, 2005; 64(2)
- Smit F, Driessen G, Doesborgh J. *Opvattingen van allochtone ouders over onderwijs: tussen wens en realiteit*. ITS, 2005
- Tavecchio LWC, van IJzendoorn MH, Verhoeven MJE, Reiling EJ, Stams GJJM. *Kinderopvang in Nederland: een empirisch onderzoek naar de afstemming tussen ouders en professionele opvoeders in relatie tot de kwaliteit van kinderopvang*. Leiden, 1996
- Tavecchio LWC, Fukkink RG. *Empirisch onderzoek naar de Nederlandse kinderopvang*. In: Vandenbroeck M (red). *Pedagogisch management in de Kinderopvang*. Amsterdam: SWP, 2005
- Tesser PTM, Dugteren FA van, Herweijer LJ, Wouden HC van der. *Rapportage minderheden 1966, Bevolking arbeid, onderwijs, huisvesting*. Rijswijk/Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau/VUGA, 1996
- Tesser PTM, Veenman J. *Rapportage minderheden 1997. Van school naar werk: de arbeidsklassen van jongens uit minderheden in verband met het door hen gevolgde onderwijs*. Rijswijk/Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, 1997
- Vandenbroeck. *Een blik op de yeti, vijf jaar later, Cultuurverschillen en jonge kinderen*. *Pedagogiek in Praktijk*, 2004;26-29
- Vedder P, Bouwer E, Pels T. *Multicultural Child Care, Multilingual Matters LTD*. England: Clevedon, 1996
- Vermeer HJ, IJzendoorn MH van, Kruif REL de, Fukkink RG, Tavecchio LWC, Riksen-Walraven JMA, Zeijl J van. *Kwaliteit van de Nederlandse kinderdagverblijven: trends in kwaliteit in de jaren 1995-2005*. Amsterdam: Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO), 2005
- Verschuur A, et al. *Professionele opvang gevraagd, geschiedenis van de kinderopvang*. Den Haag: Stichting geschiedschrijving Kinderopvang, 2005
- Vogels R. *Ouders bij de les. Betrokkenheid van ouders bij de school van hun kind*. Den Haag: SCP, 2002
- Winter M. *Kinderen als medeburgers. Kinder- en jeugdparticipatie als maatschappelijk opvoedingsperspectief*. Enschede: Elsevier/de Tijdstroom, 1995

Winter M. *Het voorspelbare kind, VTO (vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoornissen) in wetenschappelijk en sociaal-historisch perspectief*. Dissertatie Katholieke Universiteit Brabant. Lisse: Swets en Zeitlinger, 1986

Wit C de. *Opvoeden doe je samen. Werken aan een inspirerend pedagogisch klimaat*. Den Haag: Makelaars VVE, 2002

IJzendoorn MH, Tavecchio LWC, Goossens EP, Vergeer MM. *Opvoeden in geborgenheid. Een kritische analyse van Bowlby's attachment theorie*. Lochem: Van Loghum Slaterus, 1982

Niet geciteerde literatuur die wel is meegenomen in de literatuurstudie:

About F. *Children and Prejudice*. Oxford: Basil Blackwell, 1988

About F, Doyle AB. *Parental and peer influences on children's racial attitudes*. International Journal of Intercultural relations, 1996; 20:371-383

Daal HJ van, Broenink N, Kromontono NE, Tabibian E, Tabibian N. *Bevordering van ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie op basisscholen. Een quick scan van behoeften en perspectieven voor de provincie Zuid-Holland en de provinciale steunfunctie-organisaties*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut, 2002

Groot J, Buggenum W van, Boer-van Dongen M de, Hermanns, J. *Kinderen, leidsters, ouders, samen. Een handleiding voor methodische werken met kinderen en ouders in kindercentra*. Amsterdam: SWP, 1995

Jungbluth P. *Multicultural education in a changing global economy. Canada and the Netherlands*. Münster/New York: Waxmana, 1995

Keulen A van. *Ik ben ik en jij bent jij. Opvoeden zonder vooroordelen*. NIZW, 2000

Keulen A van en Doeleman W. *Projectvoorstel Ouders en Diversiteit*. Utrecht: Mutant, 2000

Keulen A van en Doeleman W. *Rapportage 1^e jaar Project 'Ouders en Diversiteit'*. Utrecht: Mutant, 2004

Keulen A van en Doeleman W. *Rapportage 2^e jaar Project 'Ouders en Diversiteit'*. Utrecht: Mutant, 2005

Knijp GCM, Verheyen CMLH. *Tussen plicht en ontplooiing. Het welbevinden van moeders met jonge kinderen in een veranderende cultuur*. Proefschrift. Nijmegen: ITS, 1988

Komter AE. *De macht van de vanzelfsprekendheid; relaties tussen mannen en vrouwen*. Den Haag: Vuga, 1985

Ligtemoet I, Zwetsloot L. *Ouders betrekken bij kindercentra. Het kan!* NIZW, 2000

Loggem D van, Autar K (eds). *Ouders tussen opvoeding en onderwijs*. Amsterdam: SWP, 2002

- Loo J van. *Effectief communiceren met ouders*. Alphen aan den Rijn: Kluwer, 2004
- MacNaughton G. *Dolls for Equity: young children learning respect and unlearning unfairness*. Paper presented to the Persona Doll Conference. Londen, 1999
- Raundalen M. *Care and Courage*. Stockholm: Rädda Barnen, 1991
- Rich D. Megaskills. *Building children's Achievement for the Information Age. Promoting Positive Outcomes: issues in children's and families' lives*. Boston/New York, 1998
- Rietveld-van Wingerden. *De Nederlandse wetgeving van 1806 en het joodse onderwijs*. In: (web) Periodiek van de Vereniging Vrienden van het Nationaal Onderwijsmuseum. Laatste update 5-3-2006. www.deschoolanno.nl/Artikelen/artjrg16_20/art190302.
- Rooyen A van, Wit C de. *School en ouders als partners: van visie naar praktijk, een handreiking voor basisscholen*. Den Haag: Nederlandse Katholieke Vereniging van Ouders, 2004
- Schuil PB, Bolcher DJA, Brouwers-de Jong EA, Hengeveld H, Lokven EM van, Menu TMA, Norg AGH. *Nederlands leerboek voor de jeugdgezondheidszorg*. Assen/Maastricht: Van Gorkum, 1987
- Singer E. *Opvoedingsonzekerheid en Opvoedingswetenschap*. In: Gerris JRM. Gezinsonderzoek nummer 4, Ouderschap en ouderlijk functioneren. Amsterdam/Lisse: Swets en Zeitlinger, 1991
- Singer E. *De ouders blijven het belangrijkste!*. In: Hol A (red.) Ouderbeleid in de kinderopvang. Amersfoort: Academische Uitgeverij, 1994
- Tavecchio LWC. *Kinderopvang: De emancipatie van een uniek en relevant opvoedingsmilieu tussen gezin en school*. *Pedagogiek*, 2001; 21:4
- VandenBroeck M. *From Crèches to Childcare: constructions of motherhood and inclusion/exclusion in the history of Belgian infant care*. In: *Contemporary Issues in Early Childhood*. 2003; 4:(2)137-148
- Vandenbroeck, M. *De blik van de Yeti*. Over opvoeden tot zelfbewustzijn en verbondenheid. Utrecht: SWP, 1999
- VandenBroeck M. *Tevredenheid op een schaal*. *Alert*, 2004; 30(2):63-73
- Vries P de. *Mét ouders kom je verder... Ouders in het basisonderwijs*. Amersfoort: CPS, onderwijsontwikkeling en advies, 2004

Bijlage 1 Oudercontacten in Amsterdam Den Haag Eindhoven en Tilburg, juni 2004

	Amsterdam	Den Haag	Eindhoven	Tilburg
Intake	<p>* Eerst schrijven ouders zich in bij afdeling klanten, (krijgen infopakket) dan gaan ouders het centrum bekijken, rondleiding en intakegesprek met leidsters en leidinggevende, adhv standaardvragenlijst en de bagage van de leidster</p> <p>* Je geeft de standaardinformatie over enten, eten, slapen, dagindeling, reserve kleren en pantoffels mee, laat ze de groep zien en de collega's, dagindeling, bespreekt de voeding, slaapritme, speen en andere benodigdheden en wie ophaalt. en je vraagt naar het verloop van de bevalling</p> <p>* We laten crèche zien, geven info over de regels en openingstijden en dagindeling.</p> <p>* Dan al aangeven dat er halfjaarlijks oudergesprekken zijn, ook als alles goed gaat: elkaar informeren over ontwikkelingen</p>	<p>* Inschrijving op hoofdkantoor, dan intake door centrumhoofd</p> <p>* We geven bij intake aan dat wij contact willen, maar ouders zijn druk, hebben school of werk.</p> <p>de intake is vrij formeel: gegevens van ziekten, groei, papieren en leveringsvoorwaarden</p> <p>* Daarna kennismakings-gesprek met leidster. Dan komt het kind mee. We vertellen wat we doen zo de hele dag en laten zien wat ze moeten meenemen. Ik vraag dan niet naar de thuissituatie, wel telefoonnummer, taal, voeding, godsdienst</p> <p>* Laat dagindeling zien, wat men moet meenemen, wat het kind eten mag</p> <p>* We hebben foto's om alles te laten zien. Over hun verwachtingen praten we niet zo.</p>	<p>* Na de intake op het ROC krijgt het hoofd al de formulieren. Intake kan soms meteen soms na afspraak</p> <p>* Een Nederlands sprekende kennis als tolk</p> <p>Er is voor de intake een meertalig kijkboek gemaakt.</p> <p>* Daarna rondleiding om de praktijk te laten zien.</p> <p>* Met foto-boekje wordt getoond hoe het hier toegaat; de dagindeling, halen en brengen, praktische informatie en rondleiding</p> <p>* Omdat ouders na de intake de groep bezoeken zien ze het voordat ze er hun kind voor het eerst achter moeten laten. Verder hebben we dan een rustig gesprek om met het foto boek alle punten te introduceren.</p>	<p>* Eerst info stedelijk gaat via infopakket. Als formele inschrijving financiën rond zijn volgt plaatsing. Dan info per centrum met rondleiding of ouderavond.</p> <p>* Op inschrijfformulier staat o.a. werkgever, burg staat, geboorteland en opleidingsniveau en bij plaatsing wordt moedertaal en cb-gegevens gevraagd</p> <p>* Bij inschrijfformulier staat o.a. werkgever, burg staat, geboorteland en opleidingsniveau en bij plaatsing wordt moedertaal en cb-gegevens gevraagd.</p> <p>* Bij intake moeten ouders zich welkom voelen, ook al komen ze eerst op de wachtlijst.</p>
Wen- periode	<p>* Tijdens de wenperiode komt de ouder met het kind mee, om het veiligheid te bieden, eerst een uurtje, dan steeds langer</p>	<p>* Op eerste dag wenperiode nog een kennismakings-gesprek en praktische gegevens uitwisseling, b.v. 'mijn kind mag geen melk'</p> <p>Ene centrum: eerste dag went kind met ouder een uur, eet mee, speelt buiten of boven, volgende dag langer, tot een week, daarna gewoon</p> <p>andere centrum: kinderen wennen eerst een uurtje: daar zitten de ouders niet</p>	<p>* Na de intake moeten de moeders snel naar school, ze hebben geen wenperiode</p>	<p>* Veel aandacht voor ouders de eerste dag: moeilijk om kind achter te laten.</p> <p>* Wie langer blijft krijgt meer band. Eerste dag blijft ouder vaak</p>

	Amsterdam	Den Haag	Eindhoven	Tilburg
		bij. Ze mogen wel maar doen dat niet. Elke dag wat langer		
Halen en brengen	<p>* Er staat altijd koffie en thee klaar voor ouders, maar velen hebben het druk met kinderen op school zelf naar werk etc.</p> <p>* 's Middags kan je meer doen: foto's kijken of afspraak maken.</p> <p>'sMorgens drinken ouders niet eens thee: te veel haast.</p> <p>* Een kwart van de kinderen wordt door broers of zussen komen.</p> <p>* We eisen de ouders 1 x per 2 weken te zien.</p>	<p>* Belangrijkste contact bij halen en brengen: verslag hoe het met het kind gaat.</p> <p>alle leidsters kennen alle ouders, omdat we samen starten.</p> <p>* Het is vaak druk, ouders duwen kind door de klapdeuren, zonder contact. Ontevreden daarover, ruimte is te druk en in de groep starten kan niet ivm weinig personeel.</p> <p>* De regel is dat ouders hun kind halen, als een ander komt moet de ouder dat tevoren melden. Ouders willen niet dat hun kind met vreemden meegaat.</p> <p>* Bij ziekte bellen we de ouder of familie en wordt het kind vaak opgehaald</p> <p>Soms bellen we ook als ouders zich zorgen maken over hun kind.</p>	<p>* Contact vooral bij halen en brengen. Duur daarvan is wisselend.</p> <p>* Ouders hebben haast. Ik poog ze allemaal even echt te zien</p> <p>* Bij het halen poog ik ouders echt te spreken, te laten zien wat hun kind doet, maar het is ook hectisch dan.</p> <p>* Meestal is het spullen pakken, kind mee en wegwezen.</p> <p>* Wij werken met mentoren: dat zij 'hun' ouders geregeld zien.</p>	<p>* Eerste drie weken spreek ik ouders veel bij halen en brengen. Daarna minder, ik blijf benoemen als er iets bijzonders gebeurd is.</p> <p>* Zelf ouders direct aanpreken helpt. het zijn wel steeds dezelfde ouders toch</p> <p>* Er is ruimte om met ouder even apart te praten uit respect. Ze proberen met alle ouders even contact te hebben.</p> <p>* We blijken alle ouders te zien</p>
Feesten	<p>* We hebben ieder jaar feesten, met Sinterklaas en zomerfeest, dat ze elkaar leren kennen * Bij feesten maken ouders nasi etc.</p> <p>* Mooie kleren en eigen muziek op cassettes</p>	<p>* We organiseren zoveel mogelijk feesten of theemiddagen uit alle culturen</p> <p>lente zomer, Divalifeest, Suikerfeest etc.</p> <p>* Inbreng van culturen: aankondiging in alle talen .</p> <p>* Ouders soms wel soms niet bij feestorganisatie betrokken.</p> <p>* Ouders blijven vaker hangen nu er meer feesten zijn. Je kunt ouders makkelijker aanspreken en vaders ook inschakelen</p>	<p>* Dit jaar een multicultifeest georganiseerd door ouders. Ze speelden muziek en dansten: het verbindt</p> <p>* Wij als centrum hebben met kerst een Nederlandse lunch aangeboden en ouders hebben een leidsterdag georganiseerd met een powerpoint over de leiding.</p> <p>* Bij feesten kunnen ouders hun eigen cultuur inbrengen; eten muziek en dans uit eigen land. Dat maakt de gesprekken lossier</p> <p>* Verjaardag wordt gevierd, soms met ouders</p>	<p>* Het jubileumfeest organiseer ik met ouders.</p> <p>* We vragen hulp van ouders voor de organisatie</p>

	Amsterdam	Den Haag	Eindhoven	Tilburg
			erbij	
Oudercommissie	<ul style="list-style-type: none"> * Oudercommissie is doodgebloed, toen ouders/kinderen weggingen * Ouders uitgelegd dat ze via de oudercommissie meer inspraak kunnen hebben * Maar het is moeilijk om ouders voor de oudercie te vinden 	<ul style="list-style-type: none"> * Ouders werven per brief gaat niet, je moet ze mondeling ervoor vragen: vertellen wat het inhoudt * In de oudercie zitten heel actieve ouders, die anderen weer actief maken * Oudercie denkt mee en organiseert feesten, help mee * Beleidsplan besproken de tuininrichting en het zomerfeest 	<ul style="list-style-type: none"> * Oudercommissie bestaat uit zeer enthousiaste mensen. Ze krijgen intensief contact onderling, weten sneller wat er gebeurt. * Ze hebben een feest georganiseerd en vergaderen 1x p2 weken * Nieuwe ouders worden verwelkomd door leden van de oudercommissie die o.a. de video van het centrum laten zien 	<ul style="list-style-type: none"> * Stedelijk willen we graag helpende ouders, ook sturend zoals in adviserende cliëntenraad. * In peuterspeelzalen nog meer contacten. * In dit centrum ouders gevraagd die meedenken en meebeslissen. Ook vaders en een kritische moeder. Criterium is of je met ouder in gesprek komt, ouders adviseren, ze beslissen niet . * In dit centrum geen oudercommissie, ouders wilden niet
Ouder/kind gesprekken	<ul style="list-style-type: none"> * Door de samenvoeging van twee centra hebben we oudergesprekken met 'nieuwe' ouders * Gesprekken adhv anekdotes en observatiemap die leidsters bijhouden * Soms komt er vertrouwelijke informatie over problemen bijvoorbeeld met kind in Afrika nog. Ik verwijs dan naar maatschappelijk werk 	<ul style="list-style-type: none"> * Na 3 maanden gesprek over hoe het kind het doet op het centrum , hoe het thuis gaat en of ouders vragen hebben. * We vragen naar de taal- en spelactiviteiten thuis, eten, slapen, speelruimte. * We vertellen adhv observatielijst, vooral positieve dingen benoemen * Eén moeder komt steeds niet * We doen ze om lunchtijd * Gesprekken 1 x per jaar en in nood 	<ul style="list-style-type: none"> * 4-8 weken na de komst, bij problemen en bij vertrek (na 1 jaar) * Je bespreekt de ontwikkelingen van het kind adhv 'plussen' * Dan kan je meer vertellen dan bij halen en brengen ik vraag veel aan de ouders. * Soms gaan zij dan ook mij bevragen, dat is pas evenwichtig * Dan vertellen ze wat ze van het centrum vinden 	<ul style="list-style-type: none"> * Oudergesprek na 6-8 weken en bij overgang naar school exitgesprek uitgebreider nu we Piramide observaties gebruiken
Oudermiddagen	<ul style="list-style-type: none"> Via Caleidoscoop zijn er drie bijeenkomsten met ouders gehouden: over de bibliotheek over straffen en belonen en over het nut van boeken: kijken en voorlezen 	<ul style="list-style-type: none"> * Er was 1 x per maand thema bij de thee op de groep, maar dat is verwaterd. * We hebben een voorleesontbijt georganiseerd. na het lezen ouders apart van kinderen om hen te vertellen over de bibliotheek. * Geen koffie-ochtenden, wel een middag Chinees nieuwjaar gevierd, met eten en drinken en veel informatie 	<ul style="list-style-type: none"> * Iedere groep heeft tweewekelijks koffieochtend of theemiddag, dan praten we over alledaagse dingen. * Op de koffieochtenden komen steeds dezelfde ouders * Ouders hebben vaak geen tijd voor koffieochtenden * Je moet dan ook op kinderen letten, dus chaotisch . * Op het ROC laten we 	<ul style="list-style-type: none"> * Er zijn thema avonden er is een film gemaakt over dagelijkse gang van zaken en die is voor ouders vertoond * * Eén centrum: Veel ouders komen op knutselavonden en de koffie of thee inloop na de vakantie * Andere centrum: Vroeger 2 x per jaar ouderavonden, nu zo druk, lang niet gedaan. * Wel koffieochtenden gestart elke maand: doel

	Amsterdam	Den Haag	Eindhoven	Tilburg
			na 8 weken visueel zien hoe het hier gaat, incl taalstimulering met taalkisten, regeloverzicht. Er is een formele tolk	informeel contact en kijken naar kinderen door screen
Uitstapjes	Vaders, moeders, tantes willen allemaal mee met de uitstapjes. Voor Nederlanders is naar Artis gaan of zo gewoner dan voor allochtonen	* We doen veel uitstapjes, naar het strand, kinderboerderij etc. * We hebben ook schriftelijke toestemming voor de uitstapjes		* Ouders gaan mee bij uitstapjes * Ouders mogen meedraaien, op de groep maar willen dat niet.
Diversen		* Veel brieven in alle talen, maar velen lezen niet, dus je moet het ook mondeling uitleggen. Soms is het moeilijk om iets uit te leggen * Op centrum lijstjes wat elk kind wel/niet mag eten, welke medicijnen etc. * Bij sluiting of andere regels hangen we de info op in alle talen, maar we vertellen het ook mondeling en wijzen dan op de papieren * Voor een moeder houden we een schriftje bij ivm schildklierafwijking	* We schrijven in de groepsmap maar veel ouders lezen het niet. Straks krijgen ze fotoboekje mee naar huis * Soms signaleren we problemen met een kind: dan hebben we het medisch kinderdagverblijf bij de hand. * Voor ouderproblemen moeten we verwijzen * Soms draaien ouders mee op de groep	* Piramideboekje met liedjes en activiteiten gaat mee naar huis: te vrijblijvend * Door boekenpret lenen we ouders gratis boeken * Nieuwsbrief wordt ook niet veel gelezen * Open inloop: eerste 20 minuten werken we met ontwikkelingsmateriaal met kind en ouders, idee is 1 x per maand ouders vragen gezelschapspelletjes mee te doen.

Bijlage 2 Activiteiten in het kader van ‘samen leven, ‘samen doen’ en ‘samen denken/beslissen’ gericht op vijf DECET doelen

	Samen leven	Samen doen	Samen denken
Erbij horen	<p>Leidsters informeren ouders over de dagelijkse gang van zaken op het centrum.</p> <p>Leidsters vragen ouders wat hun wensen zijn ten aanzien van de dagelijkse gang van zaken op het centrum.</p> <p>Het kindercentrum staat altijd open voor ouders.</p> <p>Het kindercentrum heeft een ruimte waar leidsters en ouders elkaar kunnen spreken.</p> <p>Leidsters geven ouders bij de intake aan dat zij (en hun kind) welkom zijn ook als het kind niet direct geplaatst kan worden.</p> <p>Leidsters nemen op de eerste wendag(en) voldoende tijd om de nieuwe ouder(s) te onthalen en antwoord te geven hun vragen.</p>	<p>Leidsters vragen ouders deel te nemen aan uitstapjes</p> <p>Leidsters vragen ouders welke rol zij willen vervullen bij uitstapjes</p> <p>Leidsters vragen ouders eigen gerechten te koken voor het feest</p> <p>Leidsters en ouders organiseren samen feesten</p> <p>Het kindercentrum heeft een budget voor ouderactiviteiten.</p>	<p>Leidsters informeren ouders bij de intake over de plaatsingsprocedure en betalingswijze</p> <p>Leidsters informeren ouders bij de intake over de dagelijkse gang van zaken op het centrum en de rol van ouders daarin</p> <p>Leidsters vragen ouders bij de intake welke rol zij willen vervullen in de dagelijkse gang van zaken op het centrum</p> <p>Leidsters stimuleren ouders om invloed uit te oefenen op het managen van de kinderopvang.</p> <p>Leidsters vragen ouders deel te nemen aan de oudercommissie</p> <p>Leidsters vragen ouders zich in te zetten als contact ouder</p> <p>Leidsters geven informatie van ouders onderling goed door.</p>
Elkaars identiteiten erkennen	<p>Leidsters zijn zich bewust van hun afkeer voor bepaalde opvoedingspraktijken</p> <p>Leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich moeilijk in het Nederlands kunnen uitdrukken</p> <p>Leidsters checken altijd of hun informatie aan ouders goed begrepen is</p> <p>De schriftelijke informatie van het kindercentrum is voor ouders goed leesbaar</p> <p>Leidsters geven niet alleen</p>	<p>Leidsters bevragen ouders achteraf hoe zij een feest of uitje ervaren hebben.</p> <p>Leidsters bevragen ouders hoe zij in het algemeen feesten/uitjes organiseren</p> <p>Leidsters bevragen ouders welke activiteiten zij graag doen met/voor het kindercentrum</p> <p>Leidsters gaan na welke kwaliteiten ouders hebben</p> <p>Bij het verdelen van taken (bij feesten of uitjes) vragen leidsters</p>	<p>Leidsters gaan na welke ouders willen meedenken over actuele vraagstukken op het centrum</p> <p>Leidsters gaan na hoe ouders thuis omgaan met actuele vraagstukken in de opvang en opvoeding</p> <p>Leidsters gaan na welke voordelen aan iedere achtergrond 'kleven': zij zoeken naar de meerwaarde van diversiteit onder ouders.</p> <p>Het kindercentrum doet geregeld onderzoek naar de tevredenheid</p>

	Samen leven	Samen doen	Samen denken
	mondelijke of schriftelijke informatie: ze laten ouders ook zien en beleven hoe het kindercentrum 'werkt'	aan ouders wat zij zouden willen doen	van ouders In klantenpeilingen houdt het Kindercentrum rekening met de diversiteit onder ouders
Van elkaar leren	Leidsters vragen ouders hoe zij thuis opvoeden Leidster stimuleren ouders tot het stellen van vragen. Leidsters geven ouders (waar mogelijk) aan dat het goed ging met hun kind Leidsters geven ouders aan wat het kind gedaan heeft op het centrum	Leidsters laten merken dat zij meerwaarde ervaren in de samenwerking met ouders Leidsters benoemen wat zij van een ouder geleerd hebben Leidsters geven aan welke beperkingen ze zelf hebben Leidsters geven ouders aan dat iedereen zo zijn/haar beperkingen heeft Leidsters helpen ouders te leren van hun ervaringen Leidsters volgen adviezen van ouders over het organiseren van feesten op.	Leidsters bespreken met ouders hoe zij de opvoeding in het centrum kunnen afstemmen op de opvoeding thuis Leidsters bespreken met ouders hoe ouders hun opvoeding thuis kunnen afstemmen op de opvoeding op het kindercentrum Leidsters gaan na hoe de kwaliteiten van iedere ouder kunnen worden benut voor het kindercentrum Leidsters vragen verschillende ouders (allochtoon en autochtoon, hoog- en laagopgeleide ouders) deel te nemen aan de oudercommissie
Omgaan met vooroordelen	Leidsters luisteren naar wat ouders zeggen, ook bij meningsverschillen Leidsters laten zien dat ze ouders die het te druk hebben voor een praatje, toch waarderen	Leidsters geven ouders die iets doen voor het kindercentrum de kans het op hun eigen manier te regelen, ook als ze het zelf anders zouden doen.	In vergaderingen van de oudercommissie worden verschillen in inzichten en belangen openlijk besproken Leidsters signaleren wanneer iemand (onbewust) een vooroordeel uit over ouders
Participatie als burger	Het kindercentrum geeft ouders informatie over voorzieningen in de buurt Het kindercentrum informeert ouders welke rechten en plichten zij hebben/kunnen krijgen in de aansturing van het kindercentrum	Leidsters geven ouders de kans zelfstandig activiteiten uit te voeren met kinderen Bij de organisatie van activiteiten door ouders dragen zij steeds meer verantwoordelijkheid Het kindercentrum bewaakt dat steeds andere ouders betrokken zijn bij activiteiten	De oudercommissie heeft adviesrecht over personeelszaken en inrichting van het gebouw van het kindercentrum Leidsters evalueren met ouders hoe de gezamenlijke activiteiten zijn ervaren

Bijlage 3 Vragenlijst voor leidsters in de 2e meting van Diversiteit en Ouderbetrokkenheid

NIVEL

Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg

t.a.v. Fuusje de Graaff

Diversiteit en ouderbetrokkenheid

Antwoordnummer 4026 3500 BV Utrecht

tel 030-2729803 of 06-25378039

VRAGENLIJST voor leidsters van de pilots Ouders en Diversiteit november 2004

Toelichting

Deze vragenlijst is een vervolg op de interviews die in mei en juni 2004 in de pilots zijn afgenomen in het kader van het onderzoek Diversiteit en Ouderbetrokkenheid. Ook toen hebben jullie veel informatie gegeven over de feitelijke contacten, over hoe jullie omgaan met ouderbetrokkenheid en respect voor diversiteit en over jullie ervaringen met het project Ouders en Diversiteit.

Deze keer willen we de vragen meer standaardiseren, zodat de verwerking minder tijd kost en een vergelijking door de tijd heen mogelijk wordt. Zou je deze vragenlijst willen invullen?

Bij de meeste vragen kan je kiezen uit een aantal antwoordmogelijkheden. Zet in het passende hokje een kruisje. Wanneer je je vergist bij het aankruisen van een antwoord kan je dat herstellen door het aangekruiste hokje helemaal zwart te maken en vervolgens het goede hokje aan te kruisen.

Ja (fout antwoord)

Nee (juiste antwoord)

Alle gegevens worden anoniem verwerkt. Toch willen we je vragen op dit voorblad je voornaam te zetten. Dit om jouw gegevens te kunnen vergelijken met je eerdere gegevens (en volgende gegevens).

Mijn voornaam (eventueel ook de eerste letter van de achternaam) is:

.....

Bij voorbaat veel dank voor je medewerking!

VRAGENLIJST voor leidsters van de pilots Ouders en Diversiteit november 2004

Eerst volgen hier een aantal gesloten vragen

1. Je bent jaar oud

2. Tot welke etnische groep reken je jezelf (meerdere antwoorden mogelijk)?
 - Nederlands
 - Turks
 - Marokkaans
 - Surinaams
 - Antilliaans of Arubaans
 - Chinees
 - Indonesisch
 - anders, namelijk.....

3. De hoogste opleiding die jij afsloot is
 - LBO/VMBO/MAVO
 - HAVO
 - MBO
 - HBO of hoger
 - anders, namelijk.....

4. Je bent werkzaam in de kinderopvang sinds (jaartal invullen)

5. Het kindercentrum waar je werkt biedt opvang voor kinderen van
ouders/ouderparen
svp het aantal schatten, waarbij een vader en moeder samen gelden als één
ouderpaar)

6. Hoeveel procent van die ouders is naar jouw schatting
allochtoon?.....
Hoeveel procent van die ouders is naar jouw schatting hoog opgeleid?.....

7. Met hoeveel ouders (ouderparen) houd jij in principe in 2004 kindbesprekingen?
Hoeveel oudergesprekken heb je in 2004 gevoerd?.....
Hoeveel procent van 'jouw' ouders is dat?.....
Hoeveel oudergesprekken heb je sinds 1 september gevoerd?.....
Hoeveel procent van 'jouw' ouders is dat?.....

8. Benoem eens aan hoeveel activiteiten ouders sinds 1 september hebben deelgenomen:

- Uitstapjes keer totaal ... ouders
- Feestenkeer totaalouders
- Ouderochtenden/middagen keer totaal ouders
- Meedraaien op de groepkeer totaalouders
- Oudercommissiekeer totaalouders
- anders, namelijkkeer totaalouders

9. Aan welke (landelijke) workshops/projectactiviteiten heb je persoonlijk deelgenomen?

.....

.....

.....

10. **Nu volgen gesloten vragen over je belevingen en meningen (bij de nu volgende vragen kan je aangeven door een kruisje te zetten in een bepaalde kolom of je het met een uitspraak eens of oneens bent).**

		<i>hele- maal niet mee eens</i>	<i>niet mee eens</i>	<i>niet mee eens en niet mee oneens</i>	<i>mee eens</i>	<i>hele- maal mee eens</i>
a	Ouders kunnen altijd met mij bespreken hoe het met hun kind gaat. Daar maak ik de tijd voor					
b	Ik kan altijd met ouders bespreken hoe het met hun kind gaat. Zij maken daar de tijd voor					
c	Ik ben tevreden over de tijd die ik heb besteed aan het houden van kindbesprekingen					
d	Ik ben tevreden over de kwaliteit van de kindbesprekingen die ik met ouders houd					
e	Ik heb voldoende gespreksvaardigheden om een kindbespreking met een ouder te houden					
f	Ik ben tevreden over de deelname van ouders aan groepsactiviteiten op het kindercentrum					
g	Ik heb voldoende organisatorische kwaliteiten om deelname van ouders aan activiteiten te begeleiden					
h	Ik heb voldoende begeleidende kwaliteiten om ouders tijdens activiteiten op het centrum de ruimte te geven hun eigen aandeel te leveren					

		<i>hele- maal niet mee eens</i>	<i>niet mee eens</i>	<i>niet mee eens en niet mee oneens</i>	<i>mee eens</i>	<i>hele- maal mee eens</i>
i	De video 'Wiegelied voor Hamza' heeft ons ertoe aangezet vaker aan ouders te vragen welke rol zij willen vervullen op het kindercentrum					
j	De bezoeken aan kindercentra buiten Nederland (in het kader van Grundvig) hebben ons ertoe aangezet vaker aan ouders te vragen welke rol zij willen vervullen op het kindercentrum					
k	De bezoeken aan kindercentra buiten Nederland (in het kader van Grundvig) hebben ouders geholpen een actievere rol in ons kindercentrum te gaan vervullen					
l	Het oefenen met 'Het familiepakket' heeft ons geholpen zonder vooroordelen vragen te stellen aan ouders over hun familieachtergronden					
m	De familiemuur heeft het contact tussen leidsters en ouders bevorderd					
n	De familiemuur heeft het contact tussen ouders onderling bevorderd					
l	Het oefenen met 'Van botsingen kan je leren' heeft mij geholpen om eventuele conflicten met ouders te voorkomen					
o	Het oefenen met ' Van botsingen kan je leren' heeft mij geholpen om eventuele conflicten met ouder aan te gaan en tot een goed einde te maken.					
p	Het Forumtheater met Funda Mujde en Greet Vos heeft mij veel valkuilen laten zien in de gespreksvoering met allochtone ouders					
q	Het Forumtheater met Funda Mujde en Greet Vos heeft mij geholpen om verschillende 'fouten' in gesprekken met allochtone ouders te vermijden.					
r	De huiswerkopdracht 'Van alles meenemen' heeft mij geleerd op verschillende manieren informatie over (etnische)groepen te verkrijgen.					
s	De huiswerkopdracht ' Van alles meenemen' heeft mij geleerd hoe je informatie kunt gebruiken zonder te vervallen in stereotypen.					
t	Het vraaggericht werken heeft mij geleerd bewust open vragen te stellen					
u	Het vraaggericht werken heeft mij geleerd in gesprekken in te gaan op feiten, belevingen, meningen, adviezen en afspraken					

		<i>hele- maal niet mee eens</i>	<i>niet mee eens</i>	<i>niet mee eens en niet mee oneens</i>	<i>mee eens</i>	<i>hele- maal mee eens</i>
v	De landelijke workshops van Ouders en Diversiteit hebben ons geholpen bij ons ouderbeleid					
w	De landelijke workshops van Ouders en Diversiteit hebben ons geholpen beter om te gaan met de diversiteit onder ouders					

Tenslotte is hier ruimte voor enkele open vragen:

11. Van welke projectactiviteiten of projectopdrachten (ook als je via collega's erbij betrokken werd) heb je het meest geleerd?

.....
.....
.....

12. Wat zijn volgens jou de goede en minder goede kanten van het huidige ouderbeleid van jullie kindercentrum?

.....
.....
.....

13. Wat zou je nog willen meegeven aan de onderzoeker?

.....
.....
.....

HEEL VEEL DANK VOOR JE MEDEWERKING !

Bijlage 4 Activiteiten in het kader van 'samenleven', 'samen doen' en 'samen denken/beslissen' op het kindercentrum

FORMULIER om aan te geven: **Hoe belangrijk vind ik dit?**
Hoe geregeld gebeurt dit in ons kindercentrum?

<p>Toelichting</p> <p>Bijgaand ontvang je een set met 60 kaartjes met uitspraken. Eén is blanco, die mag je zelf invullen.</p> <p>De eerste opdracht is: Ga na welke uitspraken je heel belangrijk vind, welke een beetje belangrijk en welke minder belangrijk. Maak drie gelijke stapeltjes.</p> <p>Vul daarna de kaartnummers in: 20 nummers bij: héél belangrijk, 20 nummers bij een beetje belangrijk en 20 nummers bij minder belangrijk.</p> <p>De tweede opdracht doe je met dezelfde kaartjes. Opnieuw maak je nu drie stapeltjes, maar die hoeven niet even groot te zijn: een stapeltje met uitspraken die altijd gelden in jullie kindercentrum, een stapeltje met uitspraken die geregeld, maar niet altijd gebeuren en een stapeltje met uitspraken van activiteiten die weinig plaats vinden zijn in jullie kindercentrum.</p> <p>Vul opnieuw op dit formulier in welke kaartnummers passen in de verschillende kolommen</p>
--

Hoe belangrijk vind ik dit?

heel belangrijk	een beetje belangrijk	minder belangrijk

Hoe geregeld gebeurt dit in ons kindercentrum?

altijd	geregeld maar niet altijd	weinig

Bijlage 5 Vragenlijst voor leidsters in de 3^e meting van Diversiteit en Ouderbetrokkenheid

NIVEL

Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg
t.a.v. Fuusje de Graaff
Diversiteit en ouderbetrokkenheid
Antwoordnummer 4026 3500 BV Utrecht
tel 030-2729803 of 06-25378039

VRAGENLIJST voor leidsters van de pilots Ouders en Diversiteit september /oktober 2005

Toelichting

Deze vragenlijst is een vervolg op de interviews die in mei en juni 2004 in de pilots zijn afgenomen in het kader van het onderzoek Diversiteit en Ouderbetrokkenheid. Ook toen hebben jullie veel informatie gegeven over de feitelijke contacten, over hoe jullie omgaan met ouderbetrokkenheid en respect voor diversiteit en over jullie ervaringen met het project Ouders en Diversiteit.

Deze keer willen we de vragen meer standaardiseren, zodat de verwerking minder tijd kost en een vergelijking door de tijd heen mogelijk wordt. Zou je deze vragenlijst willen invullen?

Bij de meeste vragen kan je kiezen uit een aantal antwoordmogelijkheden. Zet in het passende hokje een kruisje. Wanneer je je vergist bij het aankruisen van een antwoord kan je dat herstellen door het aangekruiste hokje helemaal zwart te maken en vervolgens het goede hokje aan te kruisen.

- Ja (fout antwoord)
- Nee (juiste antwoord)

Alle gegevens worden anoniem verwerkt. Toch willen we je vragen op dit voorblad je voornaam te zetten. Dit om jouw gegevens te kunnen vergelijken met je eerdere gegevens (en volgende gegevens).

Mijn voornaam (eventueel ook de eerste letter van de achternaam) is:

.....

Bij voorbaat veel dank voor je medewerking!

VRAGENLIJST voor leidsters van de pilots Ouders en Diversiteit

1. Je bent jaar oud

2. Tot welke etnische groep reken je jezelf (meerdere antwoorden mogelijk)?
 - Nederlands
 - Turks
 - Marokkaans
 - Surinaams
 - Antilliaans of Arubaans
 - Chinees
 - Indonesisch
 - anders, namelijk.....

3. De hoogste opleiding die jij afsloot is
 - LBO/VMBO/MAVO
 - HAVO
 - MBO
 - HBO of hoger
 - anders, namelijk.....

4. Je bent werkzaam in de kinderopvang sinds (jaartal invullen)

5. Aan welke (landelijke) workshops/projectactiviteiten heb je persoonlijk deelgenomen?
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Wat heb je van je deelname aan het project Ouders en diversiteit geleerd?
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Wat doe je nu anders/beter dan drie jaar terug in je oudercontacten/ouderbeleid?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. **Nu volgen gesloten vragen over je belevingen en meningen (bij de nu volgende vragen kan je aangeven door een kruisje te zetten in een bepaalde kolom of je het met een uitspraak eens of oneens bent).**

		<i>hele- maal niet mee eens</i>	<i>niet mee eens</i>	<i>niet mee eens en niet mee oneens</i>	<i>mee eens</i>	<i>hele- maal mee eens</i>
a	Ouders kunnen altijd met mij bespreken hoe het met hun kind gaat. Daar maak ik de tijd voor					
b	Ik kan altijd met ouders bespreken hoe het met hun kind gaat. Zij maken daar de tijd voor					
c	Ik ben tevreden over de tijd die ik heb besteed aan het houden van kindbesprekingen					
d	Ik ben tevreden over de kwaliteit van de kindbesprekingen die ik met ouders houd					
e	Ik heb voldoende gespreksvaardigheden om een kindbespreking met een ouder te houden					
f	Ik ben tevreden over de deelname van ouders aan groepsactiviteiten op het kindercentrum					
g	Ik heb voldoende organisatorische kwaliteiten om deelname van ouders aan activiteiten te begeleiden					
h	Ik heb voldoende begeleidende kwaliteiten om ouders tijdens activiteiten op het centrum de ruimte te geven hun eigen aandeel te leveren					
I	De video 'Wiegelied voor Hamza' heeft ons ertoe aangezet vaker aan ouders te vragen welke rol zij willen vervullen op het kindercentrum					
J	De bezoeken aan kindercentra buiten Nederland (in het kader van Grundvig) hebben ons ertoe aangezet vaker aan ouders te vragen welke rol zij willen vervullen op het kindercentrum					
k	De bezoeken aan kindercentra buiten Nederland (in het kader van Grundvig) hebben ouders geholpen een actievere rol in ons kindercentrum te gaan vervullen					

		<i>hele- maal niet mee eens</i>	<i>niet mee eens</i>	<i>niet mee eens en niet mee oneens</i>	<i>mee eens</i>	<i>hele- maal mee eens</i>
L	Het oefenen met 'Het familiepakket' heeft ons geholpen zonder vooroordelen vragen te stellen aan ouders over hun familieachtergronden					
m	De familiemuur heeft het contact tussen leidsters en ouders bevorderd					
n	De familiemuur heeft het contact tussen ouders onderling bevorderd					
@	Het oefenen met 'Van botsingen kan je leren' heeft mij geholpen om eventuele conflicten met ouders te voorkomen					
o	Het oefenen met ' Van botsingen kan je leren' heeft mij geholpen om eventuele conflicten met ouder aan te gaan en tot een goed einde te maken.					
p	Het Forumtheater met Funda Mujde en Greet Vos heeft mij veel valkuilen laten zien in de gespreksvoering met allochtone ouders					
q	Het Forumtheater met Funda Mujde en Greet Vos heeft mij geholpen om verschillende 'fouten' in gesprekken met allochtone ouders te vermijden.					
r	De huiswerkopdracht 'Van alles meenemen' heeft mij geleerd op verschillende manieren informatie over (etnische)groepen te verkrijgen.					
s	De huiswerkopdracht ' Van alles meenemen' heeft mij geleerd hoe je informatie kunt gebruiken zonder te vervallen in stereotypen.					
t	Het vraaggericht werken heeft mij geleerd bewust open vragen te stellen					
u	Het vraaggericht werken heeft mij geleerd in gesprekken in te gaan op feiten, belevingen, meningen, adviezen en afspraken					
x	De workshop 'de kracht van de groep' heeft mij nieuwe ideeën gegeven om vorm te geven aan een bijeenkomst met een groep ouders					
y	De workshop 'de kracht van de groep' heeft mij geleerd hoe ik ouders in het kader van een VVE programma niet alleen als 'leerders' maar ook als 'partners' kan benaderen.					
z	De workshop 'de kracht van de groep' heeft mij nieuwe ideeën gegeven om vorm te geven aan ouder-kindactiviteiten					

		<i>hele- maal niet mee eens</i>	<i>niet mee eens</i>	<i>niet mee eens en niet mee oneens</i>	<i>mee eens</i>	<i>hele- maal mee eens</i>
á	De workshop ‘Van botsing tot verbinding’ heeft mij geleerd mij in te leven in het beeld dat ouders van zichzelf hebben.					
β	Door de workshop ‘Van botsing tot verbinding’ praat ik met ouders meer vanuit gedeelde belangen of ‘bekommernissen’					
γ	De workshop “Wat een kunst” heeft mij ideeën gegeven hoe ik creatieve werkvormen (met drama, schilderen, poëzie) kan gebruiken in de contacten met ouders en collega’s.					
V	De landelijke workshops van Ouders en Diversiteit hebben mij geholpen bij het (verder) ontwikkelen van het ouderbeleid					
w	De landelijke workshops van Ouders en Diversiteit hebben mij geholpen beter om te gaan met de diversiteit onder ouders					

HEEL VEEL DANK VOOR JE MEDEWERKING !

Bijlage 6 Rangscore van het belang dat gehecht wordt aan de verschillende acties

Item Preferences (Sorted)

nr	Item label	Pref.	N
16	Leidsters luisteren naar wat ouders zeggen ook bij	5.00	21
25	Leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich mo	4.81	21
42	Leidsters nemen op de eerste wendag(en) voldoende	4.81	21
51	Leidsters geven ouders aan wat het kind gedaan hee	4.62	21
39	Het kindercentrum staat altijd open voor ouders	4.52	21
11	Leidsters laten merken dat zij meerwaarde ervaren	4.43	21
31	Leidsters geven ouders (waar mogelijk) aan dat het	4.43	21
45	Leidsters checken altijd of hun informatie aan oud	4.40	20
28	Leidsters geven niet alleen mondelinge of schrifte	4.20	20
10	De schriftelijke informatie van het kindercentrum	4.14	21
44	Leidsters geven informatie van ouders onderling go	4.14	21
13	Leidsters stimuleren ouders tot het stellen van vr	4.00	20
3	Leidsters informeren ouders bij de intake over de	3.86	21
34	Leidsters laten zien dat ze ouders die het te druk	3.86	21
48	Leidsters vragen aan ouders hoe zij thuis opvoeden	3.86	21
1	Leidsters informeren ouders over de dagelijkse gan	3.76	21
15	Leidsters vragen verschillende ouders deel te neme	3.76	21
58	Leidsters signaleren wanneer iemand (onbewust) een	3.76	21
7	Leidsters zijn zich bewust van hun afkeer voor bep	3.57	21
6	Leidsters vragen ouders deel te nemen aan de ouder	3.48	21
4	Het kindercentrum heeft een ruimte waar leidsters	3.38	21
12	Leidsters bespreken met ouders hoe zij de opvoedin	3.29	21
52	Leidsters geven ouders die iets doen voor het kind	3.19	21
33	In vergaderingen van de oudercommissie worden vers	3.10	21
56	Leidsters evalueren met ouders hoe zij gezamenlijk	3.10	21
37	Leidsters vragen ouders deel te nemen aan uitstapj	3.00	21
47	Leidsters gaan na welke voordelen aan iedere achte	2.90	21
30	Leidsters bespreken met ouders hoe ouders hun opvo	2.90	20
8	Leidsters bevragen ouders welke activiteiten zij g	2.81	21
22	Leidsters geven ouders bij de intake aan dat zij [2.81	21
23	Leidsters bevragen ouders achteraf hoe zij een fee	2.81	21
46	Bij het verdelen van taken (bij feesten of uitjes)	2.71	21
19	Leidsters vragen ouders wat hun wensen zijn tav de	2.62	21
5	Het kindercentrum heeft een budget voor ouderactiv	2.58	19
17	Het kindercentrum doet geregeld onderzoek naar de	2.52	21
27	Leidsters gaan na hoe ouders thuis omgaan met actu	2.52	21
29	Leidsters benoemen wat zij van een ouder geleerd h	2.50	20
40	Leidsters en ouders organiseren samen feesten	2.50	20
49	Leidsters geven aan welke beperkingen ze zelf hebb	2.43	21
55	Het kindercentrum zorgt ervoor dat steeds andere o	2.43	21
26	Leidsters gaan na welke kwaliteiten ouders hebben	2.33	21
2	Leidsters vragen ouders welke rol zij willen vervu	2.30	20
38	Leidsters informeren ouders bij de intake over de	2.30	20
59	Leidsters volgen adevizen van ouders over het orga	2.24	21
9	Leidsters bevragen ouders hoe zij in het algemeen	2.20	20
20	Leidsters vragen ouders eigen gerechten te koken v	2.20	20
50	Leidsters gaan na hoe de kwaliteiten van iedere ou	2.16	19
57	Het kindercentrum informeert ouders welke rechten	2.14	21
18	Leidsters geven ouders de kans zelfstandig activit	2.07	15
24	Leidsters vragen ouders zich in te zetten als cont	2.05	21
32	Leidsters helpen ouders te leren van hun ervaringe	2.05	21
14	Leidsters geven ouders aan dat iedereen zijn/haar	1.95	21
21	Leidsters vragen ouders bij de intake welke rol zi	1.95	21
36	Bij klantenpeilingen houdt het Kindercentrum reken	1.86	21
35	Bij de organisatie van activiteiten door ouders dr	1.76	21
43	Leidsters bevragen ouders hoe zij in het algemeen	1.67	21
53	De oudercommissie heeft adviesrecht over personeel	1.67	21
41	Leidsters stimuleren ouders om invloed uit te oefe	1.57	21
54	Het kindercentrum geeft ouders informatie over voo	1.50	20

diversiteit en ouderparticipatie

Bijlage 7 Gemiddelde scores van ‘samen leven’, ‘samen doen’ en ‘samen denken/beslissen’ met diverse ouders, per doelstelling, n = 2 x 20

	Samen leven	Samen doen	Samen denken
Erbij horen	<p>1. Leidsters informeren ouders over de dagelijkse gang van zaken op het centrum: gemiddeld 2,9</p> <p>19. Leidsters vragen ouders wat hun wensen zijn ten aanzien van de dagelijkse gang van zaken op het centrum: gemiddeld 1,7</p> <p>39. Het kindercentrum staat altijd open voor ouders: gemiddeld 2,7.</p> <p>4. Het kindercentrum heeft een ruimte waar leidsters en ouders elkaar kunnen spreken: gemiddeld 2,4.</p> <p>22. Leidsters geven ouders bij de intake aan dat zij (en hun kind) welkom zijn ook als het kind niet direct geplaatst kan worden: gemiddeld 2,2.</p> <p>42. Leidsters nemen op de eerste wendag(en) voldoende tijd om de nieuwe ouder(s) te onthalen en antwoord te geven hun vragen: gemiddeld 2,7.</p>	<p>37. Leidsters vragen ouders deel te nemen aan uitstapjes: gemiddeld 2,2</p> <p>2. Leidsters vragen ouders welke rol zij willen vervullen bij uitstapjes: gemiddeld 1,6</p> <p>20. Leidsters vragen ouders eigen gerechten te koken voor het feest: gemiddeld 2,3.</p> <p>40. Leidsters en ouders organiseren samen feesten: gemiddeld 2,0</p> <p>5. Het kindercentrum heeft een budget voor ouderactiviteiten: gemiddeld 1,8</p>	<p>38. Leidsters informeren ouders bij de intake over de plaatsingsprocedure en betalingswijze: gemiddeld 2,3</p> <p>3. Leidsters informeren ouders bij de intake over de dagelijkse gang van zaken op het centrum en de rol van ouders daarin: gemiddeld 2,7</p> <p>21. Leidsters vragen ouders bij de intake welke rol zij willen vervullen in de dagelijkse gang van zaken op het centrum: gemiddeld 1,5</p> <p>41. Leidsters stimuleren ouders om invloed uit te oefenen op het managen van de kinderopvang: gemiddeld 1,3</p> <p>6. Leidsters vragen ouders deel te nemen aan de oudercommissie: gemiddeld 2,4</p> <p>24. Leidsters vragen ouders zich in te zetten als contact ouder: gemiddeld 1,5</p> <p>44. Leidsters geven informatie van ouders onderling goed door.: gemiddeld 2,4</p>
Elkaars identiteiten erkennen	<p>7. Leidsters zijn zich bewust van hun afkeer voor bepaalde opvoedingspraktijken: gemiddeld 2,1</p> <p>25. Leidsters nemen extra tijd voor ouders die zich moeilijk in het Nederlands kunnen uitdrukken: gemiddeld 2,8</p> <p>45. Leidsters checken altijd of hun informatie aan ouders goed</p>	<p>23. Leidsters bevragen ouders achteraf hoe zij een feest of uitje ervaren hebben: gemiddeld 2,4</p> <p>43. Leidsters bevragen ouders hoe zij in het algemeen feesten/uitjes organiseren: gemiddeld 1,6</p> <p>8. Leidsters bevragen ouders welke activiteiten zij graag doen met/voor het kindercentrum: gemiddeld 1,8</p>	<p>9. Leidsters gaan na welke ouders willen meedenken over actuele vraagstukken op het centrum: gemiddeld 1,5</p> <p>27. Leidsters gaan na hoe ouders thuis omgaan met actuele vraagstukken in de opvang en opvoeding: gemiddeld 1,7</p> <p>47. Leidsters gaan na welke voordelen aan iedere achtergrond 'kleven': zij zoeken</p>

	Samen leven	Samen doen	Samen denken
	<p>begrepen is: gemiddeld 2,5.</p> <p>10. De schriftelijke informatie van het kindercentrum is voor ouders goed leesbaar: gemiddeld 2,6</p> <p>28. Leidsters geven niet alleen mondelinge of schriftelijke informatie: ze laten ouders ook zien en beleven hoe het kindercentrum 'werkt': gemiddeld 2,4</p>	<p>26. Leidsters gaan na welke kwaliteiten ouders hebben: gemiddeld 1,6</p> <p>46. Bij het verdelen van taken (bij feesten of uitjes) vragen leidsters aan ouders wat zij zouden willen doen: gemiddeld 2,0</p>	<p>naar de meerwaarde van diversiteit onder ouders: gemiddeld 2,0</p> <p>17. Het kindercentrum doet geregeld onderzoek naar de tevredenheid van ouders: gemiddeld 1,9</p> <p>36. In klantenpeilingen houdt het Kindercentrum rekening met de diversiteit onder ouders: gemiddeld 1,7</p>
Van elkaar leren	<p>48. Leidsters vragen ouders hoe zij thuis opvoeden: gemiddeld 2,2</p> <p>13. Leidster stimuleren ouders tot het stellen van vragen: gemiddeld 2,0</p> <p>31. Leidsters geven ouders (waar mogelijk) aan dat het goed ging met hun kind: gemiddeld 2,9</p> <p>51. Leidsters geven ouders aan wat het kind gedaan heeft op het centrum: gemiddeld 2,7</p>	<p>11. Leidsters laten merken dat zij meerwaarde ervaren in de samenwerking met ouders: gemiddeld 2,5</p> <p>29. Leidsters benoemen wat zij van een ouder geleerd hebben: gemiddeld 1,5</p> <p>49. Leidsters geven aan welke beperkingen ze zelf hebben: gemiddeld 1,5</p> <p>14. Leidsters geven ouders aan dat iedereen zo zijn/haar beperkingen heeft: gemiddeld 1,5</p> <p>32. Leidsters helpen ouders te leren van hun ervaringen: gemiddeld 1,5</p> <p>59. Leidsters volgen adviezen van ouders over het organiseren van feesten op: gemiddeld 1,7</p>	<p>12. Leidsters bespreken met ouders hoe zij de opvoeding in het centrum kunnen afstemmen op de opvoeding thuis: gemiddeld 2,1</p> <p>30. Leidsters bespreken met ouders hoe ouders hun opvoeding thuis kunnen afstemmen op de opvoeding op het kindercentrum: gemiddeld 2,0</p> <p>50. Leidsters gaan na hoe de kwaliteiten van iedere ouder kunnen worden benut voor het kindercentrum: gemiddeld 1,5</p> <p>15. Leidsters vragen verschillende ouders (allochtoon en autochtoon, hoog- en laagopgeleide ouders) deel te nemen aan de oudercommissie: gemiddeld 2,4</p>
Omgaan met vooroordelen	<p>16. Leidsters luisteren naar wat ouders zeggen, ook bij meningsverschillen: gemiddeld 2,7</p> <p>34. Leidsters laten zien dat ze ouders die het te druk hebben voor een praatje, toch waarderen: gemiddeld 2,3</p>	<p>52. Leidsters geven ouders die iets doen voor het kindercentrum de kans het op hun eigen manier te regelen, ook als ze het zelf anders zouden doen: gemiddeld 1,7</p>	<p>33. In vergaderingen van de oudercommissie worden verschillen in inzichten en belangen openlijk besproken: gemiddeld 2,0</p> <p>58. Leidsters signaleren wanneer iemand (onbewust) een vooroordeel uit over ouders: gemiddeld 2,0</p>
Participatie als burger	<p>54. Het kindercentrum geeft ouders informatie over voorzieningen in de buurt: gemiddeld 1,5</p>	<p>18. Leidsters geven ouders de kans zelfstandig activiteiten uit te voeren met kinderen: gemiddeld 1,4</p>	<p>53. De oudercommissie heeft adviesrecht over personeelszaken en inrichting van het gebouw van het</p>

	Samen leven	Samen doen	Samen denken
	57. Het kindercentrum informeert ouders welke rechten en plichten zij hebben/kunnen krijgen in de aansturing van het kindercentrum: gemiddeld 1,6	35. Bij de organisatie van activiteiten door ouders dragen zij steeds meer verantwoordelijkheid: gemiddeld 1,4 55. Het kindercentrum bewaakt dat steeds andere ouders betrokken zijn bij activiteiten: gemiddeld 1,7	kindercentrum: gemiddeld 1,3 56. Leidsters evalueren met ouders hoe de gezamenlijke activiteiten zijn ervaren: gemiddeld 1,3

Bijlage 8 Reacties van experts op het meetlint voor diversiteit in de ouderbetrokkenheid

a. Hoe kan het beoogde pedagogisch partnerschap tussen ouders en professionals in de kinderopvang het beste vorm krijgen en in hoeverre kunnen de door MUTANT geïntroduceerde werkvormen en door DECET geformuleerde inclusiedoelstellingen daarin een ondersteunende rol spelen?

- Werkvormen en geformuleerde doelstellingen zijn herkenbaar, helder en voor iedereen te concretiseren. Het gaat om reflectie op handelen, waarbij aangesloten wordt bij de dagelijkse praktijk.
- Wij werken met jaarthema's. Ik zou er een jaarthema van maken voor de gehele organisatie "De ouder centraal". Het hier ontwikkelde materiaal biedt ondersteuning aan de competentie managers om leiders in hun oudercontacten te ondersteunen. Er moet dan wel ook een visie op partnerschap met ouders als onderdeel van het pedagogisch beleidsplan ontwikkeld zijn.
- Het beoogde partnerschap tussen ouders en professionals kan het beste gestoeld zijn op visieontwikkeling over het thema 'de ouder concreet'. De voorwaarde is dan dat er een eenduidig pedagogisch beleid is ontwikkeld en dat er een ambitie management wordt gevoerd zodat passie en bevlogenheid bij leiders wordt gestimuleerd. Daarnaast moet bewustzijn van dialoog en partnerschap binnen het werk worden bevorderd. In dit proces zijn de door MUTANT geïntroduceerde werkvormen en doelen goed te gebruiken als methodieken en ter ondersteuning.
- Pedagogisch partnerschap kan het beste vorm krijgen door een regie vanuit het beleid (van de instelling of landelijk), door kwaliteitscriteria op te stellen, via opleiding en begeleiding die kwaliteit te bevorderen, door partnerschap op te nemen in het curriculum van opleidingen en door daarvoor goede randvoorwaarden te creëren. De interactie/reflectie is zo'n voorwaarde om de dialoog met ouders mogelijk te maken. De door MUTANT gebruikte implementatiestrategie waarin professionals en ouders serieus worden genomen moet worden gemultipliceerd.
- De werkvormen en inclusievormen zijn heel bruikbaar bij het versterken van het doelbewustzijn bij professionals. In kinderopvang, peuterspeelzaal en onderwijs is men goed in het denken in termen van activiteiten en werkvormen, maar het denken in termen van doelen blijft daar nog te veel bij achter.
- Pedagogisch partnerschap ontstaat in een wisselwerking van beleid en praktijk. Op de werkvloer is er een wisselwerking van dialoog en reflectie, die moet samenhangen met het pedagogisch beleid van de stichting. Het beleid impliceert het bijbrengen van deze attitude van dialoog, contactvaardigheden, waarbij het begrijpen van je eigen achtergrond een basisvoorwaarde is.
- MUTANT werkt gemeenschappelijke belangen uit in concepten, zoals erbij horen, van elkaar leren, elkaars identiteit kennen en omgaan met vooroordelen en zoekt daar werkvormen bij om leiders te leren bewust rekening te houden met de verwachtingen van ouders. Daarnaast moet er ook bevorderd worden dat ouders zich bewust worden van hun eigen (ook ongedeelde) belangen.
- Het onderzoek laat zien dat een gestructureerde aanpak werkt. De methodieken lijken veelbelovend en het werken met duidelijke begrippen zoals het meetlint werkt door op alle niveaus, zo is mijn beeld.

<p>Deze zouden ook moeten doorwerken in het kader van inspectie-toezicht.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pedagogisch partnerschap vergt communicatie, vertrouwen, overtuiging en passie. De werkvormen en doelstellingen van MUTANT zijn daarbij ondersteunend en faciliterend. Er is een inbedding in de organisatie nodig in de instellingen, in het curriculum van de opleidingen etc. - De samenwerking op een kindercentrum draait toch altijd rond het kind. dat aspect is in deze terminologie niet uitgewerkt.
<p><i>b. Welke aanvullende uitgangspunten of doelstellingen, werkvormen of concepten zou u willen hanteren om het beoogde pedagogisch partnerschap (in uw organisatie) vorm te geven?</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - Aanvullend heb je een promotieteam gericht op ouderbetrokkenheid en diversiteit, nodig. Kan via taakuren. En in studiebijeenkomsten kan je ‘good practices’ laten zien. - Laten we benadrukken dat kinderopvang dienstverlenend is, dat we ontzorgen (dwz ouders de ruimte geven werk en privé te combineren met kinderen) laten we de meerwaarde van de kinderopvang zo in beeld brengen. - Deze materialen bieden structuur om met ouders als partners aan de slag te gaan. In onze instellingen hebben we een pedagogische cirkel ontwikkeld, ik zou de oudercontacten graag in een extra cirkel erom heen een plek geven. Dan moeten we de verschillende werkvormen in workshops oefenen met leidsters en de oudercommissies op basis van de familievisie en op basis daarvan afspraken maken. - Het ouderbeleid in de kinderopvang moet zijn vervolg krijgen in partnerschap met ouders op scholen. - Het is ook zinvol onderscheid te maken tussen betrokkenheid van ouders bij hun kind, betrokkenheid van ouders bij de groep of de school/het centrum en betrokkenheid van het centrum/leidsters/leerkrachten bij de thuissituatie. Dat wordt in deze studie niet zo uitgewerkt. Ook besteden wij aandacht aan het denken in een relatie opbouwen, een relatie onderhouden en een relatie weer afbouwen (voortraject met kennismaking, wenperiode, intake, inschrijving, hoofdtraject met de introductie van ouders in de cultuur, de structuur en de werkprocessen en een natraject met een exitgesprek etc). - Om partnerschap te stimuleren zou ik ouders meer aanspreken op hun inbreng vanuit hun persoonlijke achtergrond (kan land van herkomst zijn, maar ook hun beroep of hobby), ouders mee laten lopen bij de dagelijkse gang van zaken en gezamenlijke kindbesprekingen opzetten, cursussen EHBO bij kinderen opzetten etc. - Het samen leven (elkaar informeren) wordt bevorderd door ‘families in beeld’ en ‘kinderdagverblijf in beeld’, maar deze werkvormen staan niet op zich zelf maar moeten in een beleid zijn uitgewerkt, zodat er cohesie is. Daarbij is meer aandacht nodig voor het brengen en halen, het wennen, de tijd om mensen welkom te heten, te informeren en informatie te vragen over de achtergronden. - Uitgangspunt is gedeeld belang, daar zouden de ouders dus betrokken bij moeten worden. - Ter aanvulling: ik zou dialoog en partnerschap rond opvoeding nog meer expliciet maken in termen van visie op autoritatieve opvoeding/eigen rol en doelen. Informatie met het oog op overbruggen van verschillen in opvoedingscultuur en onderwijs is ook essentieel. - Aanvullend is er deskundigheidsbevordering van allochtone leidsters nodig, zij behoeven empowerment.

c. Kunt u gebruik maken van het meetlint voor diversiteit in ouderbetrokkenheid? Zo ja, hoe? Zo neen, welke aanpassingen acht u noodzakelijk?

- Het meetlint is goed te gebruiken op de werkvloer, de eerste keer moet je het als nulmeting gebruiken, zo kun je de activiteiten ‘smart’ maken. Het is ook te gebruiken als instrument bij jaargesprekken en om zaken met oudercommissies te bespreken. Je zou ook een meetlint voor ouders moeten ontwikkelen.
- Leidsters kunnen het meetlint gebruiken om de meerwaarde van goede samenwerking aan ouders uit te leggen, om te laten zien dat kinderopvang ouders helpt in hun combi van werk en thuis en om te vragen welke dienstverlening ouders nog meer willen.
- Het meetlint is goed te gebruiken als eerste meting, ik zou graag willen dat het meetlint met andere onderwerpen wordt uitgebreid.
- Het meetlint kan niet zomaar op scholen gebruikt worden, maar als werkwijze is het wel bruikbaar; ook bij scholen kun je verschillende vormen van ouderbetrokkenheid (op basis van de literatuur) onderscheiden en voor die verschillende vormen aandacht vragen. Het meetlint kan worden uitgebreid ook naar de doelen actief burgerschap en bestrijden institutionele discriminatie, in het kader van het leerplan rond burgerschapsvorming.
- Het meetlint lijkt me een bruikbaar instrument. Een paar opmerkingen. 1) Bij de intake zul je soms veel informatie kwijt kunnen, soms niet. 2) Kunnen andere ouders ook een informerende en wervende rol spelen? 3) Ik mis een item die te maken heeft in je verdiepen in de thuissituatie van ouders en kinderen. 4) In het onderzoek won de onderzoekbaarheid het van de visie; ik zou graag het meetlint uitbreiden met de doelen actief burgerschap en racisme bestrijden en dan ook onderscheid maken tussen samen denken en samen beslissen.
- Het meetlint geeft kaders aan waarin beleid op verschillende punten kan worden uitgewerkt.
- Eigenlijk zou het meetlint een onderdeel van het beleid van de instelling moeten zijn, voordat het aan leidsters wordt voorgelegd. Dan is het als praktische operationalisering goed toepasbaar. Ik zou de voordelen van het gebruik van het meetlint willen noemen, het meetlint geeft de leidster meer werkplezier, zij kan ermee sneller signaleren in het belang van de ontwikkeling van het kind en het contact zal op termijn beter verlopen, waardoor tijdsbesparing ontstaat. Deze argumenten maken het meetlint beter te implementeren bij andere instellingen.
- Het meetlint lijkt me een goed instrument. Ik kan me voorstellen dat dit in het kader van de verdieping nog een aanvulling krijgt. Ook vergt het aspect samen beslissen een nadere invulling.
- Het meetlint is als provisorisch instrument bruikbaar, daarnaast zullen actiegebonden meetinstrumenten nodig zijn.

Bijlage 9 Reacties van experts op de analyse van emoties en belangen van leidsters en ouders

Wat leert u van deze studie naar emoties en belangen van leidsters en ouders ten aanzien van hun onderlinge contact?

- Het ontbreekt leidsters vaak aan zelfverzekerdheid, terwijl ouders behoefte hebben aan een 'vlot contact'. Je zou de verwachtingspatronen bespreekbaar moeten maken en bespreekbaar houden. Het opbouwen van relaties kost tijd, vergt stabiliteit in de teams.
- Zonder dialoog geen relatie, het is belangrijk heel expliciet aan te geven wat we van elkaar verwachten in onze verschillende posities, we moeten laten zien wat we doen en hoe we het doen en uitleggen waarom we het zo doen.
- Het onderzoek bevestigt de moeilijkheidsgraad van diversiteit en de constante aandacht die er moet zijn om ingezet beleid ten aanzien van ouders vast te houden. Bewustwording van jezelf, van het belang van ouderbetrokkenheid en van de leefwerelden van elkaar is nodig, niet alleen bij leidsters ook bij het management. In het onderzoek is veel aandacht geschonken aan de laagopgeleide ouders. Er is meer informatie nodig over de hoogopgeleide ouders: wat zijn hun verwachtingen en belangen bij de opvoeding van hun kind?
- Uit de studie blijkt dat er ruimte moet zijn voor het onderlinge gesprek tussen leidster en ouder en tussen ouders onderling, maar dat er mogelijk ook over wederzijdse rollen en verwachtingen gesproken moet worden: zonder dialoog geen professionele relatie.
- Uit de studie blijkt dat ouders vooral geïnteresseerd zijn in hun eigen kind, toch zullen ouders van een eerste kind ook wel informatie wensen over hoe andere kinderen zich ontwikkelen, hoe andere ouders opvoeden etc.
- De asymmetrie van belangen verbaast mij niet. Partnerschap betekent dus niet altijd (of juist niet) gelijkheid, maar wel werken naar gelijkwaardigheid, waarbij het welbevinden/ het belang van het kind uitgangspunt is.
- Kennis over de gemeenschappelijke emoties en belangen kunnen onzekerheid bij leidsters laten afnemen. Als ideeën gedeeld of in alle openheid besproken worden, bevordert dit de communicatie.
- Het onderzoek toont het belang van structurering en verankering van planmatig werken aan contacten met ouders. Je kunt een kindvolgsysteem opbouwen, waarbij 'rapportjes' en observaties van het kindercentrum dienen als basis voor gesprekken met ouders, die periodiek gepland worden en waarin de afspraken worden vastgelegd. Het overbruggen van verschillen in opvoedingscultuur en onderwijsstradities vraagt kennis bij leidsters en ouders. Aanvullend aanbod voor ouders kan daarbij worden ingezet via externe partners: Jeugdgezondheidszorg, inburgeringsaanbod voor ouders, themabijeenkomsten voor ouders etc.
- Het onderzoek heeft oog voor de verschillen in posities, de relatie is deels asymmetrisch en deels symmetrisch, want beiden willen een 'fijn' contact.

Hoe zou u met deze informatie in het beleid van het kindercentrum of voor de kinderopvang in het algemeen rekening kunnen houden?

- Managers trainen op het ondersteunen van de leidsters, aandacht voor gesprekstechnieken, haal- en brengcontacten meer onder de loep nemen, diversiteit in de teamsamenstelling inbouwen, intern een 'pedagogisch spreekuur' voor leidsters open stellen en zorgen dat de contacten met ouders in de opleidingen meer aandacht

- krijgen. Er moet visieontwikkeling plaatsvinden t.a.v. 'gedragsregels' gebaseerd op de verwachtingen wederzijds, in de oudercommissies en ondernemingsraad.
- De conclusies en bevindingen van dit onderzoek vertalen naar handvatten voor leidsters. Tips wat je kunt doen om 'emoties' een plek te geven, dat het vanzelfsprekend een onderdeel van het contact is en hoe je daar dan mee omgaat.
 - Het beleid moet 1) rekening houden met diversiteit onder mensen, 2) bewustwording in het omgaan met diversiteit stimuleren, 3) trainingen en scholingen opzetten en 4) het geleerde vasthouden. Daarbij komt dat de waardering voor het vak vooral bij hoogopgeleide ouders minimaal is en die houding roept emoties op bij leidsters. Dus moeten we 'trots zijn op je vak' promoten om leidsters met meer zekerheid het gesprek met ouders te kunnen laten aangaan.
 - De informatie kan als spiegel gebruikt worden in interventieactiviteiten, zowel met leidsters als met ouders, de beschrijvende stukken (5.4-5.8) zouden in een brochure moeten worden gepubliceerd.
 - Meer uitwisseling van verwachtingen over thuis en centrum, met behulp van verschillende methodieken, meer bewustwording van steun en begrip en daar de juiste vaardigheden voor ontwikkelen.
 - Leidster en ouders meer laten communiceren over elkaars verwachtingen en daarbij de diversiteit ook onder allochtone ouders benadrukken. Het je verdiepen in de achtergronden van een ouder vraagt om een goede houding, om vaardigheden en om tijd. Dus in het beleid moet tijd worden vrijgemaakt om leidsters te stimuleren en ze vaardig te maken in deze contacten.